อนุสรณ์

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

ขุนโอสถกรรม

(เชื่อม รัตนกนก)

ณ เมรุวัดธาตุทอง ถนนสุขุมวิทย์ พระนคร

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๑

อนุสรณ์

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

ขุนโอสถกรรม

(เชื่อม รัตนกนก)

ณ เมรุวัดธาตุทอง ถนนสุขุมวิทย์ พระนคร

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๑

ขุนโอสถกรรม (เชื่อม รัตนกนก)

ชาตะ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๓๖

มรณะ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๑

สมเด็จกรมพระยาชัยนาทนเรนทร ทรงฉายร่วมกับคณะแพทย์รุ่นที่ ๒๒

ประวัติ

ขุนโอสถกรรม (เชื่อม รัตนกนก) เกิดที่จังหวัดอ่างทองเมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๓๖ มีชีวิตที่ต้องต่อสู้พึ่งตนเองมาแต่เด็ก ได้มาอยู่กรุงเทพฯ กับคุณน้าทองคำ จันทนชาติ จนจบการศึกษาชั้นประถมโรงเรียนวัดมหาธาตุ จากนั้นได้เข้าโรงเรียนทวีธาภิเษก มาจบชั้นมัธยมที่โรงเรียนสวนกุหลาบ

พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้เข้าศึกษาวิชาแพทย์ ที่ราชแพทยาลัย สำเร็จเป็นแพทย์รุ่นที่๒๒ เมื่อปีพ.ศ. ๒๔๕๙

วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๖๐ รับราชการประจำกองโอสถกรรม โรงพยาบาลศิริราชและในปีนั้นได้สมรสกับ เน่ง พึ่งสมบรูณ์ ข้าหลวงในสมเด็จพระพันวสาอัยยิกาเจ้า ซึ่งโปรดเกล้าพระราชทานมาเป็นข้าหลวงพระบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าเยาวภาพงศ์สนิท และสมเด็จกรมพระยา ชัยนาทนเรนทร เมื่อสมรสแล้วได้ไปอยู่ที่วังสมเด็จกรมพระยาชัยนาทฯ

วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๔๖๑ สมเด็จกรมพระยาชัยนาทฯ โปรดให้มาเป็นแพทย์ประจำวังสระปทุม สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าโปรดเกล้าปลูกเรือนประทาน ในขณะนั้นก็ยังไปทำงานที่โรงพยาบาลศิริราชด้วย งานที่ทำมากขึ้น บางวันต้องกลับเวลาค่ำมืดซึ่งลำบากมาก ถนนหนทางและรถรับส่งก็ไม่สะดวกเหมือนในขณะนี้

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๖๖ ได้กราบถวายบังคมลาออกมาอยู่บ้านที่ถนนมหรรณพซึ่งใกล้ที่ทำงาน

พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้รับพระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์โท ขุนโอสถกรรม ได้ไปราชการซ้อมรบเสือป่า ได้รับพระราชทานนามสกุล "รัตนกนก" และเสมา ร.ร. ๖

พ.ศ. ๒๔๖๘ ออกจากราชการ ได้เปิดคลินิค โอสถศัลยกิจ ที่ถนนตะนาว ประสบความเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นลำดับ ได้จัดตั้งเป็นบริษัทโอสถ-ศัลยกิจ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๘๓

ขุนโอสถกรรมมีบุตรธิดา ๕ คน

๑ นางอัชนีย์ สานติวัตร

๒ นายแพทย์ ปรียนันท์ รัตนกนก

๓ พ.ต.ท. นายแพทย์ สุปรีชา รัตนกนก

๔ นายเปรมานนท์ รัตนกนก

๕ น.ส. อัมพุชนี รัตนกนก

ขุนโอสถกรรมเป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงตลอดมา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ผู้ซึ่งเป็นมิตรที่ดีของครอบครัว ได้ตรวจพบว่าเป็นความดันโลหิตสูง ได้ให้การรักษาตลอดมา

๒๘ เมษายน ๒๕๑๑ มีอาการผิดปกติ ได้ไปทำการเอ็กซ์เรย์ พบว่าเส้นโลหิตใหญ่พอง นับแต่วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๑๑ มีอาการเป็นลมหลายครั้ง นายแพทย์เสม ได้มาให้การรักษาอยู่ตลอดเวลา

วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๑ หลังจากรับประทานอาหารเย็นแล้ว มีอาการเป็นลม ได้ไปเชิญนายแพทย์เสมแต่ยังมาไม่ถึง แพทย์หญิงอัมพิกา พลเกล้า ซึ่งอยู่ใกล้บ้านได้กรุณามาฉีดยาและนวดหัวใจให้ แต่อาการก็ไม่ดีขึ้น และถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบ เมื่อเวลา ๑๘.๑๐.น. รวมอายุได้ ๗๕ ปี ๖ เดือน

ขอขอบพระทัยและขอบพระคุณ

ขอขอบพระทัยและขอบพระคุณ สำหรับเกียรติยศและการบำเพ็ญกุศลที่ได้ประทานและให้แก่ขุนโอสถกรรม นับแต่ป่วยและหลังจากวายชนม์จนถึงงานพระราชทานเพลิงศพ

และขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์นายแพทย์สงกรานต์ นิยมเสน นายแพทย์ เสนอ อินทรสุขศรี และคุณจิตต์ แพร่พานิช กรุณาอนุญาตให้พิมพ์ หนังสือ ปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับพ่อบ้าน แม่บ้าน และประชาชนทั่วไป หนังสือปัจจุบันพยาบาล และหนังสือความรู้เบ็ดเตล็ด

เจ้าภาพรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ขอผลบุญแห่งกุศลกรรมทั้งหลายที่ท่านบำเพ็ญแล้วนั้น จงดลบันดาลให้ท่านประสพแต่สิ่งที่ดีงามอันพึงปรารถนาทุกประการ หากจะมีญาณวิถีใดที่ผู้ล่วงลับไปแล้วจะทราบได้ก็คงจะปลื้มปิติเป็นอย่างยิ่ง

ปฐมพยาบาลเบื้องต้น

โดย

ศาสตราจารย์นายแพทย์สงกรานต์ นิยมเสน

ถ้าคนใดคนหนึ่งได้รับอันตราย อุบัติเหตุ หรือเกิดป่วยไข้ขึ้นทันที ก็จำเป็นต้องทำการช่วยเหลือเป็นการปฐมพยาบาล ก่อนที่แพทย์มาถึง หรือนำส่งโรงพยาบาล ฉะนั้นการที่ท่านทำการปฐมพยาบาลอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป ถูกก็ดี ผิดก็ดี หรือละเว้นการช่วยเหลือเสียก็ดี อาจหมายถึงความเป็นหรือความตายก็ได้

ข้อแนะนำทั่วไป

๑. **อย่าเคลื่อนผู้ป่วยโดยไม่จำเป็น** โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ป่วยที่ตกจากที่สูงถูกทับ หรือถูกกระแทกอย่างแรง เว้นเสียแต่จำเป็นจริง ๆ เช่น เคลื่อนผู้ป่วยหลบจากกลางถนนไปริมถนน เพื่อกันรถทับเท่านั้น

การเคลื่อนไหวผู้ป่วยจำพวกนี้ ยิ่งทำให้กระเทือนจะเกิดอันตรายมากขึ้น เช่น ผู้ป่วยหลังหักอาจจะตายเลย หรือผู้ป่วยเลือดตกใน อาจจะเลือดออกมากขึ้น เพราะการกระเทือน

๒. **ตัดสินใจช่วยโดยเร็ว** เพราะเรื่องอย่างนี้รั้งรอไม่ได้ เช่น ผู้

ป่วยเลือดตกมากก็ช่วยห้ามเลือด กินยาพิษก็ช่วยถอนยาพิษ จมน้ำก็ช่วยผายปอด ถูกไฟฟ้าช็อคก็ช่วยเอาสายไฟออกแล้วผายปอด ผู้ป่วยอาจตายเสียก่อน ถ้าท่านยังรีรอหรือตกตะลึง หรือไม่ตัดสินใจ

๓. **ในเหตุฉุกเฉินเช่นนี้ พยายามช่วยไว้ก่อน** โดยที่ไม่เป็นผลร้ายต่อผู้ป่วย ดังนี้

จัดให้ผู้ป่วยนอนราบโดยสงบ

ถ้าผู้ป่วยอาเจียน พลิกศีรษะให้ตะแคง อาเจียนนั้นจะได้ไม่ตกลงไปในปอด

หาผ้าหรือเสื้อคลุมให้ผู้ป่วย อย่าปล่อยให้หนาวหรือลมโกรก แต่อย่าให้ร้อนเกินไป

๔. **ถ้าเสื้อผ้ารัดอยู่ทำให้เจ็บปวด** ตัดออกค่อย ๆ อย่าดึง อย่าดึงเสื้อผ้าออกในรายบาดแผลไฟไหม้

๕. **ปลอบใจผู้ป่วยไว้** และแม้แต่ตัวท่านเอง

แจ้งให้ผู้ป่วยทราบว่า ไม่มีอันตรายร้ายแรง และกำลังได้รับความช่วยเหลือ

๖. **พร้อมที่จะรักษาอาการช็อค** (ดูเรื่องช็อค)

๗. **อย่าเพิ่งให้กินอาหารอะไรทั้งสิ้น**

ถ้าผู้ป่วยหมดสติ ห้ามขาดแม้แต่น้ำ ห้ามสุราทุกชนิด

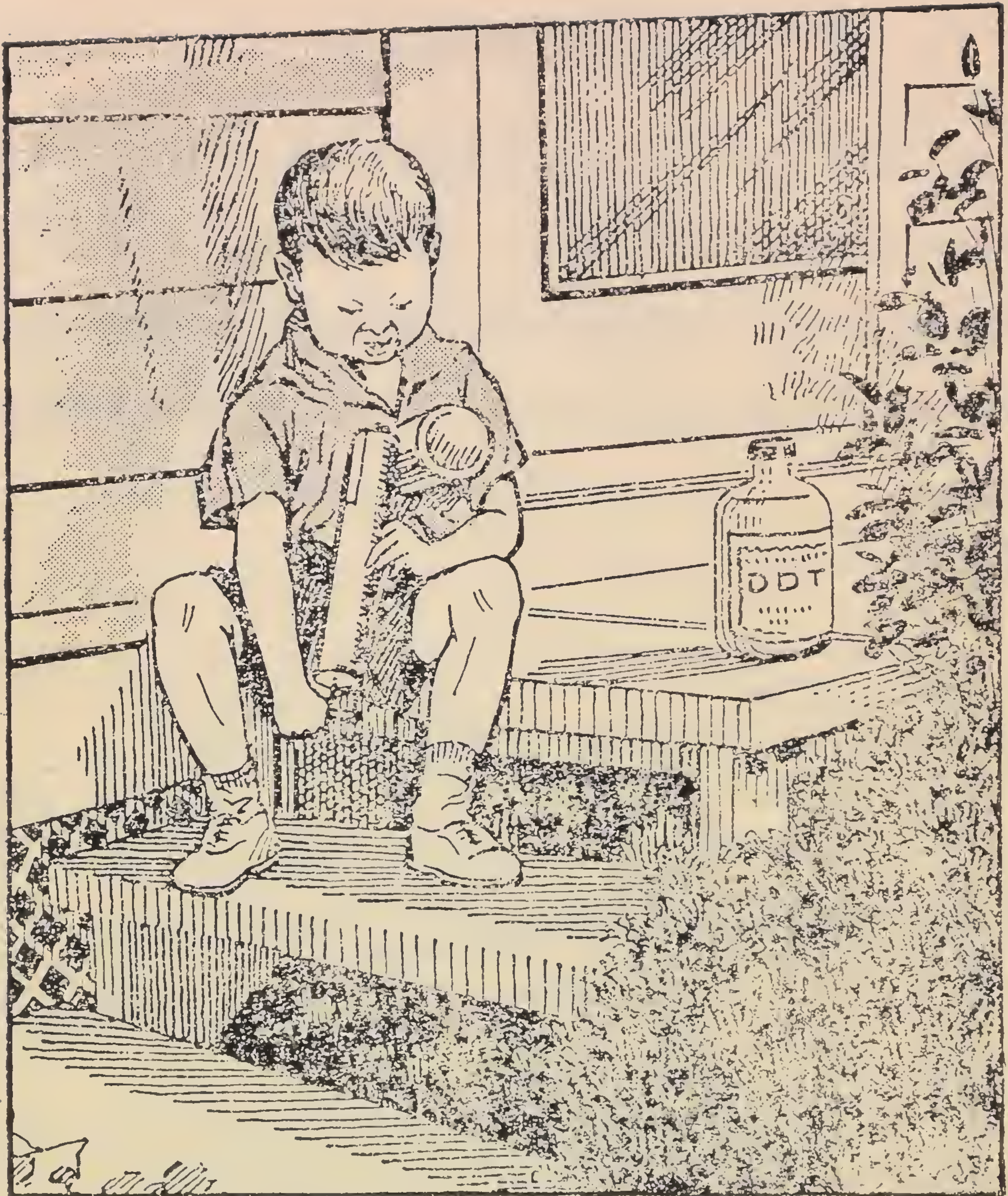
อย่าพยายามปลุกผู้ป่วยที่หมดสติ

ตู้ยาประจำบ้าน

ท่านควรมีตู้ยาประจำบ้านพร้อมเสมอ **เป็นเรื่องที่รอกันไม่ได้** ทุกสิ่งทุกอย่างควรเขียนป้ายไว้ให้ชัดเจน อย่าใส่กุญแจตู้ยา มิฉะนั้นจะมัวเสียเวลาหาลูกกุญแจอยู่ จงเก็บตู้ยาอย่าให้สูงเกินกว่าที่เด็กจะหยิบเล่นได้ ควรมีชุดเล็กอีกชุดหนึ่งในรถยนตร์ของท่าน ท่านอาจซื้อตู้ยาได้จากทางการสาธารณสุข

☐ จงเก็บตู้ยาให้สูงเกินกว่าที่เด็กจะหยิบเล่นได้

ระวังการซุกซนของเด็ก อย่าวางของอันตรายไว้ใกล้มือเด็ก

ชนิดของการปฐมพยาบาลแบ่งตามสาเหตุ

๑. อวัยวะ

๒. อันตรายต่าง ๆ

๓. โรค

๔. อุบัติเหตุ

อวัยวะ

โรคหัวใจ

ผู้ป่วยเป็นโรคหัวใจมักรู้ตัวก่อนแล้ว มีอาการปวดอย่างรุนแรงบริเวณหน้าอกซ้าย แน่นหน้าอก หายใจไม่ทัน สีหน้าคล้ำ

ผู้ป่วยจะยืนอยู่ไม่ไหว ต้องลงนั่งหรือนอนลง ฉะนั้นจงช่วยผู้ป่วยให้นอนในที่ที่สบายที่สุด เช่น นอนพิง บังคับผู้ป่วยอยู่ในท่านั้น อย่าให้ลุกนั่งหรือเดินเป็นอันขาด พอหายปวดจึงพยายามให้ผู้ป่วยนอนราบ

ขยายเสื้อผ้า ขยายเข็มขัด ยาดมหรือยาหอม จะช่วยให้ผู้ป่วยสบายใจขึ้น (แต่ไม่รักษาอาการ)

กระดูกหัก

นอกจากงอหักจนเห็นชัด กระดูกหักเห็นได้ยาก จึงต้องเอ็กซเรย์ช่วย ฉะนั้นในรายสงสัยให้ถือไว้ก่อนว่าเป็นกระดูกหัก และจัดการรักษาอย่างกระดูกหัก และถึงแม้ว่าผู้ป่วยนั้นยังเดินได้ กระดูกขาก็อาจจะหักได้

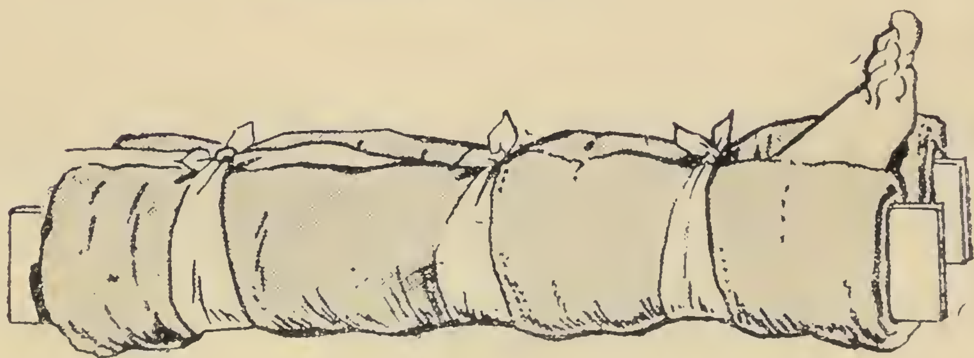
ถ้ากระดูกหัก แทงทะลุออกมานอกผิวหนัง ทำได้เพียงคอยดูห้ามเลือดเท่านั้น อย่าดันกระดูกกลับไป หรืออย่าเช็ดแผล ปล่อยให้เป็นหน้าที่แพทย์

ระวังอย่าทำตนเป็นแพทย์ ดึงกระดูกเข้าที่เสียเอง

ถ้าจำเป็นต้องพาผู้ป่วยไปหาแพทย์ด้วยตนเอง ก็ควรใส่เฝือกเป็นการปฐมพยาบาลชั่วคราว จุดประสงค์ของการเข้าเฝือก คือ เพื่อไม่ให้กระดูกหักนั้นเคลื่อนไหว

เฝือกชั่วคราวนั้นใช้อะไรก็ได้ แม้แต่หนังสือพิมพ์หนา ๆ เพื่อพยุงสำหรับหักที่แขน หรือไม้แข็งสำหรับหักที่ขา เลือกขนาดเฝือกให้ยาวกว่า แล้วเอาผ้าพันเฝือกก่อน รองไว้กันกดเจ็บ

กระดูกเคลื่อน

อย่าพยายามรักษากระดูกเคลื่อนเสียเอง ปล่อยไว้ให้เป็นหน้าที่แพทย์ ถ้ามีอาการเจ็บ พยุงส่วนนั้นไว้ หรือใช้ผ้าคล้องไว้ พยายามอย่าให้ข้อที่หักนั้นมีการเคลื่อนไหวได้ เพราะจะทำให้เจ็บและดึงกลับเข้ายาก ถ้ามีอาการบวมและเจ็บด้วย ใช้ถุงน้ำแข็งวางไว้เพื่อระงับ บางครั้งอาจมีทั้งกระ-ดูกหักกระดูกเคลื่อนด้วยกัน ท่าที่ดีที่สุด คือ นอนราบนิ่งเฉย ๆ รีบจัดการให้ถึงมือแพทย์โดยเร็ว

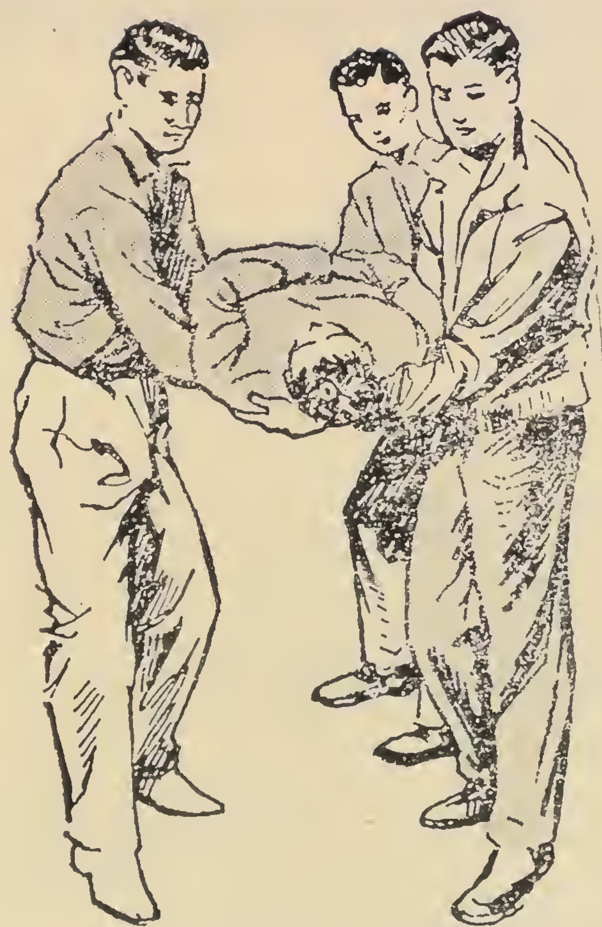
คอหัก หลังหัก

อันตรายจากคอหักหรือหลังหัก คือเนื่องจากภายในกระดูกสันหลังคอและตอนหลังนั้นมีช่องสำหรับประสาทไขสันหลัง ถ้ากระดูกหักอาจกดประสาทสันหลังเป็นอันตราย ถ้าผู้ป่วยมีอาการอัมพาต กระดุกกระดิกมือไม่ได้ หรือชาตามแขน กระดูกคออาจหัก ถ้าผู้ป่วยมีอาการอัมพาต หรือชาที่ขา ปัสสาวะอุจจาระไหล กระดูกสันหลังอาจหัก ช่วยขยายเสื้อผ้า หรือเข็มขัดที่รัดออก พยายามให้ผู้ป่วยนอนนิ่ง อย่าเคลื่อนลำตัวเพราะรอยหักจะกำเริบ

การเคลื่อนย้ายผู้ป่วยกระดูกหัก กระดูกเคลื่อน คอหัก หลังหัก

ดังที่ทราบแล้วว่า กระดูกหัก กระดูกเคลื่อน คอหัก หลังหักเหล่านี้เป็นอันตรายต่อชีวิตเพียงใด ดังนั้นอย่าพยายามเคลื่อนย้ายผู้ป่วย เว้นแต่จำเป็นจริงๆ ถ้าจำเป็นจงเคลื่อนย้ายผู้ป่วยโดยวิธีเอาผ้ารอง แล้วลากทางตัวไปอย่าลากทางข้าง ถ้าจะอุ้มจงอุ้มทั้งตัว อย่าให้ศีรษะตก ถ้าขาหักอย่าให้ขาตก ถ้าเคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปไกล และไม่มีเปล อาจใช้เก้าอี้นอนแทนหรือทำแคร่ หรือใช้เก้าอี้หาม

ควรนึกถึงวิธีทำแคร่ง่าย ๆ โดยใช้ไม้สอดเข้าไปในกางเกงหรือเสื้อ

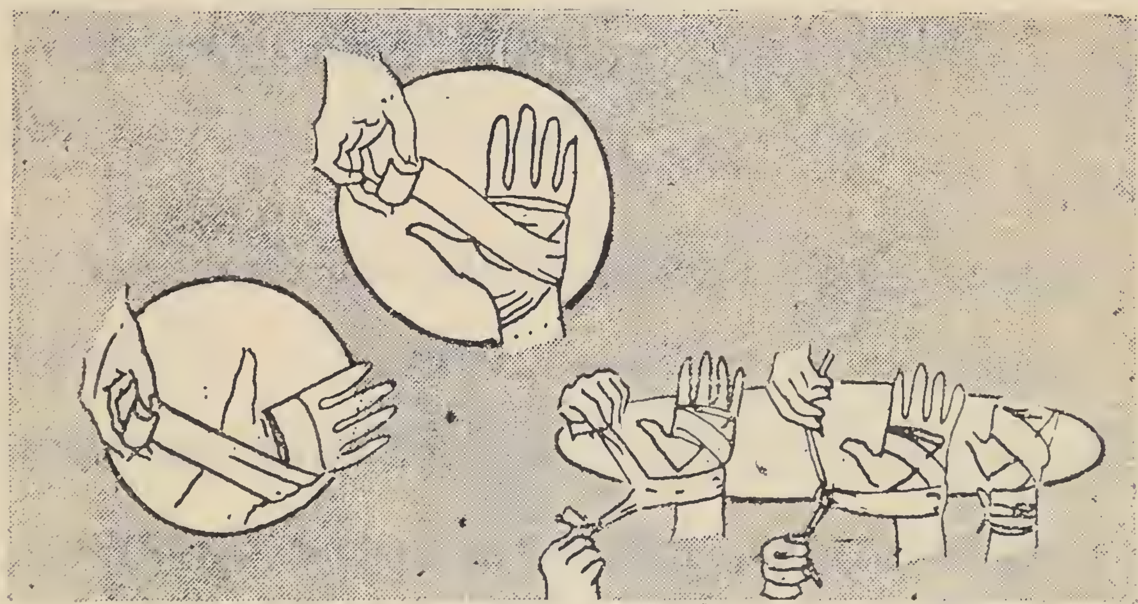
แผลถลอก

จงทราบไว้ว่า บาดแผลถลอกก็อาจถึงตายได้ถ้ามีโรคแทรก ใช้น้ำต้มแล้วล้างแผลให้สะอาด เทน้ำลงไปตรงกลางแผล ให้น้ำชะออกมา ระวังล้างมือให้สะอาด มือสกปรกของผู้ทำแผลอาจนำเชื้อโรคเข้าไปได้ใช้ทิงเจอร์

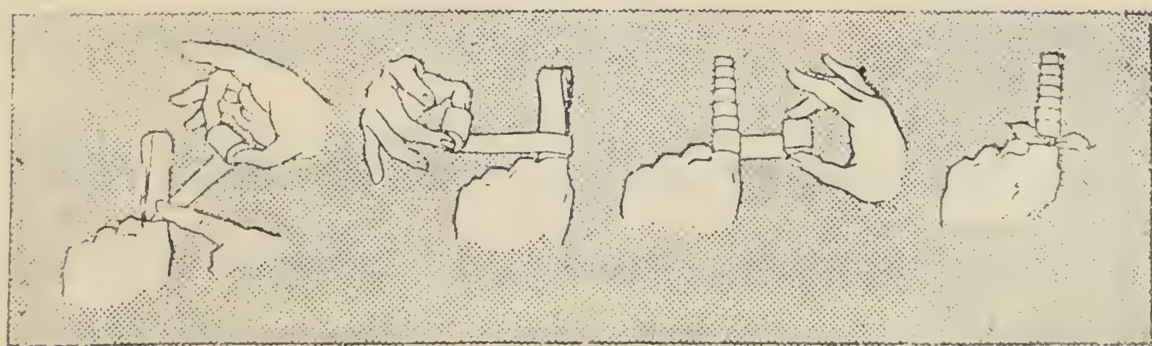
ไอโอดิน ๑—๒% ไอโอดิน ๑% เมอคิวโรโครม (ยาแดง) ๒% อาคริฟลาวิน (ยาเหลือง) ๐.๑% หรือผงซัลฟา อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ใช้ผ้าสะอาดปิดแผล แล้วพันผ้าหรือใช้ผ้ายางปิด ถ้าแผลถลอกนั้นสกปรกมาก เช่น ล้มกลางถนน อาจมีเชื้อบาดทะยักหรือเชื้อแกสแกงกรีนได้ ควรจะแจ้งให้แพทย์ทราบด้วยว่า ไปล้มที่ไหนมา

แผลฟกช้ำ

แผลฟกช้ำมักไม่เป็นอันตรายมาก ถ้าไม่ลึกถูกอวัยวะภายในควรใช้ยาบาดแผลทาไว้ แล้วเอาผ้าสะอาดปิดไว้ ถ้าผิวหนังถลอกด้วย ควรปฐม

แสดงวิธีพันแผลที่ฝ่ามือ

แสดงวิธีพันแผลที่นิ้ว

พยาบาลอย่างบาดแผลถลอกเพื่อระงับการอักเสบ ใช้น้ำอุ่นประคบให้ยุบเร็ว

แผลถูกฟัน

แผลถูกฟันด้วยของมีคมมักมีเลือดออก ดูวิธีการ "ห้ามเลือด" ควรระวังความสะอาดในการห้ามเลือด อย่าให้เชื้อโรคเพิ่มเข้าไปอีก ถ้าปากแผลอ้ามากดึงปากแผลให้ชิดกัน เอาผ้าสะอาดปิดแล้วใช้ผ้าพันไว้ ให้ระวังการอักเสบซึ่งจะตามมาภายหลัง เช่น เป็นหนอง ถ้าแผลนั้นสกปรกมาก เช่น มีดเก่าเป็นสนิท ฝุ่นกลางถนนเข้าไป เช่นนี้ควรแจ้งให้แพทย์ทราบ เพื่อป้องกันบาดทะยักหรือแกสแกงกรีน ถ้าแผลอ้ามาก ลึกมาก ยาวมาก เลือดออกมาก ถึงแม้จะให้ปฐมพยาบาลแล้วก็ดี ยังต้องไปหาแพทย์

แผลถูกแทง

โปรดทราบไว้ว่า แผลถูกแทงอาจถึงตายได้ด้วยเลือดตกในหรือโรคแทรก พยายามบีบแผลให้เลือดออกมาข้างนอก ทั้งนี้เพื่อช่วยชะล้างสิ่งสกปรกซึ่งอยู่ลึกลงไปออกมาด้วย การใช้ยาใส่แผล เช่น ทิงเจอร์ไอโอดิน ๑—๒% เมอคิวโรโครม ๒% อาคริฟลาวิน (ยาเหลือง) ผงซัลฟา ควรให้ยาไหลลึกลงไปด้วย แผลถูกแทงลึกเลยผิวหนังควรให้แพทย์ดูเสมอ เพื่อป้องกันโรคแทรก

เสี้ยนตำ–หนามตำ

ล้างรอยตำและรอบๆให้สะอาด ทาด้วยยาใส่แผล เช่น ทิงเจอร์ไอโอดิน ๑—๒% เมอคิวโรโครม (ยาแดง) ๒% หรืออาคริฟลาวิน (ยาเหลือง) ๐.๑% เอาเข็มที่ลนไฟจนปลายไหม้ ค่อย ๆ เขี่ยออกอย่ารีบร้อน เสร็จแล้วเอายาทาอีกครั้ง เอาผ้ารองไว้จนกว่าแผลแห้ง

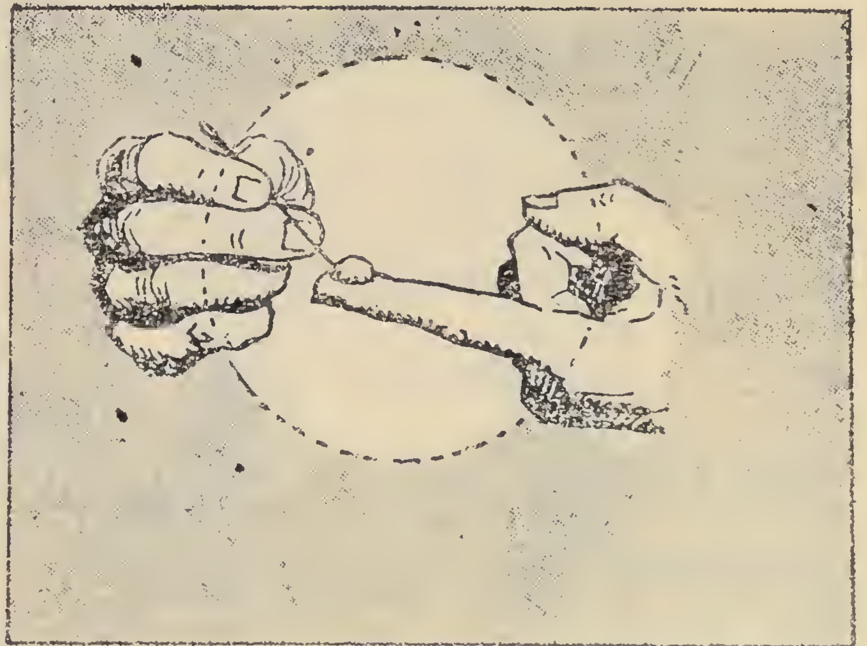
สิว

อย่าบีบสิวเป็นอันขาด อันตรายมาก ล้างหน้าให้สะอาดแล้วใช้ยาใส่แผลทา ถ้าสิวกลายเป็นหนอง ใส่ยาแล้วปล่อยให้แห้งเอง โดยเอาผ้าสะอาดปิดไว้ อย่าบีบ ถ้าเกิดการอักเสบที่หน้าเพราะเรื่องสิว แสดงว่าสิวเกิดพิษแล้ว รีบหาแพทย์โดยเร็ว

ฝี

อย่าพยายามบีบฝี หรือเจาะก่อนกำหนด เพราะว่ายังไม่สุกก็ไม่มีหนองออกมากลับทำให้ช้ำหนักขึ้น ถ้าฝีแตกเองเพียงเอาผ้าสะอาดปิดไว้ก็พอแล้ว ไม่จำเป็นต้องบีบเอาหนองออกมันจะไหลออกมาเอง การประคบด้วยน้ำอุ่นจะบรรเทาความเจ็บได้และทำให้ฝีสุกเร็วขึ้น ถ้ามีไข้ควรปรึกษาแพทย์

ผิวหนังพอง

ผิวหนังพองเนื่องจากถูกบีบหรือถูกไฟ ทำให้เกิดความรำคาญ แต่ไม่เป็นอันตรายใด ๆ ถึงแม้ทิ้งไว้ก็แตกเอง ถ้าจะบ่งเอาน้ำเหลืองออก ให้ทาด้วยยาใส่แผลเสียก่อน แล้วใช้เข็มสะอาดลนไฟจนแดงบ่งให้น้ำเหลืองออก เอายาใส่แผลทาอีกครั้งแล้วเอาผ้าสะอาดปิดแล้วพันผ้าไว้ระวังอาการอักเสบ ถ้ากลายเป็นหนองควรปรึกษาแพทย์

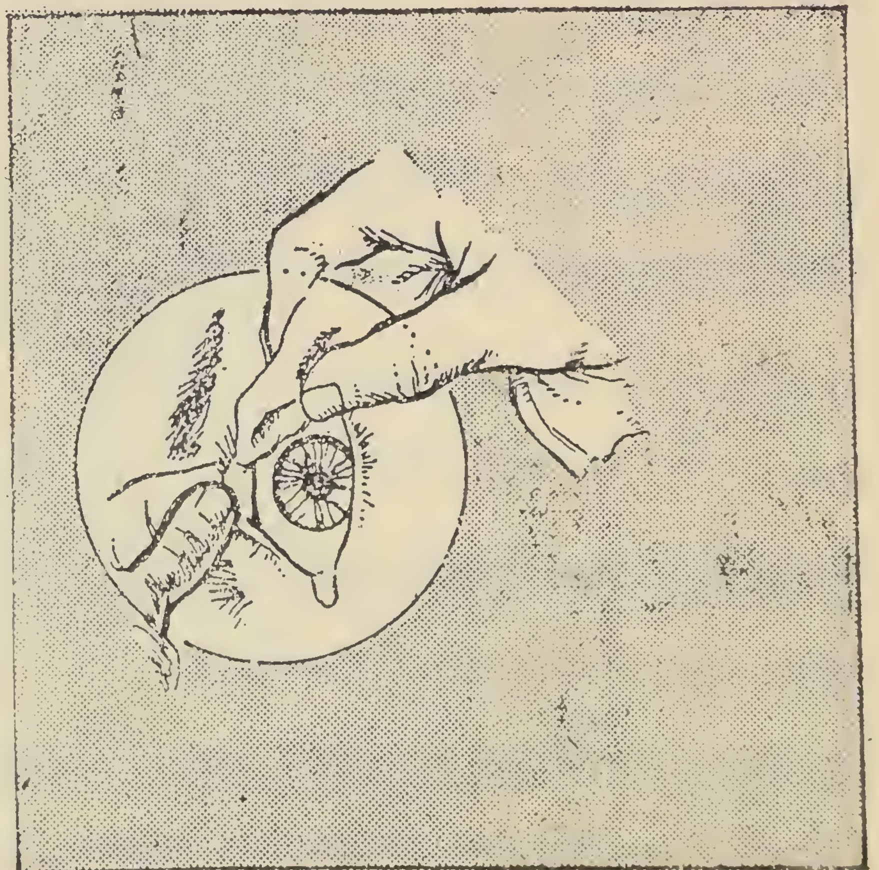
หู—น้ำเข้า

นอนตะแคงข้างที่น้ำเข้า บางทีน้ำไหลออกเอง ใช้สำลีสะอาดพันปลายไม้สะอาดค่อยเช็ดออก อย่าสั่งน้ำมูกหรือสั่งโดยอุดรูจมูกเสียข้างหนึ่ง การทำเช่นนี้ไม่ช่วยเลย ระวังถ้ามีอาการปวดหูหรือมีน้ำหนวกออกมา ต้องให้แพทย์ตรวจ

หู—แมลงเข้า

ถ้าเป็นเด็กมักปวดและดิ้นรน จับเด็กให้อยู่นิ่ง ๆ นอนตะแคงข้างมีแมลงให้อยู่ด้านบน เอาน้ำสะอาดค่อย ๆ หยอดลงไป แมลงทนน้ำไม่ได้จะหนีขึ้นมาเอง เสร็จแล้วปฏิบัติอย่างน้ำเข้าหู อย่าใช้ไม้แยงแมลงจะหนีลึกลงไปอีก อย่าหยอดหูด้วยยาแรง เช่น ยาใส่แผลหรือแอลกอฮอล์ เพราะยาจำพวกนี้แรงเกินไปสำหรับหู

ตา—ผงเข้า

อย่าขยี้ตา จะทำให้ตาอักเสบ จงหลับตาทั้งสองข้างเพื่อให้น้ำตาไหลออกมาชะผงออก ถ้าผงติดข้างตาบน ดึงหนังตาบนทับหนังตาล่าง เพื่อให้ครูดเอาผงหลุดออกมา ลืมตาในน้ำสะอาด กระพริบตาหลายๆ ครั้ง บางทีผงจะหลุดออกมา ล้างมือก่อนแล้วพลิกหนัง

ตา ค่อย ๆ เขี่ยออกด้วยชายผ้าสะอาด

ตา—กุ้งยิง

กุ้งยิงคือต่อมที่ขนตาอักเสบ อย่าบีบกุ้งยิง อย่าขยี้ตา จะทำให้อักเสบยิ่งขึ้น ใช้น้ำอุ่นประคบวันละหลาย ๆ ครั้ง กุ้งยิงอาจแตกได้โดยไม่ต้องให้แพทย์ผ่า ถ้าการอักเสบลุกลามควรปรึกษาแพทย์

ของติดคอ

กระดูกหรืออาหารติดคอ อาจผ่านไปได้โดยไม่เป็นอันตราย ควรตรวจดูอุจจาระวันรุ่งขึ้น ถ้าเป็นก้างตำค้างอยู่น้ำมะนาวอาจจะช่วยให้ก้างอ่อนตัว การล้วงคอให้อาเจียน อาจ ช่วย ได้ บ้าง ถ้าเป็นของมีคม ของแหลม ควรปรึกษาแพทย์

ของติดหลอดลม

อาจ มี ของหลายอย่างติดหลอดลม

ได้ทั้งในผู้ใหญ่และเด็ก ในผู้ใหญ่ ฟันปลอม เศษอาหาร ฯลฯ พยายามให้ไอออกมา อย่าเอานิ้วล้วง จะทำให้ตกลึกลงไปอีก ในเด็กมีถั่ว อาหาร สตางค์ ของเล่น ลูกโป่ง ถ้าเป็นเด็กเล็กหิ้วตัวเด็กให้ศีรษะตก ตบตรงหลังให้เด็กสำลัก ถ้าเป็นเด็กโตให้นอนคว่ำขวางที่นอน ให้ศีรษะต่ำ แล้วตบกลางหลังให้สำลัก ถ้ายังไม่ออกต้องหาแพทย์

จมูก—เลือดกำเดาออก

อย่าให้ผู้ป่วยกระเทือน ให้ผู้ป่วยนั่งก้มหน้าหายใจทางปาก บีบจมูกไว้ประมาณ ๕ นาที อาจทำให้เลือดแข็งตัวหยุดได้ ถ้ายังไม่หยุดเอาสำลีหรือผ้าสะอาดอุดข้างนั้นไว้ ระวังให้เหลือเศษปลายยื่นออกมาเพื่อจับดึงออกได้ ให้ผู้ป่วยนอนหงาย ศีรษะสูง ใช้ผ้าชุบน้ำเย็นลูบและบีดหน้าไว้

จมูก—ของตกลงไป

ของตกลงไปในจมูก อาจเข้าหลอดลมหรือหลอดอาหารได้ พยายามสั่งออกค่อย ๆโดยตะแคงข้างนั้น อย่าสั่งแรงเป็นอันขาด อย่าแยงจมูก จะทำให้ตกลึกลงไป ถ้าไม่ออก รีบปรึกษาแพทย์

ศีรษะ—แตก

ศีรษะแตกอาจเลือดออก รักษาอย่างบาดแผล คือห้ามเลือดโดยใช้ของกดไว้ ศีรษะมักได้รับการกระเทือนจนเส้นเลือดในสมองอาจแตก เยื่อสมองอาจกระเทือนให้ผู้ป่วยนอนนิ่ง ๆ อย่ากระเทือนต่อไปอีก ถ้ามีอาการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้แสดงว่ามีอาการประสาทแล้ว คือปวดศีรษะอย่างแรง ตามัว อาเจียน อัมพาต ควรรีบปรึกษาแพทย์โดยเร็ว

เคล็ด

กล้ามเนื้อหรือเอ็นยึดกระดูกอาจขาดเพราะแรงดึงโดยแรง ให้ผู้ป่วยนอนนิ่งในท่าที่เจ็บน้อยที่สุด ผู้ป่วยรู้เองว่าจะนอนท่าไหนดี ประคบด้วยน้ำแข็งหรือน้ำเย็นเพื่อระงับการปวดในขั้นต้น ต่อมาจึงใช้ประคบด้วยความร้อนเพื่อให้เลือดเดินดี ใช้น้ำมันถูนวดหรือขี้ผึ้งนวดก็ได้

ฟัน—หัก

ระวังเลือดออกมาก ทำอย่างไร ? โดยมากเลือดออกเล็กน้อยแล้วหยุดเอง ถ้ายังไม่หยุดใช้สำลีสะอาดอุดไว้ และคอยระวังอาการเลือดออกเสมอ

ฟัน—ปวด

ดูให้แน่ว่าปวดที่ฟันหรือที่เหงือก ปวดเหงือกเพราะเหงือกอักเสบ ใช้น้ำมันกานพลูพันปลายสำลีจิ้ม ระวังอย่าให้ถูกลิ้นหรือริมฝีปาก จะแสบ ปวดฟันเพราะฟันเป็นรู ใช้น้ำมันกานพลูแตะสำลีพันปลายไม้จิ้มเข้าไปในซอก ระวังการอักเสบอย่างอื่น เช่น แก้มบวม หน้าบวม การประคบจะช่วยให้การปวดบรรเทาลงบ้าง

ปลิงเข้าทวาร

ปลิงเข้าทวารหนัก ช่องคลอด ทางปัสสาวะ ทำให้เลือดออก ถ้ายังเห็นปลายหางให้ค่อย ๆ ดึงออกมา อย่าดึงแรงตัวปลิงจะขาด ถ้าเอาออกไม่ได้รีบไปหาแพทย์ ควรป้องกันไว้ดีกว่าแก้เสมอ

ตะคิว

กล้ามเนื้อทำงานมากหรือเกร็จ อาจเป็นตะคิวได้ ถ้าอยู่ในน้ำเป็นตะคิวที่แขนหรือขาให้พยุงตัวพอให้เข้าฝั่ง บีบนวดสักครู่จะหายไปเอง

สุนัขกัด

ถ้าผู้ใหญ่ แผลสุนัขกัดมักอยู่ตามขาและเป็นแผลลึกลงไป ถ้าเด็กอาจเป็นที่หน้าและเสียโฉมได้ ใช้ยาใส่แผล เช่น ทิงเจอร์ไอโอดิน ๑—๒% เมอคิวโรโครม (ยาแดง) ๒% หรืออาคริฟลาวิน (ยาเหลือง) ๐.๑% ทาแล้วเอาผ้าสะอาดบีดไว้ ถ้าแผลสกปรกบีบแผลให้เลือดไหลออกชะสิ่งโสโครกออกมา ห้ามแยงแผลเป็นอันขาด ควรนึกถึงสุนัขบ้าเสมอ ถ้าภายใน ๑๐ วันสุนัขนั้นไม่มีอาการโรคกลัวน้ำขึ้นมา แสดงว่าไม่มีโรคกลัวน้ำ

ยุงกัด

อันตรายสำคัญจากยุงกัด คือ การนำเชื้อโรค เช่น ไข้มาเลเรีย ไข้เลือดออกในเด็ก โรคเท้าช้าง การป้องกันจึงมีความสำคัญมาก รอยยุงกัดนั้นทิ้งไว้ก็หายเอง สำหรับเด็กเล็กผิวหนังอ่อนอาจเป็นผื่น ทำให้เด็กเกาและกลายเป็นแผล การใช้น้ำยากันยุงทาผิวหนังควรระวังอย่าให้เกิดโรคผิวหนังขึ้นได้

งูกัด

งูเป็นสัตว์ขลาด จะทำร้ายคนเมื่อตกใจหรือถูกเหยียบเท่านั้น พิษงูมีสองชนิด คือ ชนิดทำลายประสาท เช่น พวกงูเห่า กับชนิดทำลายเม็ดเลือด เช่น พวกงูเขียว เมื่อถูกกัดพยายามบีบแผลให้เลือดออกมาก เพื่อชะพิษงู

ออกมา พิษงูที่ฝังอยู่ในเนื้ออาจเอาปากที่ไม่เป็นแผลดูดออกได้บ้าง ถ้าเลือดออกน้อยใช้มีดกรีดแผลให้ใหญ่ให้เลือดออกมาก ขณะเดียวกันใช้เชือกรัดเหนือแผลเพื่อกันไม่ให้พิษแล่นขึ้นไป บางแห่งอาจมีเซรุ่มแก้พิษงูไว้ ควรใช้ด้วยความระมัดระวัง เหตุตายสำคัญ คือ การหายใจหยุด ฉะนั้นช่วยผายปอดไว้ รีบนำส่งแพทย์โดยเร็วที่สุด

ผึ้งต่อย

ผึ้งต่อยอาจถึงตายได้ เพราะคนนั้นอาจแพ้พิษผึ้งได้ เหตุตายคือ การหายใจหยุด พยายามเอาเหล็กในผึ้งออกโดยเอายาใส่บาดแผลทาก่อน แล้วเอาปลายกุญแจที่มีรูกด เหล็กในจะโผล่ออกแล้วหยิบออกได้ อาการอักเสบอาจรุนแรงจนบวมมาก ใช้น้ำอุ่นประคบ ถ้าปวดมากใช้น้ำแข็งใส่ถุงวางทับจะบรรเทาความปวดลงได้บ้าง

แมลงต่อย

แมลงต่างๆ เช่น แตน มีอาการคล้ายผึ้ง แมลงป่อง ตะขาบ มีอาการบวม ใช้ยาใส่แผลทาเพื่อกันหนอง ถ้าปวดมากใช้น้ำแข็งวางทับ ถ้าบวมมากใช้น้ำอุ่นประคบ

ไฟไหม้—น้ำร้อนลวก

ถ้าเป็นน้อย ผิวหนังแดง ใช้ขี้ผึ้งทาและใช้ผ้าสะอาดปิด ถ้าผิวหนังพองเล็กน้อยบ่งเอาน้ำเหลืองออก โดยใช้ยาทาแผลทาก่อน แล้วเอาเข็มสะอาดลนไฟบ่งแล้วเอายาทาเอาผ้าสะอาดปิด ถ้ามาก เช่น ทั้งแขน ทั้งขา ทั้งลำตัว เอาผ้าสะอาดปิดไว้แล้วนำส่งแพทย์ ในรายเช่นนี้ไม่ต้องใส่ยาเพราะแพทย์จะต้องทำแผลอีก วิธีเอาเสื้อผ้าผู้ป่วยที่ถูกไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ใช้วิธีตัดออก อย่าถอดออกเพราะจะครูดผิวหนังผู้ป่วย ทำให้เจ็บยิ่งขึ้น

ผิวหนังถูกกรดอย่างแรง

ผิวหนังถูกกรด ด่าง อย่างแรง มีอาการไหม้เหมือนอย่างไฟไหม้ ใช้น้ำสะอาดราดเพื่อล้างให้กรดหรือด่างจางลงไป ใช้ยาจำพวกขี้ผึ้งทา เช่น วาสลินที่สะอาด ถ้าเข้าตาใช้น้ำสะอาดล้าง รีบไปหาแพทย์ ถ้าถูกที่หน้า เช่น ถูกน้ำกรดสาดหน้า ระวังเสียโฉม ปรึกษาแพทย์โดยเร็ว

ไฟฟ้า

ไฟฟ้า ระวังตัวเอง หลายรายมาแล้วที่ช่วยผู้อื่นแล้วตัวตาย เอาไม้แห้งเขียสายออกจากผู้ป่วย หรือดึงผู้ป่วยออกจากสายโดยใช้ผ้าแห้งคล้องออก อาการสำคัญ คือ การหายใจหยุด ช่วยผายปอด ทำช้า ๆ ประมาณ ๑๒–๒๐ ครั้งต่อนาที อย่าทำรุนแรงจนซี่โครงหัก ถ้าการหายใจหยุดแล้วใช้วิธิเป่าลมเข้าปอดทางปาก (ดูวิธีผายปอด) ถ้าผู้ป่วยหมดสติอย่าเขย่าหรือปลุกผู้ป่วยแรงเกินไปจะเป็นอันตราย ปล่อให้ฟื้นเองขณะปฐมพยาบาล ถ้าผู้ป่วยชักระวังแขนขาหัก ระวังลิ้นอุดทางหายใจ รีบนำส่งแพทย์

ฟ้าผ่า

ฟ้าผ่าอาจตายทันทีหรือแฉลบไปอาจไม่ตายได้ อาการสำคัญคือการหายใจหยุด ต้องช่วยผายปอด ถ้าการหายใจหยุดแล้วใช้วิธิเป่าลมเข้าปอดทางปาก (ดูวิธีผายปอด) ถ้าหมดสติหรือชักรีบนำส่งแพทย์ ใช้ความระวังการเคลื่อนย้ายเหมือนรายผู้ป่วยขาหัก

เป็นลม

สาเหตุของการเป็นลมอาจมีได้หลายอย่าง เช่น หิวจัด เหนื่อยมากออกกำลังเกินไป ร้อนจัด ตกใจมาก เสียใจ กลัว ฯลฯ อันอาจเป็นเรื่องคาดไม่ถึง จัดให้ผู้ป่วยนอนหงายราบในที่ร่ม อากาศโปร่ง ขยายเข็มขัดและเสื้อผ้า ให้ยาดมหรือยาหอมอ่อน ๆ อย่าให้จามหรือสำลัก การบีบนวดเฟ้นไม่จำเป็น บางทีนวดจนซี่โครงหัก ถ้าผู้ป่วยยังรู้สึกตัวว่าจะเป็นลม ควรแนะนำให้นั่งหัวต่ำระหว่างขา หายใจแรง ๆ

หวัด

โรคหวัดเป็นเพราะเยื่อบุภายในจมูกมีอาการแพ้ อย่าสั่งน้ำมูกโดย

แรง ถ้าจมูกตันทั้งสองข้างเปลี่ยนเป็นหายใจทางปาก ถ้ามีไข้หรืออาการไอแสดงว่าอาจมีโรคแทรก ควรปรึกษาแพทย์ ยาดม เช่น น้ำมันยูคาลิพตัสอาจช่วยได้ ในรายเป็นน้อยอย่ากินยาแก้หวัด ถ้าไม่เคยยาชนิดนั้นอย่าเสี่ยงอันตราย ควรปรึกษาแพทย์ก่อนเสมอ

สะอึก

อาการสะอึกเล็กน้อยไม่เป็นอันตรายอะไร จงลองหายใจเข้าให้เต็มที่แล้วกลั้นไว้ทำสัก ๒—๓ ครั้ง ถ้ายังไม่หายหาถุงกระดาษขนาดกลางมาหนึ่งใบ เอาถุงปิดปากและจมูก หายใจออกและเข้าอยู่ในถุงนั้นสัก ๒—๓ นาที ถ้าไม่หายควรปรึกษาแพทย์

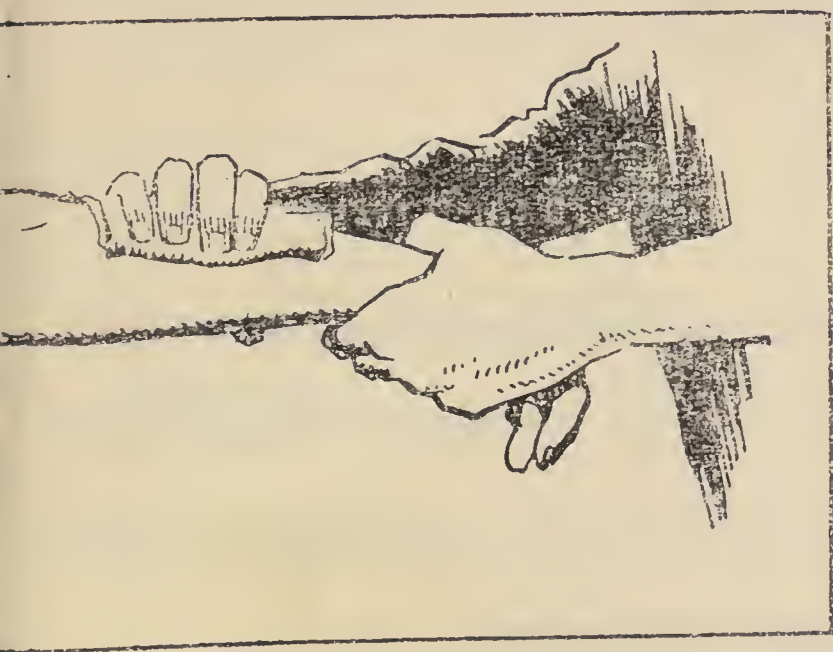
ลมพิษ

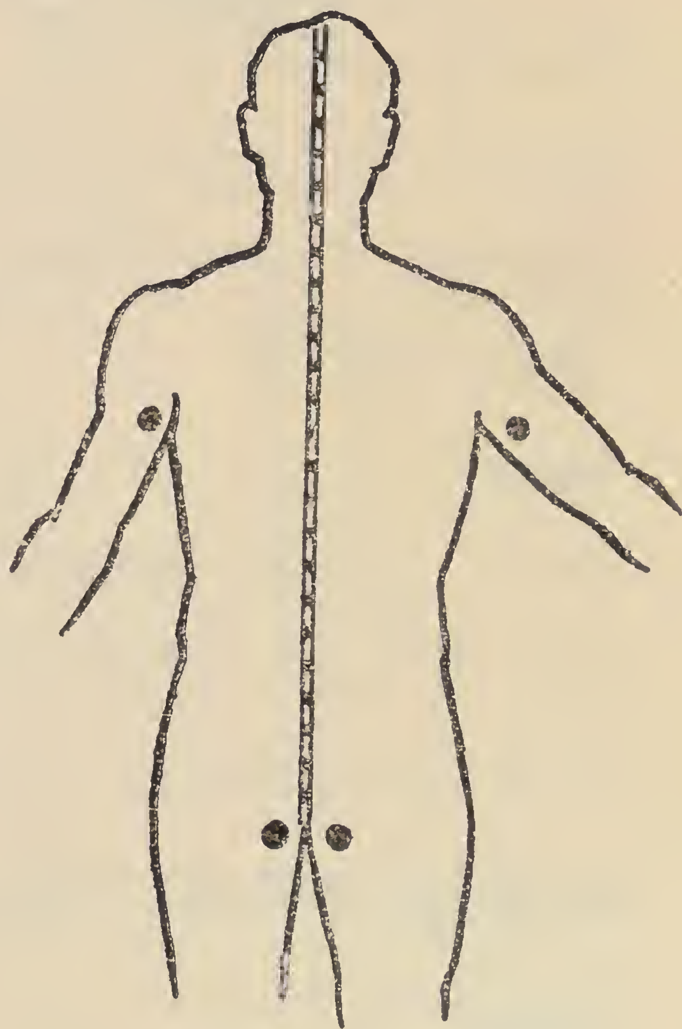
ลมพิษคือการที่ร่างกายแพ้อะไรสักอย่างหนึ่ง โดยมากมาจากอาหารทะเล อย่าเกาลมพิษจะกลายเป็นแผลไป ยาระบายอ่อน ๆ จะช่วยให้หายในวันรุ่งขึ้น อย่ากินยาแก้ลมพิษโดยตนเอง นอกจากจะได้เคยกินมาแล้วและโดยขนาดเท่าเดิม

ลมบ้าหมู

โรคลมบ้าหมู เป็นโรคประจำตัวของคนนั้น ๆ โดยมีประวัติอยู่แล้ว ขณะชักอาจตกลงมาจากรถยนตร์ ตกจากเรือเมล์ ตกจากม้าแขนขาหัก จึงควรระวังเวลาชักไม่ได้สติอาจกัดลิ้นตนเอง จับปากอ้าอย่าให้กัดลิ้น เมื่อชักชั่วครู่ก็หายเองไม่ต้องใช้ยา ระวังเวลาชักอย่าให้เกิดอันตรายเท่านั้น ถ้าชักนานมาก ควรให้แพทย์รักษา

เลือดออก

จุดสำคัญสี่จุดที่จะกดห้ามเลือด

จัดให้ผู้ป่วยนอนราบ อย่าให้ตื่นเต้นหรือตกใจ ระวังคนที่ไม่เคยเห็นเลือดเลยอาจเป็นลมได้ทั้งผู้ป่วยและตัวท่านเอง ใช้ผ้าสะอาดกดลงบนแผลที่

เลือดออก เอามือกดไว้ให้แน่น ถ้าเลือดชุ่มผ้าเอาผ้าทับซ้อนอีกผืน ถ้าเลือดยังออกอีกใช้วิธีกดเส้นเลือดช่วย คือ เพิ่มการกดหรือรัดต้นแขนต้นขา อย่ารัดด้วยเชือกหรือสายยางจนขาดเลือดทีเดียว เพราะเป็นโทษมากกว่าคุณ พอเลือดหยุดหรือออกน้อยลงรีบนำส่งแพทย์ ควรทราบไว้ว่าเลือดเป็นของสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิต เลือดออกประมาณสองลิตรอาจช้อคหรือตายได้

ช้อค

อาการช้อคอาจเกิดขึ้นเมื่อเลือดออกมาก กระดูกหัก ถูกไฟไหม้ สังเกตอาการเหล่านี้ ผิวหนังซีด เหงื่อออก ตัวเย็น ชีพจรเบา การหายใจแผ่วเบา ให้ผู้ป่วยนอนราบ หัวต่ำ ขยายเสื้อผ้า เข็มขัด เครื่องแต่งกายที่รัดต่าง ๆ ออก จัดแจงอย่าให้คนมุง เอาผ้าคลุมตัวไว้ อย่าให้ลมโกรก รีบนำส่งโรงพยาบาลโดยเร็ว

จมน้ำ

ก่อนตัดสินใจช่วยอย่างไรนั้น แน่ใจเสียก่อนว่าท่านแข็งแรงพอที่จะช่วยเขาได้โดยไม่จมน้ำไปทั้งคู่ จับผู้ป่วยคว่ำหน้า ยกตอนกลางขึ้นให้น้ำไหลออกจากปากจมูกเสียบ้าง ทำการผายปอดโดยเร็ว อย่ามัวไปดูว่าหัวใจหยุดเต้นหรือหัวใจหยุด ผายปอดไว้ก่อนแล้วค่อยดูทีหลัง

ผายปอด

จัดให้ผู้ป่วยนอนหงายราบ ให้ศีรษะแขวน ให้คางยืด ตรวจดูว่าไม่มีอะไรค้างอยู่ในจมูก ปาก เอามืออุดจมูก เปิดปากผู้ป่วยออกไปแล้วเอาปากของท่านเป่าลมเข้าไปในปากของผู้ป่วย เป่าอัดเข้าไปอย่างแรงจนเห็นทรวง

อกขยาย ลมนี้จะเข้าไปในปอด เป็นการหายใจโดยตรงทีเดียว ถอนปากของท่านออกแล้วสังเกตว่ามีเสียงลมออกบ้างหรือไม่ จงเป่าซ้ำอีก ถ้ายังไม่มีท่าทีว่าหายใจลองตรวจดูว่ามีอะไรอุดทางเดินหายใจบ้าง เช่น ลิ้นจุก หรือคางยังคว่ำอยู่ ถ้าเป็นเด็กท่านอาจเป่าเข้าไปทั้งทางปากและจมูกก็ได้ ทำหลายๆ ครั้งเพื่อความสะอาดท่านจะใช้ผ้าเช็ดหน้ากันปากของท่านไว้ก็ได้ รีบติดต่อแพทย์โดยเร็ว

ยาพิษ

ยาพิษมีหลายชนิด และการแก้ก็ต่างกัน สำหรับการปฐมพยาบาลท่านอาจใช้หลักต่อไปนี้ พยายามเอายาพิษออกจากร่างกาย เช่น ถ้ากินเข้าไปก็ให้อาเจียนออก พยายามแก้อย่างง่ายๆ เช่น กินกรดก็ให้ด่างอย่างอ่อน พยายามไม่ให้ยาพิษถูกดูดซึมเข้าไปในร่างกายได้ โดยเติมของอื่นเจือปนลงไป เช่น ให้กินไข่ขาว ให้กินถ่าน รีบพาไปโรงพยาบาลโดยเร็ว อนึ่ง การ

ป้องกันยาพิษนั้นดีกว่าการแก้แน่ ๆ ฉะนั้นจงเก็บยาพิษไว้ให้มิดชิด เขียนฉลากป้ายแดงให้ชัดเจน และจงอ่านฉลากยา **สอง** ครั้งก่อนรินยาเสมอ

แขวนคอ

รีบปลดคนแขวนคอลงโดยเร็ว โดยอุ้มขึ้นแล้วตดเชือกผายปอดโดยเร็วที่สุด แบบใดก็ได้ แบบเป่าลมเข้าปากหรือแบบยืดแขนก็ได้ ระวังตรวจดูอย่าให้ลิ้นอุดทางหายใจ พยายามผายปอดให้นาน ๆ เพราะอาจฟื้นได้

เมารถ—เมาเรือ

การเมารถ เมาเรือ เป็นเพียงอาการเท่านั้น ไม่ใช่โรคและอาการที่เกิด ทั้งนี้เป็นเพราะการกระเทือนและการโคลงตัว ผู้ที่เมารถเมาเรือนั้นรู้ตัวอยู่แล้วว่าตนเมาง่าย ฉะนั้นจึงควรเตรียมป้องกัน อย่ากินอาหารแน่นเพราะจะอาเจียนออกมาหมด มองออกไปไกล ๆ อย่าใส่เสื้อผ้ารัดแน่น ขยายเข็มขัดออก เมื่อเริ่มมีอาการควรนอนนิ่ง ๆ หายใจยาว ๆ ทำคล้ายกับกลืนลมลงไป หรือทำหาว มียาสำหรับป้องกันการเมาคลื่นควรใช้ด้วยความระมัดระวังและปรึกษาแพทย์ เพราะอาจทำให้ง่วงซึม วิธีแก้ง่ายมาก คือ ขึ้นจากเรือหรือลงจากรถ พอเท้าถึงพื้นดินก็หาย

"ปัจจุบันพยาบาล" สำหรับนักศึกษา

โดย

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี

"ปัจจุบันพยาบาล" สำหรับนักศึกษา
(First Aid Accidents)

คงมิใช่ปัญหาที่แปลกแต่อย่างใด ที่ว่าเหตุใดในปัจจุบันนี้อุบัติเหตุต่าง ๆ ทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน จึงมีเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จนการพบเห็นข่าวต่าง ๆ แทบว่าจะชินต่อความรู้สึกนึกคิดของเรา ทั้งนี้เพราะบ้านเมืองเจริญขึ้น เต็มไปด้วยตึกรามบ้านช่องทันสมัย, ยวดยานพาหนะ, โรงงานอุตสาหกรรม, การก่อสร้าง, พาณิชยกรรม, และเกษตรกรรม ฯลฯ เหล่านี้ล้วนแต่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ และในบางอาชีพซึ่งทำอย่างเสี่ยงอันตรายต่อชีวิตนั้นก็มีอยู่มิใช่น้อย

อันตรายจากอุบัติเหตุนั้นอาจเป็นอันตรายถึงชีวิต หรือลงท้ายด้วยทุพพลภาพ เนื่องมาจากการรักษาตั้งแต่เริ่มต้นมิได้ถูกต้องตามหลักวิชาการและการปฏิบัติ ฉะนั้น การรักษาในขั้นต้นจึงนับว่ามีส่วนสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง และนับว่ามีความสำคัญซึ่งต้องอาศัยหลักวิชาความรู้ วิชานี้คือวิชา "ปัจจุบันพยาบาล" หรือ "ปฐมพยาบาล"

จริงอยู่ การรักษาโรคจากอุบัติเหตุนั้น จำเป็นจะต้องอยู่ในมือของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ แต่การรักษาเบื้องต้นย่อมอยู่ในมือของประชาชนผู้ประสพเหตุการณ์ การ "ปัจจุบันพยาบาล" ที่ถูกต้องนั้น ย่อมจะช่วยเหลือผู้ประสพอุบัติเหตุให้ปลอดภัย และเหมือนกับว่าโรคนั้นหายไปแล้ว ๕๐ % ฉะนี้ การปฏิบัติการในการรักษาขั้นต้นจึงต้องมีหลักเกณฑ์ จึงนับว่าวิชานี้เป็นวิชา

แขนงหนึ่งในด้านการรักษาโรคด้วย

สมัยก่อน ๆ วิชานี้จัดอยู่ในวิชาซึ่งพยาบาลและลูกเสือจะต้องรู้ แต่ความจริงแล้ววิชานี้มิใช่จำกัดวงแคบเพียงแค่นั้น แต่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งที่ประชาชนทั่วๆไปก็จำต้องรู้ไว้ เพื่อให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันที่ประสพอุบัติเหตุได้อย่างถูกต้อง การสร้างความเมตตาปรานีให้แก่ผู้ป่วยอย่างถูกหลักวิชา ผลบุญย่อมส่งเสริมมากกว่าการเมตตาปรานีแต่เพียงจิตใจแต่ขาดการปฏิบัติไปด้วยอย่างแน่นอน และผู้ปฏิบัติการรักษาอย่างถูกต้องในขั้นต้นนี่เอง คือผู้ให้ความสะดวกใจ และให้ความหวังในการรักษาผู้ป่วยของแพทย์ในขั้นต่อไป

"ปัจจุบันพยาบาล" คืออะไร

ปัจจุบันพยาบาล — เป็นวิชาประกอบโรคศิลปแขนงหนึ่ง เพื่อการรักษาผู้ป่วยที่ได้รับอุบัติเหตุโดยกระทันหัน ซึ่งกล่าวถึงการบำบัดรักษาเป็นพิเศษ ก่อนที่จะปรึกษาหารือแพทย์ หรือนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้ป่วยพ้นอันตรายหรือลดอันตรายให้น้อยลง ก่อนที่แพทย์จะรักษาในขั้นต่อไป

หลักทั่ว ๆ ไปในการปัจจุบันพยาบาล

๑. ในสถานที่นั้น ๆ เมื่อมีผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุ ต้องคอยห้ามมิให้คนมุงดูแน่น ควรเป็นที่ที่มีอากาศโปร่งลมพัดเย็นสบาย และมีแสงสว่างพอเพียงที่จะทำการพยาบาลได้สะดวก

๒. ให้ผู้ป่วยนอนพักนิ่ง ๆ ในท่าที่สบายที่สุด หรือในท่าที่ถูกต้องต่อการพยาบาลแต่ละชนิดของโรค

๓. คอยสังเกตอาการ, ชีพจร และการหายใจไว้ตลอดเวลา และถ้าเห็นสมควรควรบันทึกไว้

๔. การจะนำผู้ป่วยไปโรงพยาบาล หรือไปปรึกษาหารือแพทย์หรือจะทำการเคลื่อนที่เพื่อเหตุผลใดก็ตาม ผู้ป่วยควรได้รับการพยาบาลเรียบร้อยแล้ว

๕. การนำส่งหรือการเคลื่อนที่ ควรกำหนดให้ถูกต้องว่าจะนำส่งโดยลักษณะใด เช่น พยุง—แบก—อุ้ม หรือหามด้วยเปล และนำส่งในท่าที่ถูกต้องอย่างไร (ซึ่งจะกล่าวถึงในการปัจจุบันพยาบาลของแต่ละโรคต่อไป)

๖. ในการตามแพทย์หรือส่งโรงพยาบาล ควรมีรายงานเรื่องราวของผู้ป่วยเกี่ยวกับเหตุการณ์, อาการต่าง ๆ และการพยาบาลที่ให้มาก่อน จะเป็นด้วยวาจา (คือเล่าให้แพทย์ฟังด้วยตนเอง) หรือโดยทางจดหมายก็ตาม ทั้งนี้เป็นการช่วยให้แพทย์ได้รับความสะดวก และจัดการให้การรักษาในขั้นต่อไปได้ถูกต้อง

๗. รายการใดที่เกิดอุบัติเหตุอันเป็นเรื่องเกี่ยวกับคดี ผู้ที่ประสพอุบัติเหตุและทำปัจจุบันพยาบาลนั้น ควรจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ, สถานที่เกิดเหตุ, เวลาที่เกิดเหตุ, อาการ, ตลอดจนการปัจจุบันพยาบาลที่ตนกระทำไปนั้นเอาไว้ ทั้งนี้เพื่อช่วยเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีในขั้นต่อไป ในเมื่อต้องเป็นพยานศาล

๘. อย่ารักษาผู้ป่วยด้วยตนเอง เพราะอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบางอย่างต้องการการรักษาอย่างถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญ ควรปรึกษาแพทย์หรือนำส่งโรงพยาบาลด่วน เมื่อให้การปัจจุบันพยาบาลเรียบร้อยแล้ว

บทที่ ๑

"การตกเลือด"

(HAEMORRHAGE)

คำจำกัดความ :–

การตกเลือด หมายถึง "การมีเลือดไหลออกมาจากเส้นโลหิต เมื่อเส้นโลหิตนั้นถูกทำลายหรือถูกตัดให้ขาดออกโดยสาเหตุใด ๆ ก็ตาม"

เลือดอาจหยุดออกเองได้

ตามธรรมชาติของร่างกาย ร่างกายมีวิธีทำให้เลือดหยุดออกไปเองได้ โดย

๑) เลือดมีคุณสมบัติพิเศษซึ่งเมื่อออกมาอยู่นอกเส้นโลหิตแล้วอาจแข็งตัวได้ (CLOT) และการแข็งตัวของเลือดนี้เอง จะอุดช่องทางตรงที่เลือดออกเสียได้

๒) ความดันโลหิตจะลดต่ำลงเองเมื่อร่างกายมีการตกเลือด ซึ่งเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่ทำให้กระแสโลหิตไหลอ่อนเข้า ทำให้เลือดมีโอกาสแข็งตัวเองปิดช่องทางที่เลือดออกได้ง่ายขึ้น (และเนื่องจากความดันโลหิตต่ำลงนี้เอง ผู้ป่วยจึงมีอาการหน้ามืดเป็นลม ดังจะได้กล่าวไว้ต่อไป)

๓) เส้นโลหิตส่วนนั้นจะตีบตัวเล็กลงได้ เลือดก็จะออกน้อยเข้า ถึงแม้เลือดจะหยุดเองได้ก็จริง แต่ถ้าเป็นเส้นโลหิตโต ๆ เลือดก็ไม่อาจหยุดเองได้ จึงจำเป็นจะต้องได้รับการรักษาห้ามเลือดเสียแต่ต้น เพื่อป้องกันไม่ให้ร่างกายเสียเลือดมากจนถึงขั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต

การตกเลือดมีชื่อเฉพาะเรียกต่าง ๆ กัน

๑. เรียกตามตำแหน่งที่มีเลือดออก—

ก) ตกเลือดภายใน—(Internal หรือ Concealed Haemorrhage) หรือที่เราเรียกกันว่า "เลือดตกใน" คือเลือดออกภายในร่างกาย ไม่ออกมาภายนอกให้เราเห็นได้ อาจเนื่องจากแผลภายในทรวงอก เช่น แผลที่ปอด, หัวใจ, แผลในช่องท้อง เช่น เลือดจากแผลในกระเพาะอาหาร, ลำไส้, ตับ, ม้าม หรือแผลที่ไต ฯลฯ แม้ว่าจะไม่มีเลือดออกมาให้เห็นภายนอกได้ก็อาจมีอาการปรากฏโดยเฉพาะให้ตรวจทราบได้ (ดังจะได้กล่าวไว้ในเรื่องอาการของการตกเลือด)

ข) ตกเลือดออกมาภายนอก — (External Haemorrhage) คือเลือดออกมาภายนอกให้เราเห็นได้ การตกเลือดภายนอกนี้บางครั้งอาจเรียกชื่อย่อยจำแนกออกไป แล้วแต่ว่ามีการทำลายเส้นโลหิตชนิดใด ดังต่อไปนี้ :—

(๑) จากเส้นเลือดแดง — (Arterial Haemorrhage) เลือดที่ออกมาจากเส้นเลือดแดง จะสังเกตได้โดยมีสีแดงเข้มจัดพุ่งออกมาแรงมาก และพุ่งแรงตามจังหวะของการเต้นของหัวใจอันตรายมีมาก เพราะถ้าไม่หยุดหรือ

ไม่ได้ห้ามเลือดผู้ป่วยอาจตายได้ภายในเวลา ๓—๔ นาที

(๒) จากเส้นเลือดดำ — (Venous Haemorrhage) เลือดที่ออกมาจากเส้นเลือดดำ จะสังเกตเห็นได้โดยมีสีค่อนข้างดำไหลริน ๆ หรือถ้าเส้นโต ๆ อาจพุ่งแต่ไม่แรงนัก (เพราะความดันโลหิตในเส้นเลือดดำค่อนข้างต่ำ) การไหลพุ่งไม่เป็นไปตามจังหวะของการเต้นของหัวใจ ส่วนเลือดดำที่ออกจากเส้นเลือดดำบริเวณคอหรือรักแร้ อาจพุ่งออกมาตามจังหวะของการหายใจ

(๓) จากเส้นเลือดฝอย — (Capillary Haemorrhage) เลือดที่ออกมาจะไหลซึม ๆ ออกมา (Oozing) และพวกนี้มักจะหยุดไปเองได้ง่าย

๒. เรียกชื่อตามระยะเวลาที่มีการตกเลือด

(ก) Primary Haemorrhage คือ การมีเลือดออกทันทีในขณะที่เส้นเลือดนั้นถูกตัดหรือทำลาย

(ข) Reactionary Haemorrhage – คือเลือดนั้นจะออกมาภายหลังจากที่เส้นเลือดนั้นถูกตัดหรือทำลายมาเป็นเวลานานแล้ว ตัวอย่างเช่น ในการผ่าตัด ในระหว่างที่ทำการผ่าตัดผู้ป่วยมีอาการช็อค ความดันโลหิตลดต่ำลงทำให้เลือดไม่ออก ผู้ผ่าตัดจึงมิได้จับผูกเส้นเลือด พอผ่าตัดแล้วผู้ป่วยฟื้นขึ้นความดันโลหิตกลับสูงขึ้นมาอีก เลือดจึงกลับออกได้อีก (นั่นคือหลังจากเส้นเลือดคนนั้นถูกตัดมานานแล้ว ตั้งแต่เวลาทำการผ่าตัด)

(ค) Secondary Haemorrhage — คือ การมีเลือดออกเนื่องจากมีการทำลายเส้นเลือด โดยมีสาเหตุหรือโรคอื่นแทรกอยู่ เช่น บาดแผลสกปรกที่มีเชื้อแบคทีเรียตกลงไป และแบคทีเรียนี้อาจทำให้แผลลุกลามและทำลาย

เส้นเลือด หรือพวกมะเร็ง ๆ ที่ลุกลามไปทำลายเส้นเลือด ทำให้เส้นเลือดแตกและมีเลือดออกได้

อาการของการตกเลือด จะแบ่งง่าย ๆ ออกเป็น ๒ อย่างคือ อาการเฉพาะตำแหน่งที่เลือดออก และอาการทั่ว ๆ ไปของผู้ป่วย

(ก) อาการเฉพาะที่ — ถ้าเป็นตกเลือดภายนอกเราก็จะเห็นเลือดออกมาได้ง่าย หรือเมื่อแผลนั้นถูกพันผ้าแล้วเราก็จะเห็นรอยเลือดอยู่บนผ้านั้นได้ ส่วนเลือดตกใน อาการเฉพาะที่ไม่อาจเห็นได้ชัดเราอาศัยอาการทั่วๆ ไปเป็นสำคัญ

(ข) อาการทั่วไป — อาการทั่ว ๆ ไปนี้จะมากหรือน้อยก็ย่อมแล้วแต่ว่ามีการเสียเลือดไปจำนวนมากหรือน้อย ถ้าเลือดออกเกินกว่า ๓๐๐—๕๐๐ ล.บ. ซ.ม. อาจมีอาการชัดขึ้น ถ้าออกมาถึง ๒๐๐๐ ล.บ. ซ.ม. ขึ้นไปผู้ป่วยจะมีอันตรายมาก อาจไม่มีหวังฟื้นถ้าการรักษานั้นไม่ทันท่วงที และถ้าเลือดออกเร็วอาการก็ยิ่งมากขึ้นเพราะร่างกายไม่อาจจะแก้ไขตัวทัน แต่ถ้าออกช้า ๆ ร่างกายอาจมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เหมาะสมต่อการเสียเลือดได้ ในเด็ก ๆ จะทนต่อการตกเลือดได้น้อยกว่าผู้ใหญ่ แต่ถ้าแก้ไขทันจะฟื้นตัวได้เร็วกว่าผู้ใหญ่ อาการทั่ว ๆ ไปเราจะสังเกตเห็นได้ดังนี้ :—

๑. ซีดลง — อาการซีดนี้เราจะสังเกตได้จากผิวหนัง กระพุ้งแก้มในปาก ริมฝีปากหรือเล็บ แต่จะเห็นได้ชัดเจนที่เปลือกตาด้านใน (Conjunctive) โดยการเลิกเปลือกตาล่างดูจะเห็นว่ามีสีซีด

๒. มีอาการหน้ามืด, เป็นลม, ตามัว, หูอื้อ

๓. เหงื่อออก และบางรายอาจมีอาการหนาวสั่น มือเท้าเย็นชืด

๔. หัวใจเต้นเร็ว ชีพจรจะเร็วแต่เบา ถ้าตกเลือดมากๆต่อมาชีพจรจะเบาลงมาก และระยะการเต้นของชีพจรจะไม่สม่ำเสมอ ในที่สุดจะคลำชีพจรไม่พบ

๕. การหายใจจะเร็ว และหอบตื้นๆ

๖. กระหายน้ำมาก

๗. กระสับกระส่าย ดิ้นรน

๘. ม่านตาขยาย

๙. หมดสติ และในที่สุดตาย

ในการปฏิบัติการปัจจุบันพยาบาลเกี่ยวแก่การตกเลือดนี้ ความสำคัญอยู่ที่การทำให้เลือดหยุดออกเสียก่อน ซึ่งเราเรียกกันว่า "การห้ามเลือด" การห้ามเลือดนั้นอาจทำได้หลายวิธีด้วยกัน แล้วแต่ละตำแหน่งหรือการตกเลือดนั้นมีมากน้อยเพียงใด ซึ่งต้องอาศัยวิธีกระทำการห้ามเลือดให้เลือดหยุดต่าง ๆ กันไปได้

การห้ามเลือด :–

การห้ามเลือดอาจทำได้หลายวิธีด้วยกัน คือ

๑. ใช้นิ้วมือกดลงบนแผล (มือที่ใช้กดแผลควรจะสะอาดด้วยการล้างมือและฟอกสบู่ ถ้าหากว่าทำได้) หรือตรงจุดที่เราเห็นว่ามีเลือดออก วิธีนี้ถ้าเป็นแผลเล็ก ๆ เลือดก็มักหยุดออกได้

๒. ให้ผู้ป่วยนอน และยกส่วนนั้นให้สูงๆไว้ วิธีนี้ใช้ได้สำหรับการตกเลือดเนื่องจากมีบาดแผลแถวแขนหรือขา การปฏิบัติเช่นนี้ก็เพื่อเป็นการ

ให้เลือดมาสู่บริเวณนั้นน้อยเข้าและไหลช้าเข้า วิธีนี้จะได้ผลดีก็ต่อเมื่อแผลนั้นเล็ก และใช้วิธีอื่นประกอบด้วย

๓. ใช้ผ้าหรือสำลีที่สะอาดหนา ๆ วางลงบนบาดแผลนั้นแล้วพันผ้ารัดให้แน่น ด้วยวิธีนี้อาศัยความแน่นของผ้าที่เราพัน จะเป็นตัวช่วยกดลงบนจุดที่มีเลือดออก และจะทำให้เลือดนั้นแข็งตัวอุดปลายเส้นโลหิตที่แตกออกนั้นได้

๔. อาจใช้วิธีกดลงบนเส้นโลหิตแดงใหญ่ๆซึ่งมาสู่บริเวณนั้น เป็นการห้ามไม่ให้มีเลือดไหลมาสู่บริเวณเส้นเลือดที่ถูกทำลาย เลือดที่ไหลออกในตอนแรก ๆ ก็มีโอกาสที่จะแข็งตัวของมันเองตรงจุดเส้นเลือดตอนที่ถูกทำลายนั้นได้

๕. ใช้ยาบางอย่างที่พอจะหาได้ในการห้ามเลือด เช่น น้ำร้อนๆ ๕๐—๕๕ ดีกรีเซ็นติเกรท ความร้อนจะช่วยให้เลือดนั้นแข็งตัวได้เร็ว หรือใช้น้ำแข็งวางลงบริเวณแผล ซึ่งจะช่วยให้เส้นเลือดตีบตัวลงเนื่องจากความเย็นและเลือดที่ออกมาอาจแข็งตัวมันเองได้

๖. ใช้ทูนิเกต์ (Tourniquet) เครื่องรัดเส้นโลหิตรัดที่ตอนเหนือแผลเพื่อเป็นการห้ามไม่ให้เลือดไปสู่บริเวณแผลนั้น

๗. ถ้าการตกเลือดมีขึ้นจากบาดแผล ซึ่งเกิดขึ้นที่ระดับต่ำลงไปกว่าข้อพับของข้อศอกหรือข้อเข่า คือตอนปลายแขนหรือขาให้ใช้ผ้าหรือสำลีม้วนให้กลมและแน่นวางที่ข้อพับของข้อศอกและข้อเข่า แล้วพับข้อศอกและข้อเข่านั้นไว้ เสร็จแล้วจึงใช้ผ้าพันรอบ ๆ ข้อพับนี้ไว้ให้แน่น ทั้ง ๆ ที่ข้อพับนั้นยังพับอยู่ (วิธีนี้จะเรียกว่า "วิธีใช้ Pad and Bandage และพับข้อ")

Tourniquet คืออะไร ?

ทูนิเกต์ คือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ใช้รัดรอบแขนหรือขาให้แน่นเพื่อการห้ามเลือด ซึ่งวัตถุนั้นอาจเป็นเชือก, ป่านปอ, ผ้าเช็ดหน้า, ลวด, สายยาง, เข็มขัดหรือเถาวัลย์ ฯลฯ อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้

วิธีใช้ :—

ใช้รัดเหนือบาดแผลนั้น แล้วผูกให้แน่นอย่างธรรมดา หรือโดยวิธีการขันชะเนาะ

กฎการใช้ทูนิเกต์

๑. อย่ารัดให้แน่นหรือหลวมจนเกินไป เพราะการรัดหลวมเกินไปจะทำให้เลือดยังคงออกได้ การรัดแน่นเกินไปทำให้ไม่มีเลือดผ่านไปเลี้ยงส่วนที่ต่ำลงไปจากแนวตอนรัด เลยเกิดการขาดเลือดไปเลี้ยงอวัยวะส่วนล่าง ทำให้เซลล์ขาดอาหารและทำให้เนื้อส่วนนั้นตายได้ (Gangrene)

๒. อย่ารัดทิ้งไว้นานเกินกว่า ๒ ชั่วโมง เพราะอวัยวะส่วนนั้นอาจตายลงโดยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ฉะนั้น ควรจับเวลาที่เริ่มต้นรัดทูนิเกต์ไว้ด้วย (ถ้าไม่มีนาฬิกาก็ใช้กะเวลาเอา) เมื่อรัดไว้ครบ ๒ ชั่วโมงแล้วควรคลายทูนิเกต์เสียพักหนึ่งพอให้มีเลือดผ่านลงไปเลี้ยงส่วนล่างได้บ้าง ถ้าเลือดยังไม่หยุดจึงค่อยรัดทูนิเกต์นั้นใหม่

๓. อาจคลายทูนิเกต์นั้นดูได้ทุก ๑๕ นาที ว่าเลือดนั้นหยุดไปเองได้บ้างหรือไม่ ถ้าไม่หยุดก็รัดกระชับเข้าไปใหม่ได้

๔. อย่ารัดทูนิเกต์ลงไปบนอวัยวะส่วนนั้น ๆ โดยตรง ควรใช้ผ้าเช็ดหน้าหรือสำลีหุ้มรอบแขนหรือขาส่วนที่จะรัดเสียก่อนแล้วจึงรัดทูนิเกต์ การ

รัดทูนิเกต์ลงไปกดบนผิวหนังโดยตรงจะทำให้เกิดความเจ็บปวด และถ้าหากการรัดทิ้งไว้นาน ๆ ส่วนนั้นอาจเกิดแผลขึ้นที่ผิวหนังได้

๕. ถ้าไม่มีความจำเป็นอย่างใด ก็ไม่ควรถอดทูนิเกต์นั้นออกจนกว่าแพทย์จะมาถึงหรือแพทย์ได้ทำการผ่าตัดเย็บบาดแผล หรือห้ามเลือดให้ผู้ป่วยโดยวิธีหนึ่งวิธีใดเรียบร้อยแล้ว

การกดเส้นเลือดแดงใหญ่ ๆ เพื่อการห้ามเลือด

ตามการปฏิบัติแล้ว การห้ามเลือดวิธีนี้มักจะไม่ค่อยได้ใช้ จะใช้ได้ก็เพียงชั่วขณะ ซึ่งหาวิธีที่จะห้ามเลือดโดยวิธีอื่น ๆ ยังไม่ได้และบางตำแหน่งแรงจากการใช้มือกดอาจไม่แรงพอให้เลือดหยุดได้ และการกดถ้าจะต้องใช้ระยะเวลานาน ๆ ก็มีความลำบากต่อผู้พยาบาลมาก

การห้ามเลือดโดยวิธีนี้จะได้ผลดีก็ต่อเมื่อมีกระดูกอยู่ที่ด้านหลัง (หรือด้านล่าง) ของเส้นโลหิตส่วนนั้น ฉะนั้น แรงที่กดจากนิ้วมือจะกดลงบนตัวเส้นโลหิตและกดให้แบนลงไปกับตัวกระดูกนั้น และการกระทำก็ควรมีความรู้ด้านกายวิภาคศาสตร์ของเส้นโลหิตแดงนั้นๆไว้ด้วย

๑. บริเวณคอ — บริเวณนี้มีเส้นโลหิตแดงใหญ่ คือ Common Carotid Artery ซึ่งถ้าคลำดูด้านข้างของคอจะเห็นว่าเต้นอยู่ทั้ง ๒ ข้าง

การกดลงบนเส้นโลหิตเส้นนี้ ต้องให้ผู้ป่วยเอียงหน้าไปในด้านตรงกันข้ามเสียก่อน เช่น จะกดบนเส้นที่คอขวาก็ให้เอียงหน้าไปข้างซ้าย กดเส้นโลหิตนี้ตอนระดับใต้และด้านข้างของลูกกระเดือกเล็กน้อย กดลงไปทางด้านกระดูกต้นคอ การกดเส้นโลหิตนี้ห้ามกดพร้อม ๆ กันทั้งสองข้าง เพราะจะทำให้ขาดเลือดไปเลี้ยงสมองและกดไว้นาน ๆ อาจตายได้

เส้นโลหิตใหญ่เส้นนี้ยังมีแขนงเล็ก ๆ ซึ่งเราอาจกดได้ เช่น บริเวณตอนใต้คาง คือ Facial Artery, ที่ขมับคือ Temporal Artery ตอนต้นคอ คือ Occipital Artery

สำหรับบริเวณหนังศีรษะจะมีเส้นเลือดอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เลือดมักจะหยุดได้ดีเพียงแต่ใช้ผ้าหนา ๆ ปิดที่แผลแล้วพันผ้ารัดให้แน่น (Pad and Bandage)

๒. บริเวณแขน —

(ก) Subclavian Artery เป็นเส้นโลหิตแดงใหญ่ที่ไปเลี้ยงบริเวณแขนอยู่บริเวณเหนือกระดูกไหปลาร้า การกดเส้นโลหิตเส้นนี้ให้ผู้ป่วยนั่งตรง ผู้พยาบาลยืนอยู่หลังผู้ป่วยใช้นิ้วหัวแม่มือกดลงที่ตรงเหนือกระดูกไหปลาร้า และกดเส้นเลือดลงบนกระดูกซี่โครงซี่ที่ ๑ ซึ่งอยู่ทางด้านล่างของร่องไหปลาร้า

(ข) Axillary Artery— คือเส้นเลือดที่ต่อมาจาก Subclavian Artery แต่มาอยู่บริเวณแขนท่อนบนและใต้รักแร้ (จึงเปลี่ยนเรียกชื่อใหม่) ให้กดลงที่ด้านในของท่อนแขนตอนบนลงไปที่กระดูกต้นแขน (Humerus)

(ค) Brachial Artery — คือเส้นโลหิตแดงที่ต่อลงมาจาก Axillary Artery มาอยู่บริเวณต้นแขน (จึงเปลี่ยนเรียกชื่อเสียใหม่) ใช้กดลงที่ต้นแขนด้านในหรือข้อศอก แต่อาจใช้วิธีวางม้วนผ้าหรือก้อนสำลีวางที่ข้อพับ ให้พับข้อศอกแล้วพันผ้าไว้

๓. บริเวณขา —

(ก) Femoral Artery ให้กดลงที่ตรงกึ่งกลางของขาหนีบเมื่อเพลียหรือเมื่อยมือ ก็ให้ผู้ช่วยกดต่อ

(ข) บริเวณขาท่อนบนเส้นเลือดอยู่ลึก ใช้กดไม่ได้ผลควรใช้ทูนิเกต์จะได้ผลดีกว่า

(ค) Popliteal Artery — เป็นเส้นโลหิตแดงของขาที่มาอยู่บริเวณข้อพับเข่า ควรใช้วิธี Pad and Bandage ทั้งที่เข่าพับอยู่

สรุปการห้ามเลือดในตำแหน่งต่าง ๆ :—

๑. ศีรษะ — ใช้วางผ้าหรือสำลีหนา ๆ ลงบนแผลแล้วใช้ผ้าพันทับแผลให้แน่น

๒. ริมฝีปากหรือลิ้น — ใช้บีบด้วยแรงของหัวแม่มือและนิ้วชี้ทั้ง ๒ ข้างของบาดแผลนั้น

๓. บริเวณคอ — บาดแผลจากการถูกเชือดคอมักหาเส้นเลือดได้ยาก อาจใช้นิ้วมือกดลงที่เส้นโลหิตหรือบาดแผลเท่าที่จะทำได้ จนกว่าจะนำผู้ป่วยไปถึงโรงพยาบาล

๔. ต้นแขน –

ก) ยกแขนให้สูงขึ้น

ข) Pad and Bandage

หรือ ค) ทูนิเกต์

๕. ปลายแขน – กระทำดังต้นแขนหรือ Pad and Bandage ขณะที่พับข้อศอก

๖. ข้อมือ — ใช้นิ้วกด หรือทูนิเกต์

๗. ฝ่ามือ — ให้ม้วนผ้าให้กลมและแน่น วางลงบนฝ่ามือ แล้วให้ผู้ป่วยกำผ้าให้แน่น และพันผ้ารอบมือที่กำไว้

(การมีแผลบริเวณแขนเหล่านี้ควรให้ใช้ผ้าคล้องคอห้อยแขนเอาไว้ด้วย หลังห้ามเลือดแล้ว)

๘. ต้นขา –

ก) ใช้มือกด

ข) Pad and Bandage

ค) ทูนิเกต์

ง) ยกขาเอาไว้ให้สูง ๆ

๙. ตะโพก — ใช้ Pad and Bandage แล้วให้ผู้ป่วยนั่งหรือนอนทับบนตะโพกข้างนั้น

๑๐. ขา —

ก) ใช้นิ้วกด

ข) Pad and Bandage

ค) Pad and Bandage พร้อมกับพับข้อเข่าแล้วพันผ้า

ง) ทูนิเกต์

๑๑. เท้า —

ก) ยกเท้าให้สูงขึ้น

ข) Pad and Bandage

หมายเหตุ — ในการห้ามเลือดนี้ควรให้ผู้ป่วยอยู่ในท่านอนเสมอ

การตกเลือดภายใน (Internal Haemorrhage)

เรื่องที่กล่าวมาข้างต้นในการห้ามเลือด เป็นเรื่องเกี่ยวกับตกเลือดภายนอกทั้งสิ้น สำหรับการตกเลือดภายในนั้นอาการมักจะรุนแรงมาก ต้อง

การรักษาอย่างทันท่วงที ซึ่งจำเป็นและสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องรีบนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลให้เร็วที่สุดที่จะเร็วได้

การนำส่งโรงพยาบาลควรให้นอนเปลหาม

ระหว่างการเดินทาง ให้การปัจจุบันพยาบาลไปพร้อมด้วยดังนี้ :—

๑. ห้ามดื่มน้ำ จะให้อมก้อนน้ำแข็งเล็ก ๆ ได้บ้างเล็กน้อย

๒. คลุมผ้าให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย

๓. ห้ามดื่มเหล้า (หรือยาใด ๆ ก็ตามที่มีเหล้าเป็นกระสาย)

๔. แพทย์อาจสั่งให้ฉีดมอร์ฟีนระงับอาการกระวนกระวาย

นอกจากนี้แล้ว การปัจจุบันพยาบาลคงดำเนินตามวิธีโดยทั่วไป ซึ่งจะกล่าวต่อไปข้างล่างนี้

ศัพท์บางคำในการตกเลือดภายใน :—

การตกเลือดภายในมีศัพท์เฉพาะบางคำที่ควรรู้ไว้ดังนี้ :—

Haemoptysis – คือมีเลือดออกมาจากปอด (มักจะไอออกมา) เลือดมีสีแดงสด และเป็นฟอง

Haematemesis — เลือดออกจากกระเพาะอาหารมีสีดำ (มักอาเจียนออกมา)

Malaena — เลือดออกมากับอุจจาระ มีสีดำจัดดังสีน้ำมันดิน เนื่องจากมีบาดแผลในกระเพาะอาหารหรือลำไส้

Haematuria — ปัสสาวะออกมาเป็นเลือด (อาจแดงจัดดังเลือดสด ๆ หรือน้ำปัสสาวะมีสีน้ำล้างเนื้อก็ตาม)

Epistaxis – เลือดออกมาจากเยื่อบุของช่องจมูก คือที่เราเรียกว่า เลือดกำเดา

Haemothorax — การมีเลือดตกเข้าไปอยู่ในช่องเยื่อหุ้มปอด

Haemoperitoneum — การมีเลือดตกลงไปขังอยู่ในช่องท้อง

Haemopericardium – การมีเลือดอยู่ในเยื่อหุ้มหัวใจ

การปัจจุบันพยาบาลเมื่อผู้ป่วยมีอาการตกเลือด

ในเมื่อพบผู้ป่วยประสพอุบัติเหตุตกเลือด เราควรให้การปัจจุบันพยาบาลตามหลักต่อไปดังนี้ :—

๑) รีบปรึกษาแพทย์ใกล้เคียง หรือเตรียมนำส่งโรงพยาบาลโดยด่วน เตรียมเปล แคร่ แผ่นกระดาน หรือเตียงผ้าใบในการให้ผู้ป่วยนอนและการนำส่ง

๒) ให้รีบทำการห้ามเลือดโดยวิธีหนึ่งวิธีใด (ดังกล่าวมาข้างต้น)

๓) ให้ผู้ป่วยนอนนิ่ง ๆ ที่สุด

๔) ให้ผู้ป่วยนอนศีรษะต่ำ ๆ ยกปลายเท้าหรือยกปลายเตียงที่นอนอยู่ให้สูงขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันหรือแก้อาการช็อค การกระทำเช่นนี้ก็เพื่อให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณสมองให้มากที่สุด

๕) เมื่อเลือดหยุดควรจะล้างบาดแผลให้สะอาด เลือดที่แข็งตัวอุดบาดแผลอยู่อย่าดึงออก เสร็จแล้วพันผ้าที่บาดแผลนั้นไว้ (ดูในเรื่องการปัจจุบันพยาบาล "บาดแผล" ซึ่งจะกล่าวในเรื่องต่อไป)

๖) ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายผู้ป่วยโดยการคลุมผ้าหนา ๆ หรือวางกระเป๋าหรือขวดน้ำร้อนตามบริเวณมือและเท้าเท่าที่จะจัดหาได้

๗) คอยสังเกต นับชีพจร และการหายใจอยู่ตลอดเวลา

๘) ถ้าชีพจรเบามาก อาจใช้ยาบำรุงหัวใจ (สำหรับผู้ที่มีความรู้ในการใช้ยา หรือจากคำสั่งของแพทย์เท่านั้น) แต่ถ้าไม่จำเป็นห้ามใช้โดยเด็ดขาด เพราะอาจทำให้ความดันโลหิตเพิ่มขึ้น เลือดอาจออกได้อีก

๙) แพทย์อาจสั่งฉีดมอร์ฟีนเพื่อระงับอาการกระวนกระวายหรืออาการดิ้นรน ซึ่งเป็นเหตุให้เลือดออกมากยิ่งขึ้นและเป็นการระงับความปวดเจ็บจากบาดแผล (ควรให้อยู่ในการวินิจฉัยของแพทย์เท่านั้น)

๑๐) แผลที่พันผ้าไว้แล้วไม่ควรจะแก้ออก ถ้ามีเลือดออกมากอยู่เรื่อยๆ (ซึ่งสังเกตเห็นเลือดเปื้อนซึมออกมานอกผ้าพันแผลนั้นแผ่วงกว้างขึ้นทุกทีๆ) ควรใช้สำลีหรือผ้าวางทับบริเวณที่มีบาดแผลนั้นลงไปอีก แล้วพันผ้าทับลงไปให้แน่นจนกว่าจะนำส่งถึงโรงพยาบาล

๑๑) ถ้าผู้ป่วยหยุดหายใจให้ทำการผายปอด (ดูวิธีการผายปอดซึ่งจะกล่าวต่อไป)

การปฐมพยาบาลการตกเลือดบางชนิด –

๑) เลือดกำเดา – เลือดกำเดาเกิดขึ้นจากเส้นเลือดฝอยเล็กๆของเยื่อบุจมูกแตก โดยมีโรคของจมูกอยู่ เช่น เยื่อบุจมูกอักเสบหรือพบได้ในผู้ที่มีแรงดันโลหิตสูง มักออกเพียงข้างเดียวแต่อาจออกทั้งสองข้างของรูจมูกได้

การพยาบาล – ให้ผู้ป่วยนั่ง (หรือนอน) เงยหน้าขึ้น ใช้มือกดบีกจมูกทั้ง ๒ ข้างไว้ หายใจลึก ๆ ยาว ๆ ทางปากชั่วคราว ถ้าออกเพียงข้างเดียว ใช้น้ำเย็น ๆ ลูบหรือใช้ก้อนน้ำแข็งวางบริเวณหน้าผาก ใบหน้า คอ และสันจมูก เลือดกำเดาก็มักจะหยุดไปได้เอง

ถ้าออกมากๆการพยาบาลดังกล่าวแล้วไม่ได้ผล อาจใช้ยา Adrenalin ขนาด ๑:๑๐๐๐ หยอดรูจมูกข้างนั้นหรือใช้ผ้าชิ้นเล็ก ๆ ชุบยานี้ให้ชุ่ม สอดเข้าในรูจมูกข้างนั้นยัดไว้ให้แน่น ยานี้จะทำให้เส้นเลือดตีบตัวลงและเลือดหยุดไปได้

๒) เลือดออกภายหลังถอนฟัน — บางครั้งหลังการถอนฟัน ในบางคนเลือดออกไม่หยุด เราจะต้องการให้พยาบาลด้วย

การพยาบาล — ๑. อย่าบ้วนปาก—เพราะการบ้วนปากแรง ๆ นั้นทำให้เลือดแข็งตัวและอุดเบ้าฟันที่เหงือกนั้นหลุดออกมาได้ ทำให้เลือดออกมากอีก

๒. อาจใช้ก้อนน้ำแข็งเล็ก ๆ อมไว้

๓. ม้วนชายผ้าเช็ดหน้าให้กลม วางลงบนเหงือกตรงที่ถอนฟันออกแล้วกัดม้วนผ้านี้ให้แน่น เป็นการกดลงบนแผลเพื่อการห้ามเลือด

๔. ถ้าเลือดออกไม่หยุด ก็อย่าปล่อยให้เลือดออกอยู่นาน ควรรีบปรึกษาแพทย์หรือทันตแพทย์เสียโดยเร็ว

๓) ไอเป็นเลือด (Haematamesis)

การไอเป็นเลือดมักเนื่องมาจากมีโรคอยู่ที่ปอด เช่น วัณโรคที่ปอด หรือถูกแทงทลุปอด สำหรับในที่นี้เราหมายถึงเฉพาะเกี่ยวกับอุบัติเหตุเท่านั้น

การพยาบาล — ๑. ให้คนไข้นอนบนเปลหาม รีบนำส่งโรงพยาบาล

๒. วางถุงน้ำแข็งบนทรวงอกทั่ว ๆ ไป เมื่อเย็นจนทนไม่ได้ก็ยกถุงน้ำแข็งขึ้นชั่วคราว แล้ววางใหม่

๓. รักษาพยาบาลดังการปัจจุบันพยาบาลทั่ว ๆ ไป

๔) อาเจียนเป็นเลือด (Haemoptysis)

รีบนำส่งโรงพยาบาลด่วน และขณะเดินทางให้ปฏิบัติดังเช่นการตกเลือดภายใน

๕) ปัสสาวะเป็นเลือด (Haematuria)

ปัสสาวะเป็นเลือดที่เนื่องมาแต่อุบัติเหตุ มักจะเกิดเนื่องมาแต่ไตแตก กระเพาะปัสสาวะแตก หรือท่อปัสสาวะแตก

การพยาบาล — ๑. รีบนำส่งโรงพยาบาลด่วน

๒. ให้ผู้ป่วยนอนนิ่ง ๆ ที่สุด

๓. ใช้ผ้าห่อก้อนน้ำแข็งวางไว้ในบริเวณที่ถูกอันตราย เช่น ที่ไต วางในบริเวณสีข้างหรือบั้นเอว กระเพาะปัสสาวะ วางไว้บริเวณเหนือหัวเหน่า และท่อปัสสาวะแตก วางในบริเวณฝีเย็บ

๔. ถ้ามีบาดแผลอยู่ด้วยควรชะล้างให้สะอาดและพันผ้าไว้

๕. ระหว่างทางให้การรักษาอย่างการตกเลือดภายในที่กล่าวมาแล้ว

๖) อุจจาระมีเลือด

เลือดอาจออกมาสด ๆ หรือออกเคล้ามาพร้อมกับอุจจาระมีสีดำจัด อาการ เช่น นี้ เป็น อาการ ที่ ควร รีบ นำ ผู้ ป่วย ปรึกษาแพทย์ หรือนำส่งโรงพยาบาล

บทที่ ๒

บาดแผล (WOUNDS)

คำจำกัดความ บาดแผล คือ "ผลเนื่องมาจากการถูกทำลายของผิวหนังหรือเยื่อมูก (Mucous Membrane) และส่วนที่ลึกลงไปกว่าชั้นผิวหนังทำให้แยกออกจากกัน โดยสาเหตุใดก็ตาม"

บาดแผล – เป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นผลจากการเกิดอุบัติเหตุ และตัวมันเองเป็นสาเหตุที่สำคัญทำให้เกิดอาการต่าง ๆ แทรกซ้อนขึ้นต่อไปอย่างมากมาย เช่น การตกเลือด, ช้อค, เกิดเป็นหนองขึ้น, เลือดเป็นพิษ (เนื่องจากเชื้อแบคทีเรียเล็ดลอดเข้าสู่กระแสโลหิตได้), บาดทะยัก, การเน่าเปื่อยเนื่องจากแบคทีเรียทำให้เกิดแก๊ส (Gas Gaugrene) ฯลฯ ฉะนั้นจึงนับเป็นเรื่องใหญ่และมีความสำคัญในด้านปัจจุบันพยาบาลอยู่มาก

ลักษณะของบาลแผล

ลักษณะของบาดแผลซึ่งเนื่องจากอุบัติเหตุ อาจแบ่งได้ง่าย ๆ เป็น ๕ ชนิดด้วยกัน ดังนี้ :–

๑) แผลตัด – (Incised Wound หรือ Cut Wound) เกิดจากเครื่องมือหรืออาวุธที่มีคม เช่น มีด ขวาน ฯลฯ ขอบของแผลมักเรียบและชิดกัน แผลแคบแต่ยาวมักมีการตกเลือดได้มาก ถ้าเส้นเลือดที่อยู่ส่วนล่างของบาด

แผลนั้นถูกทำลายหรือถูกตัดขาด แต่แผลชนิดนี้ถ้าเป็นแผลสะอาดมักหายเร็ว เนื่องจากขอบแผลนั้นอยู่ชิดกัน

๒) แผลช้ำ (Contused Wound)

เกิดจากอาวุธหรือเครื่องมือที่ไม่มีคมตีลงมาบนผิวหนัง ชั้นผิวหนังจะมีบาดแผลไม่โตนัก ส่วนตอนใต้ผิวหนังลงไปจะชอกช้ำมาก มักมีเลือดออกเพียงเล็กน้อย

๓) แผลถูกแทง (Punctured Wound)

เป็นแผลที่เกิดจากถูกของแหลมตำหรือแทงเข้าไป ปากแผลมักเล็กแต่ลึก บาดแผลจำพวกนี้อาจมีอันตรายมาก ถ้าลึกลงไปถูกอวัยวะภายในที่สำคัญ เช่น ปอด, หัวใจ, ตับ, ไต, กระเพาะอาหาร ฯลฯ เป็นสาเหตุให้เกิดการตกเลือดภายในได้มาก ๆ และบางครั้งอาวุธนั้น ๆ อาจหักคาอยู่ภายในแผลได้

๔) แผลฉีกขาด (Lacerated Wound)

แผลพวกนี้เกิดจากแรงกระแทกหรืออาวุธที่ไม่คม ขอบแผลมักฉีดขาดกะรุ่งกะริ่ง เนื้อหรือผิวหนังรอบ ๆ แผลจะชอกช้ำมาก บางตอนตื้นบางตอนลึก ตัวอย่างเช่น ถูกตี, ถูกเครื่องจักร ฯลฯ

๕) แผลถลอก (Abrasion)

บาดแผลตื้นเพียงผิวหนังถลอกหรือถูกข่วนไปเท่านั้นมีเลือดออกน้อย

๖) แผลถูกยิง (Gunshot Wound)

แผลพวกนี้อาจลึกไปมาก และอาจตรวจพบรอยทางเข้าและทางออกของกระสุนปืน แต่บางคราวกระสุนอาจฝังในมักจะเกิดมีหนองขึ้น เพราะ

กระสุนมักผ่านทะลุเสื้อผ้า นำเอาแบคทีเรียเข้าไปทางบาดแผล และอาจมีอาการของเลือดตกใน ถ้าหากว่ากระสุนปืนทะลุเข้าไปในอวัยวะภายในที่สำคัญๆ

เครื่องใช้ในการปัจจุบันพยาบาลบาดแผล

ขึ้นชื่อว่า "บาดแผล" แล้ว ความสำคัญอยู่ที่การติดเชื้อแบคทีเรีย ทำให้เกิดอันตรายต่อบาดแผลย่อมมีอยู่ทั่ว ๆ ไปทุกหนทุกแห่ง และเมื่อมีบาดแผลขึ้นก็เป็นโอกาสดีที่แบคทีเรียจะเข้าสู่ร่างกายได้

ฉะนั้น ความจำเป็นจึงอยู่ที่การป้องกันและการทำลายเชื้อโรคซึ่งเป็นหลักสำคัญ (และเป็นหลักเบื้องต้นของวิชาศัลยศาสตร์)

เครื่องมือเครื่องใช้ในการปัจจุบันพยาบาลบาดแผล ควรจะต้องสะอาดและได้รับการฆ่าเชื้อโรคแล้ว จากการนึ่ง, การใช้ยาฆ่าเชื้อโรคหรือจากการต้ม แต่ถ้าจำเป็นหาเครื่องมือที่สะอาดเช่นกล่าวมิได้ ก็ควรใช้ยาบางชนิดในการฆ่าเชื้อหรือทำลายเชื้อที่อาจหาได้ง่าย ๆ เสียก่อน เช่น แอลกอฮอล์ ทิงค์เจอร์ไอโอดีน ฯลฯ ความสะอาดเหล่านี้ถ้ายิ่งมีได้มากเท่าใดก็ยิ่งเป็นการช่วยให้ผู้ป่วยพ้นอันตรายลงได้มากยิ่งขึ้นเท่านั้น

หลักสำคัญในการปัจจุบันพยาบาลบาดแผลโดยทั่วๆไป

๑) ถ้ามีการตกเลือดจะต้องห้ามเลือดโดยวิธีหนึ่งวิธีใด ดังได้กล่าวมาตั้งแต่บทแรกแล้ว

๒) ถ้ามีอาการช้อคหรือเป็นลม ควรรักษาอาการช้อคหรือเป็นลม

เสียก่อน (จะกล่าวในบทต่อไปเกี่ยวกับเรื่องช้อค)

๓) เมื่อเลือดหยุดแล้วทำความสะอาดบาดแผล

ควรล้างมือให้สะอาด และใช้เครื่องใช้ที่สะอาดในการแต่งบาดแผลดังกล่าวมาข้างต้น บางแผลที่มีเลือดแข็งตัว (Clot) อุดปากแผลอยู่อย่าดึงหรือแกะออก เพราะอาจทำให้เกิดการเลือดตกได้อีก น้ำยาที่ใช้ชะล้างบาดแผลอาจใช้ที่หาได้ง่าย ๆ เช่น น้ำต้ม, น้ำเกลือ, น้ำยาด่างทับทิม หรือแอลกอฮอล์ เมื่อชะล้างบาดแผลสะอาดแล้วใช้ผ้า—ผ้าก๊อส—หรือสำลีที่สะอาดปิดแผล แล้วพันผ้าเอาไว้

๔) ขณะที่ทำความสะอาดบาดแผล ควรตรวจบาดแผลไปด้วย

การตรวจบาดแผลนั้น เราต้องดูว่าบาดแผลมีลักษณะเป็นชนิดใด ความกว้าง—ยาวหรือลึกเท่าใด มีสิ่งใดหักคาอยู่หรือไม่ ถ้ามีควรเอาออกเสีย ถ้าเป็นแผลถูกยิงตรวจดูลักษณะบาดแผลและทางเข้าออกของกระสุนปืน

๕) ถ้าบาดแผลเกิดขึ้นบริเวณแขน—ขา ควรให้ส่วนนั้นได้พักอยู่นิ่ง โดยการเข้าเฝือกไม้ภายหลังที่แต่งบาดแผลเรียบร้อยแล้ว และถ้าเป็นบริเวณแขนเมื่อเข้าเฝือกไม้ไว้แล้ว ควรจะให้ใช้ผ้าคล้องคอห้อยแขนนั้นไว้

๖) ถ้าจำเป็นควรส่งโรงพยาบาลโดยด่วน และนำส่งโดยใช้เปลหาม

๗) ควรบันทึกเหตุการณ์และเรื่องราว ตลอดจนการรักษาบาดแผลไว้แล้วนั้นเอาไว้ด้วย เพื่อว่าจะเป็นการให้ความสะดวกแก่แพทย์ หรือการประกอบรูปคดี ถ้าหากว่าอุบัติเหตุนั้นเกี่ยวกับคดี

๘) ควรฉีดยากันบาดทะยัก (หรือแนะนำให้ไปฉีด) เสียด้วยทุกรายไป (ขนาดยาป้องกันบาดทะยักใช้ขนาด ๑๕๐๐ หน่วยสากล) ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ ๑ ครั้ง

การปัจจุบันพยาบาลบาดแผล

การแต่งบาดแผลแต่ละชนิดคล้ายคลึงกัน แต่ก็มีการแตกต่างไปบ้างดังนี้ :—

๑) แผลตัด

ตอนแรก ๆ ควรปล่อยให้เลือดไหลออกเสียบ้างเล็กน้อย เพื่อให้เลือดที่ออกมานั้นชะล้างสิ่งสกปรกในบาดแผลออกมาเสียบ้าง แล้วทำการห้ามเลือด เมื่อเลือดหยุดแล้วจึงทำการชะล้างบาดแผล วิธีการชะล้างควรล้างรอบ ๆ นอกของบาดแผลเสียก่อน เพื่อให้รอบบาดแผลนั้นสะอาดแล้วจึงชะล้างบาดแผล เมื่อสะอาดดีแล้วจึงใช้ผ้าก๊อสหรือสำลีปิดแผลพันผ้าไว้

๒) แผลช้ำ

ชะล้างบาดแผลตามธรรมดา เมื่อปิดแผลด้วยสำลีและพันผ้าแล้วอาจใช้วางกระเป๋าหรือขวดน้ำร้อนไว้เหนือบริเวณแผล เป็นการประคบให้อาการชอกช้ำทุเลาลง

๓) แผลแทง

ก) ถ้ามีสิ่งใดหักคา พยายามดึงออก

ข) ให้ผู้ป่วยนอนนิ่ง ๆ รีบปรึกษาแพทย์ใกล้เคียง หรือนำส่งโรงพยาบาลโดยการใช้เปลหาม

ค) ชะล้างบาดแผลอย่างธรรมดา แต่อย่าล้างเข้าไปในบาดแผล เพราะอาจนำเชื้อแบคทีเรียลงสู่บาดแผลหรืออวัยวะที่ลึกลงไปได้ เป็นการเพิ่มอันตรายยิ่งขึ้น

ง) ทำการพยาบาลเช่นการตกเลือดภายใน

๔) แผลฉีกขาด

รักษาบาดแผลอย่างธรรมดา

๕) แผลถูกยิง

ควรทารอบ ๆ แผลด้วยทิงค์เจอร์ไอโอดินขนาด ๒% ปิดแผลแล้วรีบนำส่งโรงพยาบาลด่วน

บาดแผลที่มีพิษ
(Poisoned Wounds)

เป็นบาดแผลพิเศษที่ผิดกับบาดแผลที่กล่าวมาแล้ว และบาดแผลนี้มีพิษขึ้นซึ่งอาจจะปรากฏอาการเฉพาะที่หรืออาการทั่วๆไปได้ เช่น บาดแผลที่เกิดจากคนกัด, งูกัด, สุนัขบ้ากัด, แมลงต่อย, ถูกแมงกะพรุนไฟหรือถูกเงี่ยงปลายักเป็นต้น บาดแผลเหล่านี้จำเป็นจะต้องมีการปัจจุบันพยาบาลเป็นพิเศษนอกเหนือไปกว่าบาดแผลธรรมดาที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

แผลถูกคนกัด

ในปากคนมีแบคทีเรียที่เป็นเชื้อโรคสำคัญและร้ายแรงอยู่หลายชนิดด้วยกัน บางชนิดทำให้เกิดหนอง บางชนิดอาจเข้าสู่กระแสโลหิตเกิดเป็นพิษขึ้น (Septicaemia) คนที่เป็นกามโรคอยู่เชื้อกามโรคอาจผ่านเข้าสู่บาดแผลได้

การปัจจุบันพยาบาล—

ล้างบาดแผลให้สะอาดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค เช่น แอลกอฮอล์, ทิงค์เจอร์ไอโอดิน ๒% น้ำปรอท ๑:๑๐๐๐ เสร็จแล้วชุบน้ำยาโซดาไบคาร์บอเนต ๒% ปิดแผลนั้นไว้

แมลงต่อย

แมลงที่ต่อยที่มีเหล็กใน เช่น ผึ้ง, แตน, ต่อ, เมื่อต่อยแล้วเหล็กใน

จะคาอยู่ พิษของพวกนี้มักมีฤทธิ์กรด แผลที่ถูกต่อยจะบวม คัน และปวด ไม่ค่อยมีอันตรายมากนัก แต่ถ้าถูกต่อยบริเวณหน้าหรือคอมาก ๆ ทำให้คอบวมจนอาจหายใจไม่ออก ซึ่งต้องได้รับการช่วยเหลือด่วน

การปัจจุบันพยาบาล—

๑. ต้องพยายามเอาเหล็กในนั้นออกเสีย โดยใช้ลูกกุญแจชนิดที่มีรูตรงปลายลูกกุญแจกดลงที่ตรงแผลนั้น เหล็กในก็จะโผล่ขึ้นมาให้คีบออกได้

๒. เมื่อเหล็กในออกแล้ว ใช้สำลีชุบน้ำยาที่เป็นด่างอ่อน ๆ เช่น น้ำแอมโมเนีย, น้ำแอมโมเนียหอม, น้ำโซดาไบคาร์บอเนต, น้ำปูนใสหรือน้ำเกลือชุบปิดแผลไว้

๓. อาการปวดเจ็บอาจให้รับประทานยาระงับปวด เช่น แอสไพริน

๔. ถ้าถูกแมลงต่อยบริเวณคอหรือหน้า ทำให้บวมจดหายใจไม่ออกควรรีบนำส่งโรงพยาบาล ซึ่งจะได้รับการช่วยเหลือโดยวิธีการผ่าตัดเจาะหลอดลมที่บริเวณคอ เพื่อให้หายใจสะดวก (Tracheotomy)

แผลถูกแมลงป่องต่อย, ตะขาบหรือแมลงมุมกัด

บาดแผลพวกนี้จะทำให้เกิดอาการอย่างพวกแมลงต่อยที่กล่าวข้างต้น แต่จะบวมและปวดมาก บางคนอาจแพ้พิษมาก มีไข้สูง คลื่นไส้ อาเจียน ทั้งนี้เนื่องจากพิษของมันถูกดูดซึมซาบเข้าสู่กระแสโลหิต

การปัจจุบันพยาบาล

๑) ใช้เชือกหรือทูนิเกต์รัดเหนือบาดแผล เพื่อกันไม่ให้พิษถูกดูดซึมซาบไปทั่วกระแสโลหิต

๒) ใช้ปากสะอาดดูดที่บาดแผลแล้วบ้วนทิ้ง เพื่อดูดเอาพิษออก

๓) อาจผ่าหรือกรีดบาดแผลนั้นให้กว้าง แล้วใช้เกล็ดด่างทับทิมยัดเข้าไปในแผล

๔) อาจใช้เหล็กเผาไฟแล้วจี้ลงที่แผล เพื่อทำลายพิษนั้น

๕) ทาแผลด้วยทิงเจอร์ไอโอดีน ๒%

๖) ถ้าบริเวณนั้นบวมมาก อาจใช้วางก้อนหรือถุงน้ำแข็งเพื่อเป็นการประคบ ทำให้การบวมยุบเร็วขึ้น

๗) ในบางรายชีพจรเบา ถ้าจำเป็นอาจจะต้องให้ยาบำรุงหัวใจ

งูกัด

ต่อมน้ำพิษงูเจริญเปลี่ยนแปลงมาจากต่อมน้ำลาย พิษจะมากหรือน้อยแล้วแต่ชนิดของงู เขี้ยวงูอาจอยู่ด้านหน้าหรือตอนสุดมุมปาก จะมีท่อนำน้ำพิษมาจากต่อมน้ำพิษมาเปิดที่เขี้ยว เวลาที่งูกัดต่อมน้ำพิษจะขับน้ำพิษออกมาลงสู่บาดแผลที่กัดนั้น งูซึ่งกัดครั้งแรก ๆ อาจมีน้ำพิษออกมาราว ๆ ๐.๖—๑.๐ ล.บ.ซ.ม. แต่ในการกัดตอนหลัง ๆ น้ำพิษจะลดน้อยลงไปทุกที

การพยาบาล

๑) ต้องตรวจดูรอยเขี้ยว แล้วใช้เชือกหรือทูนิเกต์รัดตอนเหนือแผลนั้น เพื่อกันไม่ให้พิษนั้นซึมซาบเข้ากระแสโลหิต (พิษที่ซึมซาบเข้าไปได้นี้ มีฤทธิ์ที่จะทำให้มีอัมพาตต่อเส้นประสาทที่เกี่ยวข้องกับการหายใจ ผู้ป่วยจะตายก็เนื่องจากการหายใจหยุด และพิษของมันอาจทำให้ความดันโลหิตลดต่ำลงได้มาก ๆ จนอาจตายได้)

๒) ใช้ปากสะอาด ๆ ดูดที่บาดแผลแล้วบ้วนทิ้ง เพื่อเป็นการดูดเอาพิษออกจากบาดแผลนั้น

๓) ล้างแผลด้วยน้ำยาด่างทับทิมแก่ ๆ หรือใช้เกล็ดด่างทับทิมยัดแผลนั้น

๔) ให้ยาบำรุงหัวใจ หรือยาที่เพิ่มความดันโลหิต ถ้าหายาไม่ได้จะให้ดื่มบรั่นดีหรือวิสกี้สักเล็กน้อยก็ได้

๕) ฉีดเซรุ่มเพื่อทำลายพิษงู (ซึ่งจะต้องปรึกษาแพทย์ หรือรีบนำส่งโรงพยาบาลที่ใกล้เคียง)

เซรุ่มทำลายพิษที่ใช้ฉีด มักเป็นชนิดที่ทำลายพิษงูหลาย ๆ ชนิดรวมกัน เพราะส่วนมากแล้วไม่ทราบว่างูที่กัดนั้นเป็นชนิดใด ฉะนั้น ถ้าได้ตัวงูที่กัดนั้นเป็นงูอะไร อาจใช้เซรุ่มทำลายพิษเฉพาะงูนั้น ๆ ได้

สุนัขบ้ากัด

เมื่อถูกสุนัขบ้ากัด ผู้ป่วยจะเกิดอาการของโรคกลัวน้ำ (Hydrophobia) ขึ้น เชื้อที่ทำให้เกิดโรคกลัวน้ำเป็นเชื้อจำพวกไวรัสที่จะมีอยู่ในน้ำลายของสุนัขที่เป็นโรคกลัวน้ำ เชื้อไวรัสจะเข้าสู่บาดแผลที่ถูกกัดแล้วไปสู่สมอง

ระยะฟักตัวของโรค (คือเวลาตั้งแต่เชื้อไวรัสโรคกลัวน้ำเข้าสู่บาดแผลไปจนถึงเวลาที่ผู้ป่วยเกิดอาการของโรคกลัวน้ำขึ้น) ไม่ค่อยแน่นอน อาจเกิดภายใน ๗ วันจนถึงหลาย ๆ เดือน เฉลี่ยแล้วราว ๆ ๓ เดือน

สัตว์ที่อาจเกิดโรคกลัวน้ำได้นั้นได้แก่พวกสุนัข, วัว, ม้า, แพะ, แกะ, แมว หรือสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม

ลักษณะของสุนัขบ้า

สุนัขบ้าอาจมีอาการเป็น ๒ จำพวกด้วยกัน

จำพวกที่ ๑ "ชนิดอาละวาด"

สุนัขพวกนี้จะดุ ตื่นตกใจง่าย กระสับกระส่าย วิ่งตลอดเวลา ถ้าพบสิ่งใดขวางหน้าจะกัดไม่เลือก ไม่กินอาหาร ลิ้นแลบห้อย น้ำลายไหล หางตก ดื่มน้ำไม่ได้ (อาการกลัวน้ำนั้นเนื่องจากมีอัมพาตของหลอดอาหาร จึงกลืนน้ำลงไปไม่ได้ ทำให้มีอาการคล้าย ๆ กับกลัวน้ำในขณะที่ดื่มน้ำหรือกลืนอาหาร) ตอนสุดท้ายจะมีอัมพาตเดินไม่ได้ และในที่สุด—ตาย

จำพวกที่ ๒ "ชนิดอัมพาต"

สุนัขบ้าพวกนี้ พอเริ่มเป็นโรคก็เป็นอัมพาต จะนอนนิ่งไม่กินอาหารหรือดื่มน้ำ มีขย้อนหรืออาเจียน ลิ้นจะแลบห้อย ลิ้นสั่น น้ำลายไหล ระยะสุดท้ายหายใจขัดและตาย

อาการของผู้ป่วยที่เป็นโรคกลัวน้ำ

ผู้ป่วยที่ถูกสุนัขบ้ากัด เมื่อเกิดอาการโรคกลัวน้ำขึ้นมักมีอาการคล้ายกับสุนัขบ้าอย่างพวกแรก ถ้าตรวจบาดแผลมักจะเห็นว่าแผลหายไปแล้วหรือถ้ายังคงมีแผลอยู่ แผลที่เกิดขึ้นนั้นมักจะเจ็บแข็งและบวมเพียงเล็กน้อย

เมื่อเริ่มมีอาการ จะปวดศีรษะกระสับกระส่าย คอจะบิดเอี้ยวไปมา หายใจขัด ลิ้นแข็ง กระหายน้ำมาก แต่ไม่อาจกลืนอาหารหรือดื่มน้ำได้ ในระยะหลังจะมีการชักกระตุก หายใจขัดมากขึ้น หมดความรู้สึกและตาย

การปัจจุบันพยาบาล

เมื่อถูกสุนัขบ้ากัด (หรือสงสัยว่าสุนัขนั้นเป็นบ้า)

๑) ใช้เชือกหรือทูนิเกต์รัดเหนือตำแหน่งที่ถูกกัด

๒) ให้ตัวผู้ป่วยเองดูดที่บาดแผลแล้วบ้วนทิ้ง

๓) ชะล้างบาดแผลด้วยน้ำอุ่นหรือน้ำปรอท ๑:๑๐๐๐ แล้ว ทาแผลด้วยทิงค์เจอร์ไอโอดีน ๒ ๑/๒

๔) อาจใช้เหล็กเผาไฟจี้ลงที่บาดแผลเพื่อทำลายเชื้อ หรือใช้กรดคาร์บอลิคหรือซิลเวอร์ไนเตรต (เกลือเงิน) จี้ลงบนบาดแผล

๕) แนะนำฉีดวัคซีนกันโรคกลัวน้ำ

แมงกระพรุนไฟ

เมื่อถูกแมงกระพรุนไฟ ผิวหนังจะไหม้ และมีอาการปวดแสบปวดร้อน ในตอนหลังจะพอง แตก และแผลหายช้า

ปัจจุบันพยาบาล

เมื่อถูกตอนแรก ใช้ทรายตามชายหาดนั้นถูบนผิวหนังเพื่อขัดเอาน้ำเมือก ๆ จากตัวแมงกระพรุนไฟบนผิวหนังออก

ต่อมาใช้พวกด่างอ่อน ๆ เช่น น้ำแอมโมเนีย, น้ำแอมโมเนียหอม หรือน้ำยาโซดาไบคาร์บอเนต ๓% ชุบปิดแผลนั้นไว้

แผลปลายัก

แผลปลายัก อาจเนื่องจากถูกส่วนแหลมที่เงี่ยง, ครีบ หรือเหงือกของปลา ทำให้เกิดอาการอักเสบ ปวด บวม และมีไข้ได้ ปลาบางชนิด เช่น ปลาดุกทะเล ถ้าถูกเงี่ยงปลาพวกนี้เข้าจะเกิดพิษมาก ปวดบวมและมีไข้สูง อาจมีอาการปวดศีรษะและคลื่นไส้อาเจียนได้

การปัจจุบันพยาบาล

ถ้ามีสิ่งใด เช่นเงี่ยงหักคาอยู่จะต้องดึงออกเสีย ถ้าแผลแคบอาจใช้มีดกรีดให้กว้างและชะล้างบาดแผลด้วยน้ำยาด่างทับทิมละลายแก่ ๆ

อย่าลืม

เมื่อพบผู้ป่วยได้รับอุบัติเหตุมีบาดแผลขึ้น ย่อมเป็นกฎตายตัวที่จะต้องแนะนำให้ผู้ป่วยได้รับการฉีดยาป้องกันบาดทะยักทุกรายไป

บทที่ ๓

ไฟไหม้น้ำร้อนลวก

(Burns and Scalds)

ไฟไหม้ (BURNS)

หมายถึงการทำลายผิวหนังหรือเนื้อ เนื่องมาจากถูกความร้อนซึ่งอาจเกิดไฟ, ฟ้าผ่า, กระแสไฟฟ้า รังสีเรินต์เกนต์ (X–ray), รังสีอุลตราไวโอเล็ตของแสงแดด (และทั้งนี้อาจรวมหมายถึงการถูกเคมีวัตถุจำพวกกรดและด่างรวมเข้าไปด้วย)

น้ำร้อนลวก (SCALDS)

หมายถึงการทำลายผิวหนังหรือเนื้อ เนื่องจากถูกความร้อนชนิดเปียก เช่น น้ำเดือด, ไอน้ำ น้ำมันที่ร้อน ๆ เป็นต้น

การจำแนกชนิด :– ไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกนั้นอาจจำแนกออกได้ตามความลึกของชั้นเนื้อที่ถูกทำลาย และเราเรียกชนิดนี้เป็น "ดีกรี" (Degree) ซึ่งมีได้เป็น ๖ ดีกรีด้วยกัน

ดีกรีที่ ๑. (First Degree) คือผิวหนังนั้นมีสีแดง ซึ่งในตอนหลังก็จะค่อยจางหายหรือลอกไปเอง

ดีกรีที่ ๒. (Second Degree) ผิวหนังตอนนั้นเกิดพองใสขึ้น และถ้า

แตกออกก็จะมีน้ำใสๆ แตกออกมา พวกนี้จะมีการทำลายของชั้นหนังกำพร้าตอนผิว ๆ เท่านั้น

ดีกรีที่ ๓. (Third Degree) ผิวหนังกำพร้าถูกทำลายไปหมด

ดีกรีที่ ๔. (Fourth Degree) ผิวหนังกำพร้าและหนังแท้ถูกทำลายจนถึงชั้นใต้ผิวหนัง

ดีกรีที่ ๕. (Fifth Degree) ผิวหนังถูกทำลายจนถึงชั้นกล้ามเนื้อก็ถูกทำลาย

ดีกรีที่ ๖. (Sixth Degree) การทำลายมีจนถึงชั้นกระดูกก็ไหม้ไปด้วย

การแบ่งเช่นนี้ก็เพื่อให้รู้ถึงขนาดความลึกของบาดแผลนั้น และเป็นการง่ายที่จะเข้าใจกันได้ในระหว่างผู้ที่มีความรู้ เช่นจะบอกว่า "ผู้ป่วยถูกไฟไหม้อย่างดีกรีที่ ๒" (Burns Second Degree) ก็ทำให้รู้และนึกเห็นได้ว่า ผิวหนังที่ไหม้จะพองขึ้นและผิวหนังตอนผิว ๆ เท่านั้นที่ถูกทำลายลง

การพยากรณ์โรค

ไฟไหม้และน้ำร้อนลวกนั้น ถ้าถูกเพียงเล็กน้อยก็ไม่มีอันตรายร้ายแรงแต่อย่างไร แต่ถ้าถูกมาก ๆ อันตรายจะเกิดขึ้นได้มากตามที่จะได้เล่าถึงอาการของโรคนี้ต่อไป ซึ่งผู้ป่วยอาจถึงตายได้

การพยากรณ์ว่าจะดีหรือเลวเพียงใดนั้น แล้วแต่สาเหตุหลายอย่างเช่น

๑) ถ้าผู้ป่วยเป็นเด็กการพยากรณ์โรคก็เลว เพราะเด็กไม่อาจทนต่อบาดแผลได้ดีเท่าผู้ใหญ่

๒) เนื้อที่ของร่างกายที่ถูกไหม้ ถ้าหากว่าถูกไหม้ถึง ๑ ใน ๓ ของเนื้อที่ของร่างกาย การพยากรณ์ก็เลวมาก ในเด็ก ๆ เพียง ๑ ใน ๘ ก็นับว่ามีอันตรายมาก

๓) บริเวณหน้าอกหรือหน้าท้อง ถ้าถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวก อันตรายมักสูงขึ้นกว่าถูกบริเวณอื่น

๔) การปัจจุบันพยาบาลและการรักษาทำได้ถูกต้องและดีเพียงใด

อาการ, อันตราย และโรคแทรกซ้อน

อาการและอันตรายเนื่องจากการถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกนี้ จะมากหรือน้อยก็ย่อมแล้วแต่เนื้อที่ของผิวกายที่ถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวก และแล้วแต่ว่าการรักษาได้รับถูกต้องอย่างไร มีการติดเชื้อ (Infection) ของบาดแผลมากน้อยเพียงใด

อาการและโรคแทรกซ้อนนั้นอาจแบ่งได้เป็น ๔ ระยะด้วยกัน ซึ่งแต่ระยะก็อาจทำให้มีอันตรายถึงชีวิตได้ทั้งนั้น และระยะทั้ง ๔ นี้จะปรากฏอาการเป็นระยะชัดเจนต่อเมื่อไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกเป็นเนื้อที่กว้าง ๆ

ระยะที่ ๑ ระยะช้อคขั้นต้น (Primary Shock)

ผู้ป่วยจะมีอาการช้อคปรากฏทันทีเมื่อถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกนั้น (อาการของช้อคจะกล่าวอีกต่อไปในบทที่ ๕ ซึ่งจะกล่าวไว้ในเรื่องช้อค) ผู้ป่วยจะไม่รู้สึกตัว หมดสติ ชีพจรเบาแต่เร็วมาก กระสับกระส่าย กระหายน้ำ เหงื่อออกตัวเย็น ในระยะหลังอาจสิ้นสติและความรู้สึก (Coma) และตาย

อาการช้อคที่เกิดขึ้นในระยะนี้ เชื่อว่าเกิดขึ้นเนื่องจากความเจ็บปวดอย่างมากมายที่ได้รับจากการถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกนี้ ถ้าผู้ป่วยไม่ตายในระยะนี้อาการกลับคืนดีขึ้น แล้วผ่านเข้าสู่ระยะที่ ๒ ต่อไป

ระยะที่ ๒ "ระยะช้อคขั้นที่ ๒" (Secondary Shock)

อาการช้อคในขั้นนี้จะเกิดขึ้นภายหลังจากถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกแล้วเป็นเวลาตั้งแต่ ๒—๒๔ ชั่วโมง อาการช้อคระยะนี้ก็คล้ายกับช้อคขั้นต้นแต่ค่อนข้างรุนแรงกว่า สาเหตุที่ทำให้ช้อคในระยะนี้เข้าใจกันว่าเนื่องจากเหตุ ๒ ประการ คือการเสียน้ำจากร่างกายไปมากโดยถูกไฟเผา, เหงื่อออก, และจากที่การเสียน้ำเหลืองไปเป็นส่วนที่พองประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็เพราะการที่เนื้อถูกทำลายนั้น ทำให้เนื้อนั้นตายเกิดเป็นวัตถุมีพิษชนิดหนึ่งเราเรียกกันว่า (Histamine-like Substance) ซึ่งพิษนี้จะถูกดูดซึมซาบเข้าสู่กระแสโลหิต เป็นพิษที่ทำให้ความดันโลหิตลดต่ำลง

ระยะที่ ๓ "ระยะเกิดพิษ" (Septic Toxaemia)

การเกิดเป็นพิษขึ้นก็เนื่องจากการติดเชื้อ (Infection) โดยที่มีแบคทีเรียชนิดที่ทำให้เกิดหนองต่าง ๆ นั้นเข้าสู่บาดแผล ทำให้เกิดอันตรายขึ้นนี้ขึ้น (เช่นแบคทีเรียพวก Streptococci, Staphylocci หรือ Gas Bacilli เป็นต้น) อาการของระยะนี้จะปรากฏขึ้นภายหลังที่ถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกมาแล้ว ๔๘—๗๒ ชั่วโมง

ที่บาดแผลเราจะพบว่ามีการอักเสบ มีหนองเกิดขึ้น หนองอาจมีกลิ่นเหม็นเน่า ผู้ป่วยจะมีไข้ขึ้นสูง ชีพจรเร็ว ปวดศีรษะ คลื่นไส้อาเจียน เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ อาจมีอาการหนาวสั่น ปัสสาวะเข้มเหลืองจัด เพ้อ ไม่ค่อยได้สติ ในระยะสุดท้ายอาจหมดสติและความรู้สึกและตาย

อาการในระยะนี้ยิ่งจะรุนแรงและมีอันตรายยิ่งขึ้น ถ้าหากเชื้อโรคเล็ดลอดเข้าสู่กระแสโลหิตได้ แล้วเพิ่มตัวของมันขึ้นอย่างมากมาย และ

ปล่อยพิษของมันลงในกระแสโลหิตซาบซ่านไปทั่วร่างกาย (โรคนี้เราเรียกว่า Septicaemia)

ถ้าหากว่าพ้นจากระยะนี้ไปได้ ผู้ป่วยจะเข้าสู่ระยะที่ ๔

ระยะที่ ๔ "ระยะหายหรือเกิดแผลเป็น" (Scar Formation)

เมื่อหายมักเกิดแผลเป็นขึ้น แผลเป็นจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยย่อมแล้วแต่การรักษาซึ่งได้รับมาถูกต้องเพียงใด การใช้ยาป้องกันและทำลายเชื้อโรคซึ่งเกิดขึ้นกับบาดแผลนั้นถูกต้องหรือเพียงพอแค่ใด และไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกนั้นทำลายเนื้อลงไปมีความลึกถึงชั้นไหน ยิ่งแผลลึกมากแผลเป็นก็เกิดมาก

แผลเป็นนี้ถ้าเกิดขึ้นบริเวณข้อพับต่าง ๆ เช่น ข้อศอก, ข้อเข่า, บริเวณนิ้วมือ ฯลฯ แล้ว ในตอนหลัง ๆ แผลเป็นมักหดตัว ดึงรั้งให้ข้อนั้นหดพับตัวเข้า เป็นเหตุให้เหยียดยืดข้อนั้นไม่ได้ ทำให้ผู้ป่วยมีลักษณะน่าเกลียด ทุพพลภาพ และถ้าเป็นแผลเป็นบริเวณหน้าจะทำให้ใบหน้าน่าเกลียดเสียโฉม เป็นเหตุให้ผู้ป่วยเกิดปมด้อยอยู่ในใจ และแม้ว่าจะพ้นอันตรายมาถึง ๓ ระยะจนแผลหายแล้วเช่นนี้ผู้ป่วยก็จะไม่พ้นที่จะตายได้เหมือนกัน โดยการฆ่าตัวตาย

ดังได้กล่าวมาเช่นนี้ช่วยให้เห็นได้ว่า การถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกย่อมมีความร้ายแรงและมีอันตรายถึงชีวิตได้ การปัจจุบันพยาบาลเรื่องนี้จึงนับเป็นเรื่องใหญ่เรื่องหนึ่งที่จะต้องให้การเอาใจใส่เป็นพิเศษ และด้วยวิธีถูกต้อง

การปัจจุบันพยาบาล

๑) ควรรักษาช็อคด่วน

ถ้าผู้ป่วยมีอาการช้อค จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยเหลือให้พ้นระยะนี้ ก่อนที่ทำการพยาบาลในขั้นต่อไป โดย

(ก) ยกปลายเท้า (หรือปลายเตียงที่นอน) ให้สูงขึ้น ให้ศีรษะต่ำลง ช่วยให้เลือดไปเลี้ยงสมองเพิ่มเติมขึ้น

(ข) ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย โดยการคลุมผ้าห่มหรือวางขวดน้ำร้อนตามร่างกายและมือเท้า

(ค) ให้ยาระงับอาการปวดเจ็บ

(ง) แพทย์อาจสั่งฉีดมอร์ฟีน

(จ) ให้ยาบำรุงหัวใจ

(ฉ) อาจต้องให้น้ำเกลือ (เมื่อถึงโรงพยาบาลแล้ว)

(ช) ถ้าหยุดหายใจ ทำการผายปอด

(อ่านวิธีปฏิบัติโดยละเอียดในเรื่องรักษาช้อค)

๒) ควรรีบปรึกษาแพทย์หรือนำส่งโรงพยาบาลด่วน ซึ่งถ้าอาการหนักนำส่งโดยเปลหาม

๓) ทำการแต่งบาดแผล :—

(ก) ตัดเสื้อผ้าที่ถูกไฟไหม้ออกทิ้งให้หมาย

(ข) ผิวหนังตอนใดพอง ให้ตัดผิวหนังส่วนที่พองนั้นทิ้งจนเหลือแต่เนื้อแผลซึ่งเราจะเห็นมีสีแดง การปล่อยให้ส่วนพองนั้นยังคงอยู่อาจทำให้มีการพองลุกลามต่อไปหรือเกิดเป็นหนองขึ้นในน้ำที่อยู่ในส่วนพองนั้น และทำให้การใช้ยาทาไม่ได้ถึงตัวบาดแผล

(ค) ล้างแผลด้วยน้ำอุ่น, น้ำด่างทับทิม, น้ำเกลือ, หรือน้ำยาโซดาไบคาร์บอเนต, น้ำปูนใส, เสร็จแล้วใช้สำลีชุบน้ำเกลือปิดไว้แล้วพันผ้า

๔) แผลอาจใช้ยาต่อไปนี้ทา จะได้ผลดี

(ก) น้ำมันลูกไม้ต่าง ๆ เช่น น้ำมันมะพร้าว, น้ำมันมะกอกหรือพาราฟิน (สำหรับในสถานที่ที่ไม่อาจหายาที่ดีกว่าได้) หรือหาสิ่งใดไม่ได้จริง ๆ จะใช้ไข่ขาวของไข่เป็ดหรือไก่ก็ได้

(ข) น้ำมันวาสลิน

(ค) กรดแทนนิค (Tannic Acid) ละลายในน้ำขนาด ๕—๑๐% ละลายใหม่ ๆ แล้วใช้

(ง) กรดพิคริค (Picrie Acid) ละลายในน้ำขนาด ๒% ละลายใหม่ๆ

(จ) ขี้ผึ้งยุคาลิปตัส (Unguentum Eucalyptus)

(ฉ) ขี้ผึ้งซัลฟา (Sulfanilamide Paste)

จะใช้อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เมื่อทาแผลแล้วใช้ผ้าพันไว้เพื่อป้องกันความสกปรกต่อไป

๕) บริเวณใดที่เป็นข้อพับ เมื่อถูกไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวกและได้รับการแต่งบาดแผลเรียบร้อยแล้ว โดยเฉพาะในบริเวณแขนหรือขาควรจะใส่เฝือกไม้ให้แขนหรือขานั้นอยู่ในท่าเหยียดตรงเอาไว้ เพื่อป้องกันการหดของแผลเป็นเมื่อหาย และช่วยให้บริเวณนั้นได้พักนิ่ง

๖) อาจให้ยาฉีดป้องกันบาดทะยักไว้ก่อนด้วย

๗) ถ้าไฟไหม้บริเวณคอ หรือน้ำร้อนลวกในลำคอ อาจทำให้ผู้ป่วยหายใจไม่ออก ควรรีบนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลโดยด่วนที่สุด เพราะอาจต้องทำการผ่าตัดเจาะหลอดลมที่คอของผู้ป่วย (Tracheotomy) เพื่อให้ผู้ป่วยหายใจได้สะดวก

บาดแผลถูกกรด

บาดแผลที่ถูกกรดจะมีลักษณะเหมือนกับไฟไหม้ (และอาการต่างๆ ก็คล้ายคลึงกัน ถ้าถูกเป็นเนื้อที่มากๆ)

ควรล้างบาดแผลนั้นทันทีด้วยน้ำอุ่น ๆ แล้วชุบน้ำยาที่เป็นด่าง เช่น โซดาไบคาร์บอเนต ๒% ชุบปิดแผลไว้

เมื่อแผลใกล้ๆจะแห้งดีแล้ว อาจใช้พวกน้ำยาคาลามายน์ Calamine Lotion) ทาก็ได้

บาดแผลที่ถูกด่าง

ด่างอย่างแรงทำให้ผิวหนังไหม้เช่นเดียวกับกรด เมื่อล้างบาดแผลด้วยน้ำอุ่น ๆ หรือน้ำเกลือแล้ว ใช้สำลีชุบกรดน้ำส้มหรือกรดเกลือจาง ๆ (Dilute Hydrochloric Acid) ขนาด ๑% ชุบปิดแผลเอาไว้

ถูกสายไฟฟ้า

เมื่อผู้ป่วยถูกสายไฟฟ้าจะทำให้ไหม้หรือมีอาการช้อคตายได้ โดยหัวใจหยุดเต้นและหยุดการหายใจทันที จะต้องรีบนำผู้ป่วยให้หลุดออกจากสายไฟฟ้านั้นๆโดยเร็วเท่าที่โอกาสจะทำได้ ดังนี้ :—

(ก) ปิดสวิทซ์ไฟ

(ข) สวมถุงมือยางแล้วยืนบนพื้นที่ไม่เป็นตัวนำไฟฟ้า ดึงผู้ป่วยออก

(ค) ใช้ผ้ายาว ๆ เช่นผ้าขาวม้าหรือเชือก จับชายหรือปลายทั้งสองข้างละมือ ตลบผ้าหรือเชือกให้คล้องตัวคนไข้ดึงกระตุกออกมา

เมื่อผู้ป่วยหลุดออกมาได้ต้องรีบรักษาช้อค ทำการผายปอดและรีบนำส่งโรงพยาบาลเมื่อผู้ป่วยรู้สึกตัวดีขึ้น

บทที่ ๔

"สิ่งแปลกปลอมเข้าตา, หู คอ, จมูก และกระเพาะอาหาร"

(Foreing Bodies in Eye-Ear-Nose-Throat and stomach)

สิ่งแปลอกปลอม หรือ Foreign Bodies ในบทนี้ หมายถึงวัตถุ—เศษวัตถุ หรือเคมีวัตถุใดๆ ก็ตาม ที่เข้าสู่ตา, หู คอ, จมูก และกระเพาะอาหาร เข้าไปค้างหรือตำอยู่ภายในอวัยวะเหล่านี้ เป็นเหตุให้เกิดอาการขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องให้การปัจจุบันพยาบาลเป็นพิเศษ เพื่อเอาสิ่งเหล่านั้นออกเสีย

ผงเข้าตา

ผงเข้าตาในที่นี้ หมายถึงเศษวัตถุใด ๆ ก็ตามที่ตกลงไปในตา และอาจจำแนกออกเป็น ๒ ชนิดด้วยกัน

๑) ตกลงไปอยู่ในเปลือกตา และเคลื่อนที่ไปในที่ต่าง ๆ ภายในตานั้นได้ ได้แก่ผงดิน หรือฝุ่น

๒) ฝังลงไปในที่ในเปลือกตา หรือตัวลูกตา พวกนี้ได้แก่ผงเหล็ก สะเก็ดหิน หรือประกายหินเหล็กไฟ หรือผงใด ๆ ที่เป็นวัตถุเล็ก ๆ และแข็ง มักพบว่าฝังลงในลูกตาดำหรือตาขาวก็ได้

วัตถุเหล่านี้ บางชนิดถ้าไม่รีบเอาออก อาจทำให้เกิดการอักเสบของลูกตาได้อย่างมากมาย

ปัจจุบันพยาบาล:—

๑. พวกผงเล็ก ๆ ที่ไม่ฝังตัวอยู่ในตา

ก) อย่าขยี้ตา

ข) ให้ลืมตาในน้ำที่สะอาด หรือล้างตาด้วยน้ำอุ่น, น้ำเกลือ หรือน้ำยาบอริค ๓ %

ค) ถ้าผงอยู่เปลือกตาชั้นบน จับเปลือกตาบนให้ทับลงบนเปลือกตาล่างจะทำหน้าที่คล้ายแปรงปัดเอาฝุ่นหรือผงในเปลือกตาบน ติดขนตาออกมาในขณะที่จับเปลือกตาบนโยกไปมา แล้วก็จะเขี่ยออกได้ง่าย

ง) อาจเบิดเปลือกตา บน หรือเปลือกตาล่างให้แยกออกเมื่อเห็นผงชัดเจนแล้วใช้ชายผ้าเช็ดหน้า หรือสำลี ซึ่งบิดให้มีปลายแหลม เขี่ยผงนั้นออก

จ) เมื่อผงออกจากตาแล้ว ควรล้างตาเสีย

๒. ผงฝังอยู่ในเนื้อของตา

ก) อย่าให้ผู้ป่วยขยี้ตา

ข) อย่าพยายามที่จะเขี่ยเอาผงออกให้ได้

ค) เบิดเปลือกตาล่าง แล้วหยอดตาด้วยน้ำมันมะกอกหรือน้ำมันพาราฟีนเหลวที่สะอาด

ง) ให้ผู้ป่วยหลับตา แล้วใช้สำลีก้อนแบน ๆ วางลงที่บนเปลือกตาที่หลับแล้วนี้ แล้วพันผ้า เพื่อเป็นการกันไม่ให้ลูกตาเคลื่อนไหว หรือเปลือกตากระพริบมากเกินไป

จ) ปรึกษาแพทย์ หรือนำส่งโรงพยาบาล

กรดหรือด่างเข้าตา

กรดหรือด่างเข้าตา เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ลูกตามากกรดหรือด่างจะกัดลูกตา และในตอนหลังอาจเกิดแผลเป็นของลูกตาดำ ทำให้ตาบอดได้

ปัจจุบันพยาบาล

๑) รีบให้ผู้ป่วยลืมตาในน้ำที่สะอาดโดยเร็วที่สุด

๒) ล้างตาด้วยน้ำอุ่น ๆ เสร็จแล้วถ้าเป็นกรดเข้าตา หยอดตาด้วยน้ำด่างอ่อน ๆ เช่น น้ำยาโซดาไบคาร์บอเนตจาง ๆ ถ้าเป็นด่างเข้าตา หยอดน้ำส้มอ่อน ๆ (๑ ช้อนชาต่อน้ำ ๑ ไปนต์)

๓) หลังจากหยอดตาด้วยน้ำยาดังกล่าวแล้ว หยอดน้ำมันพาราฟีนเหลว ๆ อีกครั้งหนึ่ง

๔) วางก้อนสำลีแบนๆ ลงที่ตาโดยให้หลับตาก่อน แล้วพันผ้าเอาไว้

๕) ส่งปรึกษาแพทย์ หรือส่งโรงพยาบาล

ของเข้าหู

พวกนี้มักจะพบในพวกเด็ก ๆ โดยใช้สิ่งต่างๆ ยัดเล่นเข้าในหู ซึ่งมักจะแก่เมล็ดผลไม้, กระดุม, ลูกปัทม์, หรือขนม ฯลฯ

ปัจจุบันพยาบาล

ห้ามผู้ป่วยใช้นิ้วของตนหรือไม้แคะหูเพื่อจะเอาของตกลงไปในหูนั้นออก เพราะยิ่งจะทำให้ดันเอาวัตถุนั้นลึกลงไปอีก

๒) ให้เอียงหูข้างนั้นลงต่ำ วัตถุบางชนิดอาจกลิ้งออกได้เอง

๓) ส่งปรึกษาแพทย์ เพื่อใช้เครื่องมือคีบออก

แมลงเข้าหู

ที่พบโดยมากมักเป็นพวกมด, แมลงตัวเล็ก ๆ หรือแมลงสาป หรือน้ำมันมะกอกหยอดหู ตัวแมลงมักจะตายแล้วลอยขึ้นมา

ถ้าแมลงนั้นตายแล้วไม่ลอยขึ้นมาเพราะตัวค่อนข้างโต ต้องส่งปรึกษาแพทย์ เพื่อให้ใช้เครื่องมือคีบออก

ของเข้าจมูก

ของเข้าจมูกมักจะคล้าย ๆ กับของที่เข้าหู แต่ส่วนมากมักจะพบเป็นพวกเมล็ดผลไม้ต่าง ๆ โดยเด็กยัดเล่นเข้าไปเอง

ปัจจุบันพยาบาล

๑) ปิดรูจมูกข้างหนึ่งแล้วสั่งน้ำมูกอย่างแรง ของนั้นอาจจะออกเองได้

๒) อย่าพยายามใช้นิ้วหรือแคะออกเอง ซึ่งจะทำให้ของนั้นยิ่งถูกดันลึกเข้าไป

๓) ส่งปรึกษาแพทย์ เพื่อใช้เครื่องมือเอาออก

ของติดคอ

ของติดคอมักจะพบว่าเป็นพวกก้างปลา, กระดูกไก่หรือเป็ดและพวกสตางค์ ในพวกก้างปลาบางคราวอาจหลุดไปแล้ว แต่รอยแผลที่ก้างปลาตำ

อยู่ยังคงเป็นให้มีการเจ็บคออยู่ คล้ายกับก้างปลานั้นยังคงฝังอยู่ ส่วนมากก้างปลามักจะติดอยู่ที่ลำคอตอนบนหรือบริเวณทอนซิล

ปัจจุบันพยาบาล

๑) ถ้าเป็นก้างปลาเล็ก ๆ ให้กลืนน้ำ, ข้าวเป็นก้อน ๆ ไม่ต้องเคี้ยว หรือขนมปังปอนด์ที่นุ่ม ๆ ก็อาจหลุดลงไปได้เอง

๒) ถ้าไม่ออก อย่าพยายามไปเขี่ยหรือดึงออก นอกจากจะเห็นได้ชัดเจน จึงคีบออก

๓) ของที่ติดลำคอลึกลงไป ควรส่งปรึกษาแพทย์ เพื่อใช้เครื่องมือพิเศษเอาออก

ของตกลงในกระเพาะอาหาร

วัตถุที่ตกลงในกระเพาะอาหารมีหลายชนิดด้วยกัน เช่น สตางค์, แหวน, เข็มเย็บผ้าหรือเข็มหมุด,ตะปู ฯลฯ วัตถุใหญ่ ๆ อาจเป็นเหตุให้ไปอุดลำไส้อาหารผ่านไม่ได้ ส่วนวัตถุปลายแหลมอาจลงไปทิ่มตำกระเพาะอาหารลำไส้ทลุได้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการรักษาโดยวิธีผ่าตัด

ปัจจุบันพยาบาล

๑) ให้รับประทานขนมปัง, ขนมฝรั่งลงไปจำนวนมาก ๆ จะช่วยเป็นตัวหุ้มกันไม่ให้ของที่มีปรายแหลมแทงทลุกระเพาะอาหารหรือลำไส้

๒) อย่าให้ยาถ่ายเป็นอันขาด

๓) ส่งโรงพยาบาล เพื่อให้การรักษาที่ถูกต้อง

บทที่ ๕

"การหมดสติ"

(**Unconsciousness**)

บทนี้นับว่าเป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะรวมเอาโรคเข้าไว้หลายโรคด้วยกัน และการให้การปัจจุบันพยาบาลนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้โดยถูกต้อง โดยการตรวจและพิจารณาอาการของผู้ป่วยอย่างถี่ถ้วนเสียก่อน ก่อนที่จะหมดสติบางรายอาจมีการชักก่อน หรือบางรายอาจไม่มีการชักก่อนก็ได้ แล้วแต่ชนิดโรคนั้น ๆ

การจำแนกโรคที่ทำให้หมดสติ:

เราอาจจำแนกออกเป็น ๒ พวกใหญ่ ๆ ด้วยกัน

๑ หมดสติพร้อมกับมีการหายใจลำบากหรือหยุดหายใจ

ได้แก่โรคที่ทำให้หายใจขัด (ดูเรื่องการ**หาย**ใจขัด Asphyxia)

2. หมดสติแต่ยังคงหายใจ

พวกนี้ยังออกไปเป็น ๒ พวกย่อย ๆ ดังนี้;—

ก) พวกที่ไม่มีการชักด้วย เช่น

(๑) ลมบ้าหมู (Epilepsy)

(๒) โลหิตเป็นพิษ — ยูรีเมีย (Uremia)

(๓) โรคประสาท — ฮิสทีเรีย (Hysteria)

(๔) จากยาพิษบางอย่างเช่น สตริคนิน

ข) พวกที่ไม่มีการชัก

(๑) เมาเหล้า

(๒) เส้นโลหิตในสมองแตก

(๓) เป็นลม

(๔) ช้อค

(๕) ยาพิษบางอย่าง เช่น ฝิ่น หรือมอร์ฟีน

(๖) พิษเนื่องจากโรคเบาหวาน

(๗) ลมแดด หรือลมร้อน

ลักษณะของการหมดสติ

ลักษณะของการหมดสติ อาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะด้วยกัน

(๑) มึนงงและซึม (Stupor)

ในพวกหมดสติพวกนี้อาจเพียงแต่มึนซึมไป แต่ถ้าเขย่าตัวหรือปลุกก็อาจตื่นงัวเงียขึ้นมาแล้วหลับไปใหม่ ผู้ป่วยพวกนี้ถ้าหายเบิดเปลือกตาแล้วใช้ไฟฉายเข้าสู่ลูกตา ม่านตาจะเล็กลง (เหมือนเช่นในคนปกติ—การตรวจที่ได้เช่นนี้ เราเรียกว่า "ม่านตามีปฏิกิริยาต่อแสงสว่าง") เวลาถามก็อาจพูดตอบได้บ้าง แต่อาจเลอะเลือนไป

๒. หมดสติและความรู้สึกทุกอย่าง (Coma)

พวกนี้นับว่าหมดสติไปเลย เลยมากกว่าพวกแรก ปลุกไม่ตื่น ม่านตาอาจไม่มีปฏิกิริยาต่อแสงสว่าง

การตรวจลูกตาในรายที่หมดสติ

การตรวจลูกตาในรายที่หมดสตินั้นทำได้ง่าย ไม่เพียงแต่ช่วยทำให้รู้ว่าผู้ป่วยหมดสติจริงหรือไม่แต่อย่างเดียว การตรวจนี้ยังทำให้ทราบอีกว่าการหมดสตินั้นมากเพียงใด

๑) การตรวจว่าผู้ป่วยหมดสติจริงหรือไม่ ?

ก) เปิดเปลือกตาบนขึ้นเพื่อให้เห็นลูกตา แล้วใช้เส้นด้ายหรือผ้าเช็ดหน้าเขี่ยเบา ๆ ที่ลูกตาขาว

ข) ใช้ผ้าเช็ดหน้าเขี่ยที่ขนตาเวลาที่หลับตาอยู่

โดย ๒ วิธีนี้ ถ้าผู้ป่วยหมดสติก็จะกระพริบตา ถ้าหากหมดสติจริงจะไม่กระพริบตา

๒) การตรวจว่าผู้ป่วยหมดความรู้สึกมากน้อยเพียงใด

ในลูกตาดำ ถ้าสังเกตดูเราจะเห็นว่ามีม่านตาอยู่ และม่านตานี้อาจขยายหรือหดได้ เมื่อได้รับแสงสว่างจัด ๆ ม่านตาจะหดตัวเล็กลง ทำให้ช่องในม่านตาแคบเล็กเข้า แต่ในที่มืด ม่านตาจะขยายตัวเพื่อให้ได้รับแสงสว่างผ่านเข้าลูกตามากขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นคุณสมบัติตามธรรมชาติของม่านตา

พวกผู้ป่วยที่หมดสติ ม่านตามักจะขยายกว้างเมื่อใช้ไฟฟ้าเดินทางฉายเข้าสู่ลูกตา ถ้าม่านตายังหดตัวได้ก็แสงว่าการหมดสตินั้นยังไม่มากหรือรุนแรง แต่ถ้าม่านตาขยายและไม่หดตัวเวลาส่องไฟเข้าลูกตา ก็แสดงว่าการหมดสตินั้นเป็นมากและรุนแรง

หลักปฏิบัติในการให้การปฐมพยาบาล ผู้ป่วยที่หมดสติโดยทั่วไป

๑) ตรวจดูว่าผู้ป่วยหายใจหรือไม่ ถ้าหยุดหายใจต้องทำการผายปอด

๒) ตรวจดูว่ามีการตกเลือดหรือไม่ ถ้ามีทำการห้ามเลือด

๓) จับให้ผู้ป่วยนอนหงาย เอียงหน้าไปด้านใดด้านหนึ่งเพื่อเป็นการกันไม่ให้ลิ้นตกไปด้านหลังลำคอ ซึ่งจะไปอุดทางหายใจและเป็นการป้องกันไม่ให้อาเจียนที่ผู้ป่วยอาเจียนออกมานั้นไหลลงสู่หลอดลม เป็นเหตุให้เกิดอันตรายขึ้นต่อไป

ถ้าใบหน้ามีสีแดง ควรให้นอนศีรษะสูงขึ้น โดยการใช้ผ้าม้วนหนุนบริเวณไหล่และศีรษะ แต่ถ้าใบหน้าซีดขาว ควรให้นอนศีรษะต่ำ ๆ

๔) เครื่องนุ่งห่มที่คับ ๆ ในบริเวณคอ—หน้าอก—ท้อง ควรเปลื้องเครื่องนุ่งห่มส่วนนั้นให้หลวม ถ้ามีฟันปลอมใส่อยู่ถอดฟันปลอมออกเสีย (ถ้ามีของมีค่าอยู่ ควรเก็บรักษาเอาไว้ให้ดี)

๕) ให้นอนราบ เหยียดขาและแขนลงไปตรง ๆ และควรคิดว่าอาจมีกระดูกหักที่หนึ่งที่ใด ซึ่งการจะเคลื่อนไหวตัวผู้ป่วยจะต้องทำโดยความระมัดระวังยิ่ง

๖) อย่าให้ดื่มหรือกินอาหาร—แม้แต่น้ำ ในผู้ป่วยที่หมดสติ

๗) ตรวจดูว่ามีบาดแผลที่ใดบ้าง โดยเฉพาะบริเวณศีรษะ

๘) ทำการตรวจหรือค้นหาสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยหมดสติ และประวัติการเกิดอุบัติเหตุของผู้ป่วย อาจได้รับจากผู้อยู่ใกล้ชิดหรือผู้ที่พบเหตุการณ์มาแต่ต้น

๙) ถ้ามีอาการชักขึ้นมา ให้ใช้ม้วนผ้าหรือจุกไม้ก๊อกยัดเข้าไว้ในระหว่างฟัน เพื่อป้องกันมิให้ผู้ป่วยกัดลิ้นตนเอง

๑๐) หมั่นสังเกตชีพจรและการหายใจ

๑๑) ในรายที่เกี่ยวกับคดี ควรจดบันทึกเหตุการณ์ตลอดจนพยานรู้เห็นเอาไว้ด้วย

วิธีการตรวจผู้ป่วยที่หมดสติ

การตรวจนี้ควรจะทำโดยด่วนและตรวจเป็นลำดับไปดังนี้:—

๑) **ศีรษะ**— ตรวจดูว่ามีบาดแผลซึ่งอาจเป็นตัวต้นเหตุกระทบกระเทือนไปถึงสมองนั้น มีบ้างหรือไม่?

๒) **ใบหน้า**— ใบหน้าที่มีสีแดงกล่ำ มักจะเนื่องมาจากเมาเหล้าเส้นโลหิตในสมองแตก หรือมันสมองถูกกด

ถ้าใบหน้าซีด มักจะเนื่องจากมันสมองกระเทือน (Concussiom), เป็นลม, ช๊อค ฯลฯ

ถ้าใบหน้าสีเขียวคล้ำ มักเนื่องมาจากการหายใจขัด, โรคลมบ้าหมูขณะที่ชัก

๓) หูและจมูก— ตรวจดูว่ามีน้ำหรือเลือดออกมาหรือไม่ถ้ามีมักจะเนื่องจากกระโหลกศีรษะดอนฐานแตก

๔) ปากและลิ้น— ถ้าหากพบแผลที่ริมฝีปากหรือลิ้น มักจะเนื่องจากลมบ้าหมูขณะชักกัดลิ้นตนเอง

ถ้าบริเวณริมฝีปาก,กระพุ้งปาก หรือลิ้น มีสีผิดปกติหรือหรือรอยไหม้ติดอยู่ อาจเป็นสีของยาพิษที่รับประทานเข้าไป

ควรดมกลิ่นหายใจ ซึ่งอาจมีกลิ่นเหล้าหรือกลิ่นผิดปกติอย่างไรบ้าง

๕) คอ— ควรตรวจดูว่ามีรอยผิดปกติอย่างไรบ้าง ซึ่งอาจจะถูกแขวนคอหรือฆาตกรรมด้วยการรัดคอ

๖) ตา— (ก) ดูลักษณะและขนาดของม่านตา และม่านตาทั้งสองข้างเท่ากันหรือไม่

ถ้าม่านตาขยายทั้งสองข้าง—มักเนื่องจากช้อค, เมาเหล้าหรือพิษยาบางอย่าง (เช่นเบลลาดอนนา)

ถ้าม่านตาทั้งสองข้างเล็กลง—มักเนื่องจากยูรีเมีย หรือแพ้พวกฝิ่นและมอร์ฟีน

ถ้าม่านตามีขนาดไม่เท่ากัน— มักเนื่องจากมันสมองถูกกด, เส้นเลือดในสมองแตก

(ข) ตรวจม่านตาว่ามีปฏิกิริยาต่อแสงสว่างหรือไม่ ดังได้กล่าวมาแล้ว

๗) ตรวจหาตำแหน่งที่มีเลือดออกหรือกระดูกหัก

ตรวจดูกระดูกซี่โครง, กระดูกต้นคอ เชิงกราน หรือแขนขา และกระดูกสันหลัง

๘) แขนขา— ตรวจว่ามีเลือดออกหรือกระดูกหักหรือไม่ ? มีอัมพาตของแขนขาบ้างหรือไม่ ?

๙) ผิวหนัง— ถ้าหากซีด—เย็นและมีเหงื่อ มักเนื่องจากช้อคหรือการตกเลือด

ถ้าผิวหนังร้อน— มีไข้ มักเนื่องจากลมแดด, ลมร้อน หรือมันสมองถูกกด

๑๐) การหายใจ—ตรวจดูระยะ ลักษณะและจังหวะของการหายใจเปลี่ยนแปลงผิดปกติอย่างใด

๑๑) ชีพจร— ชีพจรช้าแต่แรง — มักเนื่องจากเมาเหล้า, เส้นเลือดในสมองแตก, มันสมองถูกกด

ชีพจรช้าและเบา — มักเนื่องจากมันสมองกระเทือน, แพ้ฝิ่นหรือมอร์ฟีน

ชีพจรเร็วและเบา— มักเนื่องจากตกเลือดหรือช้อค

๑๒) การชัก— ถ้ามีการชักเนื่องจากลมบ้าหมู, ยูรีเมียการแพ้พิษยาบางชนิด (เช่นสตริคนิน)

"เป็นลม"

(Fainting)

การเป็นลมหน้ามืด เป็นผลเนื่องจากเลือดไปเลี้ยงสมองน้อยไปชั่วคราว

สาเหตุ เนื่องจากร่างกายอ่อนเพลีย อยู่ในที่ที่มีฝูงคนแออัดยัดเยียด การถ่ายเทอากาศบริสุทธิ์ไม่สะดวก การออกแรงหรือกำลังมากเกินไป อากาศร้อนอบอ้าว ตื่นเต้นตกใจหรือเสียใจมากเกินไป

อาการ วิงเวียนศีรษะ หน้ามืด ตามัว ใจสั่น ใบหน้าจะซีด มีเหงื่ออ อกตามฝ่ามือฝ่าเท้าและหน้าผาก อาจล้มลงและหมดสติ (แต่ไม่มีอาการชัก) ชีพจรจะเบา หายใจแผ่ว ๆ

การปัจจุบันพยาบาล

๑) เมื่อรู้สึกเวียนศีรษะ หน้ามืด ต้องให้ผู้ป่วยนั่งลงสูดหายใจยาว ๆ ให้จิบน้ำเย็น ๆ บ้างเล็กน้อย

๒) เมื่อหมดสติ—

(ก) ให้ผู้ป่วยนอนลง

(ข) เปลื้องเสื้อผ้าให้หลวม

(ค) ห้ามคนมุงดูรอบ ๆ

(ง) พัดให้ผู้ป่วย

(จ) ให้ดมยาหอม ๆ หรือแอมโมเนียหอม

(ฉ) เช็ดเหงื่อตามมือ เท้า และหน้าผาก

(ช) ถ้าไม่ฟื้น ควรให้ความอบอุ่นและผายปอด แล้วรีบปรึกษาแพทย์

"ช้อค"

(SHOCK)

ช้อค เป็นอาการอย่างหนึ่ง ซึ่งเนื่องมาจากสาเหตุจากโรคหลายอย่างด้วยกัน ช้อคเป็นเพียงอาการของโรค แต่มิใช่ตัวโรคดังนั้นในการรักษา ควรรักษาโรคซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอาการนี้ไปด้วย แต่อย่างใดก็ตาม การปัจจุบันพยาบาลนั้นจำต้อง "รักษา**ช**้อคก่อน" (Treat Shock first) อาการช้อคอาจเป็นชนิด ขั้นต้น หรือ ขั้นที่สอง (ดังได้กล่าวไว้ในเรื่องไฟไหม้และน้ำร้อนลวกมาแล้วครั้งหนึ่ง) แต่อาการก็คล้ายคลึงกันทุกอย่าง

สาเหตุ สาเหตุที่ทำให้ช้อคอาจเนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้;—

๑) พวกที่อ่อนเพลียมาก ๆ หรือออกแรงมากเกินไป

๒) ความเจ็บปวดอย่างมากมายโดยสาเหตุใดก็ตาม

๓) การมีบาดแผลโตมาก หรือชอกช้ำมาก ๆ

๔) เนื่องจากถูกความร้อนหรือความเย็นจัด ๆ

๕) การเสียน้ำจากร่างกายมาก หรือการตกเลือดมาก ๆ

๖) จากพิษของโรคต่าง โดยผู้ป่วยมีโรคอยู่ก่อนแล้ว

๗) ตื่นเต้น กลัว หรือตกใจมาก ๆ

อาการ–

๑) ใบหน้าซีด

๒) เหงื่อออก ตัวเย็นชืด

๓) กระสับกระส่าย

๔) คลื่นไส้ – อาเจียน

๕) ชีพจรเต้นเร็ว เบา และไม่สม่ำเสมอ

๖) ความดันโลหิตต่ำลงมาก

๗) หายใจเร็วหอบ – ตื้น

๘) อุณหภูมิจะต่ำ

๙) หมดสติ

การปัจจุบันพยาบาล;–

๑) ถ้ามีการตกเลือด ต้องทำการห้ามเลือดโดยวิธีหนึ่งวิธีใด

๒) ให้นอนยกขาให้สูงขึ้น ศีรษะต่ำลง เพื่อให้เลือดไปเลี้ยงสมองให้มากขึ้น

๓) ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย โดยการห่มผ้า, วางกระเป๋าน้ำร้อนหรือขวดน้ำร้อนตามร่างกาย

๔) ให้ดื่มน้ำชาหรือกาแฟดำร้อนอุ่นๆ ซึ่งจะเป็นการช่วยกระตุ้นหัวใจ

๕) บางครั้งแพทย์อาจสั่งฉีดมอร์ฟีน เพื่อระงับความเจ็บปวดและอาการกระวนกระวาย

๖) คอยนับชีพจรและหายใจทุก ๑๕ นาที

๗) ถ้ามีแผลตามแขนหรือขา ควรแต่งบาดแผลแล้วใส่เฝือกไม้ให้ทั้งให้บริเวณนั้นอยู่นิ่ง เพราะถ้าปล่อยอยู่โดยไม่เข้าเฝือก บริเวณนั้นเคลื่อนไหวได้ จะทำให้เกิดความปวดเจ็บของบาดแผลมากขึ้น

๘) ถ้าหยุดหายใจ ทำการผายปอด

๙) รีบนำส่งโรงพยาบาล โดยใช้เปลหาม

"เส้นเลือดในสมองแตก"

(Apoplexy or Ceaebral Haemorrhage)

การมีเส้นเลือดในสมองแตก จะเป็นอันตรายต่อชีวิตได้มากโดยที่เลือดออกมาขังอยู่ในเนื้อสมองนั้น จะกดดันเนื้อสมองและศูนย์ประสาทกลางในสมอง มักจะพบในคนสูงอายุ, โรคความดันโลหิตสูง หรือกามโรคของเส้นเลือดในสมอง

อาการ—

๑) มักให้ประวัติของการออกแรงทำงานมาก ๆ หรือนั่งนาน ๆ แล้วลุกขึ้นทันที ขณะที่ลุกขึ้นนั้นความดันโลหิตจะสูงขึ้น ทำให้เส้นเลือดในสมองแตกเพราะความดันในเส้นเลือดสูงขึ้น

๒) ผู้ป่วยจะล้มลงทันที และหมดสติไป

๓) ใบหน้าจะมีสีแดง

๔) หายใจจะตื้น และกรนเสียงดัง

๕) ชีพจรช้า แต่แรง

๖) ม่านตาไม่มีปฏิกิริยาต่อแสงสว่าง บางรายม่านตามีขนาดไม่เท่ากัน

๗) มีอัมพาตไปครึ่งซีก อัมพาตนี้จะมีครึ่งซีกของตรงกันข้ามกับซีกสมองที่เส้นเลือดแตก เช่น เส้นโลหิตในสมองซีกซ้ายแตกก็จะมีอัมพาตครึ่งซีกขวา โดยยกแขนขาไม่ขึ้น

การปัจจุบันพยาบาล:–

๑) รีบนำส่งโรงพยาบาลโดยใช้เปลหาม

๒) ให้นอนหงายยกศีรษะให้สูงขึ้น เอาน้ำแข็งวางบริเวณศีรษะ

๓) คอยสังเกตตรวจชีพจรและหายใจ

๔) อย่าให้ยาบำรุงหัวใจแต่อย่างใด เพราะยาบำรุงหัวใจทำให้ความดันโลหิตสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้เลือดในสมองยิ่งออกมากขึ้นอีก

๕) อย่าให้ดื่มน้ำหรืออาหารแต่อย่างใดเลย ในขณะหมดสติ เพราะอาจสำลักน้ำหรืออาหารลงในปอด

พวกนี้อาจฟื้นขึ้นภายใน ๒๔ ช.ม.—๓ วัน แล้วแต่เส้นเลือดที่แตกนั้นเป็นเส้นฝอยหรือเส้นใหญ่ ๆ ถ้าเส้นใหญ่ ๆ แตกมักไม่ฟื้นและทุกรายถ้าฟื้นแล้วก็มักมีอัมพาตไปครึ่งซีก

"เมาเหล้า"

(Alcohol)

อาการ—

๑) ใบหน้าแดง ริมฝีปากซีด

๒) ตาแดง

๓) ม่านตาขยาย และบางรายถ้าเมามาก ๆ ม่านตาจะไม่มีปฏิกิริยาต่อแสงสว่าง

๔) ผิวหน้ามีเหงื่อชุม

๕) เดินโซเซ และงุนงง

๖) ไม่มีสติสัมปชัญญะ

๗) บางรายอาจมีชักแล้วสิ้นสติ

การปัจจุบันพยาบาล.—

๑) ต้องให้อาเจียนออกโดยใช้นิ้วล้วงคอให้อาเจียน หรืออาจใส่สายยางลงไปในกระเพาะอาหาร แล้วล้างกระเพาะอาหาร

๒) ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย โดยห่มผ้าหรือวางขวดน้ำร้อน

๓) ลูบบริเวณหน้าผากและศีรษะด้วยน้ำเย็น หรือน้ำเจือน้ำโอดิโคโลนจ์อ่อน ๆ

๔) ถ้าผู้ป่วยยังรู้สึกตัวบ้าง ให้ดื่มกาแฟดำร้อนชงแก่ ๆ ถ้าไม่รู้สึกตัวอาจต้องฉีดยาพวกคาเฟอีน (Cafeine)

๕) รายที่เมาจนหมดสติมากแก้ไม่ฟื้น ควรส่งโรงพยาบาล

"ลมแดด"

(Sun - Stroke)

สาเหตุ— ลมแดดที่เกิดขึ้น เนื่องจากการอยู่ในกลางแจ้งและถูกแสงแดดอยู่เป็นเวลานาน ๆ โดยเฉพาะบริเวณศีรษะหรือสันหลัง การดื่มเหล้ามากเกินไปเวลาอากาศร้อนๆ ช่วยให้เกิดลมแดดได้ง่าย

อาการ— คล้าย ๆ กับเป็นลม จะมีคลื่นไส้อาเจียน กระหายน้ำมาก ตาแดง ผิวหน้าจะแห้ง และตัวร้อน ถ้าวัดอุณหภูมิดูอาจมีไข้ถึง ๑๐๕ ดีกรีฟาเรนไฮต์ การหายใจหอบถี่

— ม่านตา ตอนแรก ๆ จะหดตัว แต่ตอนหลังขยายตัว

— ชีพจร เร็วมากและเบา

— อาจมีอะการชัก แล้วหมดสติ

กาจปัจจุบันพยาบาล

๑) ให้ผู้ป่วยนอนหงาย ยกศีรษะและไหล่ให้สูงขึ้น

๒) ให้อยู่ในที่ร่ม โปร่ง และลมพัดเย็นสบาย

๓) ปลดเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายให้หลวม

๔) ใช้น้ำเย็นราดบริเวณศีรษะ คอ และลำตัว

๕) เมื่อผู้ป่วยรู้สึกตัว อุณหภูมิของร่างกายลดลง ตัวเย็นลง ให้นำผู้ป่วยมานอนบนเตียงและห่มผ้าให้ความอบอุ่น

๖) ถ้าหยุดหายใจ ต้องทำการผายปอด

๗) ถ้ารู้สึกตัวบ้าง ให้ดื่มน้ำชากาแฟดำแก่ ๆ และร้อน ๆ

"ลมร้อน"

(Heat - Stroke)

สาเหตุ— อยู่ในที่ที่มีอากาศร้อนอบอ้าว โดยเฉพาะเมื่อบรรยากาศค่อนข้างชื้น ทำให้การระบายความร้อนจากร่างกายได้น้อย การสวมเสื้อผ้าหนาเกินไปในอากาศร้อน ๆ มักพบในคนที่อ่อนเพลีย หัวใจอ่อนและท้องผูกอยู่ก่อนแล้ว

อาการ—

๑) ใบหน้าและผิวหนังซีด

๒) ตัวเย็น

๓) อุณหภูมิต่ำกว่าปกติ

๔) ชีพจรเร็ว เบา

๕) หมดสติ

การปัจจุบันพยาบาล;—

ทำการรักษาคล้าย ๆ กับช้อค ควรให้ความอบอุ่นอยู่ตลอดเวลา (ดูเรื่องช้อค)

"ลมบ้าหมู"

(Epilepsy)

โรคลมบ้าหมู มักจะให้ประวัติเป็นมาหลายครั้งแล้ว จะมีอาการชักก่อน แล้วจึงหมดสติ

อาการ— ตัวผู้ป่วยเองซึ่งเคยชักมาก่อน มักจะรู้สึกตัวเองก่อนว่าตนจะชัก มีอาการบอกล่วงหน้าประจำตัว เช่น มีเสียงดังในหู, ตามีวงกลม ๆ พร่าๆ ฯลฯ เมื่อมีอาการบอกล่วงหน้าเช่นนี้แล้ว ต่อมาก็จะชักมักจะร้องก่อนด้วยเสียงอันดัง แล้วล้มลงชักกระตุก กล้ามเนื้อแข็ง มือกำแน่น เท้าเหยียดแข็ง ขากรรไกรกัดและเคลื่อนไปมา การชักอาจมีไปทั้งตัว ใบหน้าสีเขียวคล้ำ อาจถ่ายอุจจาระปัสสาวะออกมาโดยไม่รู้สึกตัว น้ำลายฟูมปาก เวลาล้มลงชักอาจเกิดบาดแผลขึ้นบริเวณศีรษะที่ฟาดกับพื้น เวลาชักอาจกัดลิ้นตนเองเป็นแผลมีเลือดออก ถ้าดูใบหน้าก็จะเห็นลูกตา

กลอกไปมา ชักอยู่ ๒—๓ นาทีก็หยุดชัก กล้ามเนื้อจะหย่อนตัว ผู้ป่วยจะหมดสติหลับแน่นิ่งไป กรนเสียงดัง ใบหน้าค่อย ๆ มีสีแดงขึ้นเมื่อฟื้นรู้สึกตัวขึ้น มักปวดศีรษะมาก

การปัจจุบันพยาบาล;—

เวลาชัก— คอยจับตัวและศีรษะไว้เพื่อกันไม่ให้ได้รับอันตราย เช่น ตกเตียงหรือศีรษะฟาดพื้น หรือเกิดบาดแผลขึ้น หาผ้า, ด้ามช้อน หรือของแข็ง งัดเข้าระหว่างฟัน เพื่อกันกัดลิ้นตนเอง

เมื่อหยุดชัก — ให้ได้นอนพักผ่อน อย่าปลุกหรือเรียกให้ตื่นอย่าให้ดื่มน้ำหรือกินอาหารในขณะที่ชักหรือยังไม่รู้สึกตัว ต้องคอยเฝ้าอยู่จนกว่าจะฟื้น เพื่อระวังอาจจะมีชักซ้ำขึ้นอีก

"มันสมองกระเทือน"

(Brain Concussion)

สาเหตุ— มักเนื่องจากถูกตีศีรษะ หรือล้มและศีรษะฟาดพื้น

อาการ— มักมีสลบ หมดสติ บางครั้งอาจฟื้นขึ้นแล้วกลับ สลบไป สลับกัน ซึมงง ในหน้าซีด ตัวเย็น หายใจหอบแผ่วเบาชีพจรเบาเร็ว ไม่มีอัมพาต บางรายอาจเพ้อ ดิ้นรนกระสับกระส่าย บางรายมีคลื่นไส้อาเจียน ม่านตายังคงมีปฏิกิริยาต่อแสงสว่าง

(ควรตรวจหาว่ากระโหลกศีรษะแตกหรือไม่)

การปัจจุบันพยาบาล;—

๑) เตรียมผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลโดยใช้เปลหาม

๒) ให้ผู้ป่วยนอนหงาย เอียงหน้าไปด้านใดด้านหนึ่ง (แต่ไม่ใช่ด้านที่มีบาดแผลของศีรษะ) นอนให้ศีรษะต่ำ ถ้ามีใบหน้าซีดแต่ถ้ากลับมีใบหน้าสีแดง ให้นอนยกศีรษะสูงขึ้น

๓) ถ้ามีบาดแผลบริเวณศีรษะ ควรชะล้างและแต่งบาดแผลเสียก่อน

๔) ถ้ามีตกเลือด ควรห้ามเลือดเสียให้หยุด

๕) ห่มผ้าหรือวางขวดน้ำร้อนตามร่างกายให้ความอบอุ่น

๖) บริเวณศีรษะวางก้อนหรือถุงน้ำแข็ง

๗) อย่าให้ยาบำรุงหัวใจ

๘) อย่าให้อาหารหรือน้ำดื่ม ถ้าผู้ป่วยไม่รู้สึกตัว

๙) การปัจจุบันนี้ จะคล้ายคลึงกับในรายกระโหลกศีรษะแตก ซึ่งจะได้กล่าวในบทต่อไป

"มันสมองถูกกด"

(Brain Compressfion)

มักเกิดมีขึ้นเมื่อเกิดอุบัติเหตุเกี่ยวกับถูกตีบริเวณศีรษะ มีกระโหลกศีรษะแตก และกระดูกที่แตกนั้นทิ่มตำหรือฝังลงไปในเนื้อสมอง เนื้อสมองเป็นศูนย์กลางใหญ่ในการบังคับบัญชาร่างกายเมื่อถูกกด เช่นนั้นก็จะเกิดอาการขึ้น นอกจากนี้อาจเกิดขึ้นในรายที่มีเลือดขังในสมอง เลือดนั้นก็จะกดต่อเนื้อสมองเหมือนกัน

อาการ— ใบหน้ามีสีแดง ชีพจรช้าแต่แรง หายใจลึก ช้ากรน อุณภูมิของร่างกายสูงขึ้น (มีไข้) ม่านตามักมีขนาดไม่เท่ากัน อาจมีอัมพาตครึ่งซีก

การปัจจุบันพยาบาล;—

เช่นเดียวกับในรายมันสมองกระเทือน และกระโหลกศีรษะแตก (ในบทที่ ๖)

"ยูรีเมีย"

(Uremia)

ยูรีเมีย — เป็นอาการของโลหิตเป็นพิษขึ้น เพราะมีของเสียในร่างกายอยู่ในเลือดมาก เนื่องจากไตไม่สามารถจะขับออกทิ้งได้จะพบในผู้ป่วยที่เป็นโรคไตอักเสบเรื้อรัง หรือทางเดินปัสสาวะถูกอุดตันโดยสาเหตุใดก็ตาม เช่น นิ่ว หรือต่อมลูกหมากโตขึ้น

อาการ— เริ่มต้นด้วยอาการปวดศีรษะ เวลาที่หมดสติอาจปลุกแล้วรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ได้ ม่านตาหดตัวเล็กลง ผิวหนังแห้ง ชีพจรแรง อาจมีชักเป็นพัก ๆ ลิ้นหนาและฝ้า หายใจมีกลิ่นเหม็นเหมือนกลิ่นปัสสาวะ

การปัจจุบันพยาบาล;—

ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย และรีบนำส่งโรงพยาบาล

"คนจมน้ำ"

(Daowning)

คนที่จมน้ำ ตอนแรก ๆ จะสำลักน้ำ และดื่มน้ำเข้าจนเต็มกระเพาะอาหาร ตอนหลังจะมีน้ำเข้าไปเต็มหลอดลมและปอด ทำให้มีอาการของการหายใจขัด (Asprhyxia ซึ่งจะกล่าวต่อไป)

อาการ— ปากซีด หน้าและลิ้นบวม มีอาการหายใจขัดและต่อมาจะหยุดหายใจ ชีพจรจะเบาลง และในที่สุดคลำชีพจรไม่พบหัวใจหยุดเต้นและตาย

การปัจจุบันพยาบาล;—

๑) ทำการเอาน้ำออกจากกระเพาะอาหารและปอด มีต่างกันหลายวิธี

ก) ใช้นิ้วล้วงคอให้อาเจียนออก

ข) จับแบกพาดบ่า ให้บริเวณท้องอยู่บนบ่า ศีรษะอยู่และห้อยไปทางด้านหลัง พาวิ่ง ช่วยเขย่าให้น้ำออก

ค) ให้ผู้ป่วยนอนคว่ำ ผู้พยาบาลยืนคร่อมผู้ป่วยตรงระดับตะโพกหันหน้าไปทางศีรษะผู้ป่วย ก้มตัวลงใช้มือทั้งสองจับบริเวณใต้ชายโครงทั้งสองข้างของผู้ป่วย ยกขึ้นและวางลงสลับกันโดยวิธีนี้น้ำจะออกได้ทางปากและจมูก เมื่อน้ำออกเช่นนี้ผู้ป่วยจะเริ่มหายใจบ้าง

๒) ลงมือทำการผายปอดเมื่อผู้ป่วยเริ่มหายใจ

๓) ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย

๔) เมื่อฟื้นหรือรู้สึกตัว ให้จิบกาแฟดำหรือบรั่นดีเล็กน้อยเพื่อช่วยกระตุ้นหัวใจ

๕) หมั่นเช็ดตัวผู้ป่วยให้แห้ง

๖) ถ้ายังไม่ฟื้น อย่าให้ยาบำรุงหัวใจ

๗) ถ้ายังไม่ฟื้น อย่าเลิกให้การช่วยเหลือ การผายปอดควรกระทำต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าผู้ป่วยจะฟื้น และหายใจสะดวกอย่างปกติ

๘) ส่งโรงพยาบาล

"หายใจขัด"

(**Asphyxia**)

การหายใจขัด เป็นอาการที่เกิดขึ้นเนื่องจากปอดได้รับอ๊อกซิเจนไม่เพียงพอ เพราะมีการอุดตันทางเดินหายใจ หรือระบบทางเดินหายใจทำงานไม่เต็มที่ โดยสาเหตุใด ๆ ก็ตาม

สาเหตุ—

๑) เนื่องจากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปอุดตันหลอดลม เช่น น้ำ (ในรายที่จมน้ำ) เลือด (รายที่เป็นแผลในปอดเช่นถูกแทงทะลุปอด) หรือของบางอย่าง เช่น เมล็ดผลไม้, สตางค์, กระดุม ฯลฯ ตกลงไปในหลอดลม

๒) การถูกแก๊สพิษ

๓) การมีอัมพาตของกระบังลม หรือเส้นประสาทที่มาเลี้ยงกระบังลม หรือกล้ามเนื้อทรวงอกที่เกี่ยวข้องกับการหายใจตัวอย่างเช่นพิษของโรคคอตีบ (Diphtheria) โรคโปลิโอ

๔) การแพ้ยาบางชนิด เช่น มอร์ฟีน, ฝิ่น, ยาสลบ ซึ่งพิษของยานั้นไปกดศูนย์ประสาทของหัวใจในสมอง

๕) เมื่อมีอาการช้อดจากสาเหตุใด ๆ ก็ตาม

อาการ— มีเป็นระยะ ๆ ดังต่อไปนี้:—

๑) หายใจขัด กระสับกระส่าย ทุรนทุราย

๒) หยุดหายใจ และหมดสติ

๓) ใบหน้าเขียวคล้ำ และตอนสุดท้ายดำ

๔) หัวใจหยุดเต้น และตาย

การปัจจุบันพยาบาล:—

3) พยายามทำลาย หรือเอาสาเหตุที่ทำให้เกิดการอุดตันทางเดินหายใจออก

๒) ปลดเปลื้องเสื้อผ้าให้หลวม ให้นอนในที่อากาศโปร่งลมพัดเย็นสบาย

๓) ลงมือทำการผายปอด

๔) ถ้ามีการตกเลือด ควรห้ามเลือดเสีย (เพราะในขณะหายใจขัดอาจเป็นสาเหตุให้เลือดออกน้อย แต่พอการหายใจดีขึ้นอาจมีตกเลือดอีก)

๕) ให้ความอบอุ่น และรักษาอย่างช้อค

๖) ส่งโรงพยาบาล

"การผายปอด"

(Artificial Respiration)

การผายปอด เป็นวิธีปฏิบัติการปัจจุบันพยาบาล เพื่อความประสงค์ที่จะให้ปอดได้รับอ๊อกซิเจนได้เพียงพอแก่ความต้องการผายปอดจึงเป็นวิธีการบำบัดพิเศษอย่างหนึ่ง ซึ่งการจะทำให้ได้ผลต้องรู้จักวิธีและได้เคยฝึกปฏิบัติมาจนเคยชินและเข้าใจแล้ว

หลักทั่ว ๆ ไปที่จะต้องคำนึงเวลาทำการผายปอด

๑) เวลาที่ทำการผายปอด จะต้องทำช้า ๆ หนักแน่นคล้ายกับคนปกติหายใจ แต่ไม่ทำอย่างรุนแรงหรือรวดเร็วเกินไป

๒) ให้จำนวนครั้งที่ทำการผายปอดนั้น เท่ากับระยะของการหายใจของคนปกติ เช่นในเด็ก ๒๐ ครั้งต่อนาที ผู้ใหญ่ ๑๒ – ๑๖ ครั้งต่อนาที

๓) ไม่ควรหยุดทำการผายปอด เมื่ออาการของผู้ป่วยยังไม่ดีขึ้น หรือจนกว่าจะแน่ใจจริง ๆ ว่าผู้ป่วยตายแล้ว

๔) ถึงแม้ว่าอาการหายใจของผู้ป่วยจะเป็นปกติแล้วก็ตามควรเฝ้าดูต่อไปจนกว่าผู้ป่วยจะฟื้น และมีอาการเป็นปกติแล้ว อย่าทอดทิ้งผู้ป่วยไปเสียก่อน

๕) ในระหว่างทำการผายปอดอยู่นี้ ถ้าเห็นว่าอาการไม่ดีขึ้นเลย ควรรีบปรึกษาแพทย์หรือส่งโรงพยาบาลที่อยู่ใกล้เคียง

วิธีการผายปอดที่ปฏิบัติกันมีหลายวิธีด้วยกัน แต่วิธีที่นิยมว่าง่ายและสะดวกนั้นมี ๒ วิธี คือ วิธีของแชพเฟอร์ และวิธีซิลเวสเตอร์

วิธีของแชพเฟอร์ (Schafer's Method)

ก่อนลงมือผายปอด เปลื้องเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มบริเวณคอหน้าอกและท้องให้หลวม จับให้ผู้ป่วยนอนคว่ำ จับศีรษะผู้ป่วยให้เอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่ง ใช้มือข้างหนึ่งเป็นตัวหนุนรองศีรษะ (เช่นเอียงหน้าไปด้านขวา ก็ใช้มือซ้ายหนุนศีรษะ) ส่วนอีกมือหนึ่งจับให้เหยียดตรงขึ้นไปด้านศีรษะ

ผู้ทำผายปอดนั่งคุกเข่าลงข้าง ๆ ตัวผู้ป่วย ข้างซ้ายหรือขวาก็ได้แล้วก็แต่ถนัด หันหน้าไปทางด้านศีรษะผู้ป่วย แบมือทั้งสองวางทาบลงที่ชายโครงทั้งสองข้างของผู้ป่วย เมื่อกดฝ่ามือทั้งสองลงไปบนชายโครงของผู้ป่วย พร้อมกับผู้ทำโน้นตัวลงไปข้างหน้า การทำเช่นนี้เป็นการกดไล่ให้อากาศและของต่าง ๆ ในปอดและหลอดลมออกมา เมื่อผู้ทำโน้มตัวกลับพร้อมกับยกมือขึ้น ทรวงอกจะกลับคืนรูปเพราะไม่ถูกกด ทำให้อากาศบริสุทธิ์

ผ่านเข้าสู่ปอดใหม่ เป็นการหายใจเข้า กระทำสลับกันเช่นนี้เรื่อย ๆ ไปตามจังหวะของการหายใจของคนปกติ

วิธีของแชพเฟ่อร์นี้มักใช้กันมากเพราะได้ "ผลดี" ดังต่อไปนี้ คือ:—

๑) ทำได้ง่าย ไม่ต้องการผู้ช่วย

๒) ออกแรงเพียงเล็กน้อย

๓) ไม่มีอันตรายต่ออวัยวะภายใน

๔) ลิ้นผู้ป่วยไม่ค่อยตกไปในคอ ซึ่งทำให้ไปอุดทางหายใจ

๕) การหายใจเข้าหรือออกได้มาก เป็นไปตามแรงกดที่ผู้ทำโน้มตัวลงไปมากหรือน้อย ทำให้อากาศเปลี่ยนเข้าออกได้มาก

๖) บรรดาของที่ตกลงไปอุดหลอดลม เช่นน้ำจะออกจากปอดได้ดี

วิธีของซิลเวสเตอร์ (Silvester's Method)

จับผู้ป่วยให้นอนหงาย ปลดเสื้อผ้าเครื่องนุ่มห่มให้หลวม ใช้หมอนหรือผ้าม้วนให้กลมสอดเข้าใต้ไหล่ เพื่อให้ศีรษะต่ำและคอแหงนขึ้น จับใบหน้าผู้ป่วยให้เอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง จับปลายลิ้นของผู้ป่วยดึงออกมาแล้วให้ผู้ช่วยจับไว้ เพื่อกันไม่ให้ลิ้นตกไปในลำคอไปอุดทางหายใจ

ผู้ทำนั่งคุกเข่าเหนือศีรษะผู้ป่วย หันหน้าไปหางด้านเท้าของผู้ป่วย จับข้อศอกของผู้ป่วยให้พับ ยกขึ้นเล็กน้อย แล้วดันข้อศอกที่พับนี้กดลงที่ชายโครงทั้งสองข้าง ในเวลาที่กดลงไปนี้ผู้ทำโน้มตัวตามลงไปด้วย วิธีนี้จะเป็นท่าที่ทำให้ผู้ป่วยหายใจออก เมื่อยกข้อศอกผู้ป่วยขึ้นพร้อมกับผู้ทำโน้มตัวกลับ จะเป็นท่าที่ทำให้ผู้ป่วยหายใจเข้า ทำสลับกันเช่นนี้ตามจังหวะระยะการหายใจของคนปกติธรรมดา

ผู้ป่วยตาย — จะมีอาการอย่างไร ?

เป็นปัญหาอยู่มากว่าผู้ป่วยนั้นตายหรือยัง เพื่อจะได้ให้การพยาบาล ต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม อย่านึกว่าผู้ป่วยนั้นตายแล้ว ควรให้การพยาบาล ต่อไปจนถึงที่สุด ผู้ป่วยที่ตายแล้วจะมีอาการดังนี้:-

๑) ไม่มีการหายใจ ทรวงอกไม่เคลื่อนไหว ไม่มีเสียงลมผ่านเข้า ออกที่จมูก ถ้าใช้สำลีรอไว้ที่จมูกสำลีจะไม่ไหวตัว และถ้าวางกระจกเงารอ ไว้ที่จมูก จะไม่มีไอน้ำมาเกาะที่กระจก

๒) หัวใจหยุดเต้น ชีพจรไม่เต้น เอาหูแนบที่ทรวงอกเบื้องซ้าย บริเวณหัวใจ จะไม่ได้ยินเสียงหัวใจเต้น

๓) เปลือกตาปิดไม่สนิท ม่านตาขยาย ไม่มีปฏิกิริยาต่อแสงสว่าง และตาขุ่นมัว

๔) ผิวหนังจะเย็นและซีด

บทที่ ๖

"ข้อเคล็ด–ข้อเคลื่อน–และกระดูกหัก"

(Sprain - Diasloction aod Fracfuae)

"ข้อเคล็ด"

(Sprain)

"ข้อเคล็ด" หมายถึงการที่ข้อมีการเคลื่อนที่มากเกินไปทำให้ส่วนเนื้ออ่อนต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ข้อ เช่นเยื่อหุ้มข้อ เอ็นรอบ ๆ ข้อ หรือกล้ามเนื้อมีการฉีกขาด

มักพบได้ที่ข้อใด ๆ ก็ตาม แต่ส่วนมากมักพบว่ามีข้อเท้าเคล็ดเป็นส่วนมาก

สาเหตุ— เนื่องจากข้อนั้นถูกบิด พลิก หรือแพลงไป ตกหรือพลาดจากที่สูง

อาการ—

๑) บริเวณข้อนั้นจะบวม และร้อน

๒) เจ็บปวดมาก และถ้ากดดูยิ่งเจ็บมากขึ้น

๓) ให้ทำการเคลื่อนไหว ข้อนั้นจะทำไม่ได้ เพราะเจ็บ

๔) อาจเกิดอาการชาไปทั่วบริเวณนั้น แสดงว่าอาจมีเส้นประสาทถูกฉีกขาดไปด้วย

การปัจจุบันพยาบาล;—

๑) ให้ส่วนนั้นอยู่นิ่ง โดยไม่ใช้ข้อนั้น ๆ

๒) บริเวณมือหรือเท้าควรยกให้สูงขึ้น และถ้าเป็นข้อมือควรให้ห้อยแขนนั้นไว้ด้วยผ้าคล้องคอ

๓) ให้ประคบน้ำร้อน หรือนวดเบา ๆ ด้วยน้ำมันสะโต๊กหรือน้ำมันระกำ

๔) อาจต้องเข้าเฝือกเพื่อให้ข้อนั้นได้พักนิ่งที่สุด จะทำให้หายเร็วยิ่งขึ้น

๕) ควรปรึกษาแพทย์ เพื่อตรวจให้แน่นอนว่าไม่มีกระดูกหักร่วมอยู่ด้วย

"ข้อเคลื่อน"

(Dislocations)

ข้อเคลื่อน— "หมายถึงปลายหรือหัวกระดูกที่ประกอบขึ้นเป็นข้อนั้น หลุดออกไปจากที่ที่มันอยู่ตามปกติ"

สาเหตุ—

๑) เป็นมาตั้งแต่เกิด

๒) เนื่องจากมีโรคที่ข้อนั้นอยู่ก่อน เช่น วัณโรคที่ข้อตะโพก ซึ่งวัณโรคจะทำลายเบ้ากระดูกข้อตะโพกให้ตื้นเข้า และหัวกระดูกต้นขานั้นเล็กลง อาจหลุดออกจากกันได้

๓) เนื่องจากกำลังแรงจากอุบัติเหตุ เช่น ถูกกระชากเต็มแรง หกล้ม ฯลฯ

อาการ—

๑) ข้อนั้นจะบวมรอบ ๆ และปวดมาก

๒) ข้อนั้นจะผิดรูปร่างไปกว่าข้างที่ดี

๓) เคลื่อนไหวข้อนั้นไม่ได้

๔) ความยาวของแขนหรือขาข้างนั้น อาจจะสั้นหรือยาวกว่าปกติ

๕) อาจคลำปลายหรือหัวกระดูกที่หลุดออกมานั้นได้

การปัจจุบันพยาบาล;—

๑) อย่าพยายามดึงให้เข้าที่

๒) ประคบน้ำร้อนหรือน้ำแข็ง เพื่อลดอาการบวมและลดความเจ็บปวดลง

๓) ส่วนนั้นอยู่นิ่งที่สุด

๔) รีบส่งโรงพยาบาล การทิ้งไว้นาน ๆ จะทำให้การดึงเข้าที่ได้ลำบาก และถ้านานเกินควรอาจต้องใช้การผ่าตัด ซึ่งยุ่งยากและลำบากมาก

"กระดูกหัก"

(Fracture)

กระดูกหักเป็นโรคที่มีปัญหาในการรักษาอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปัจจุบันพยาบาล เพราะการปัจจุบันพยาบาลที่ถูกต้องจะทำให้กระดูกติดกันได้เร็ว และกลับคืนดีได้เป็นปกติภายหลังที่ได้รับการปฏิบัติรักษาอันถูกต้องของแพทย์ต่อไป

ขอให้เราลองนึกดูว่า บุคคลที่สัญจรไปมาและผู้ที่มีชีวิตอยู่อย่างสนุกสนานในสังคมต่าง ๆ อยู่นั้น อาจมีผู้ที่มีโรคภัยไข้เจ็บอยู่ด้วยหลายประ-

เภทด้วยกัน ซึ่งเราไม่อาจทราบได้เมื่อเพียงแต่เห็นร่างกายภายนอกของเขา ตัวอย่างง่าย ๆ เช่น วัณโรคของปอด แผลในกระเพาะอาหาร ฯลฯ เขาเหล่านี้อาจไปไหนมาไหนได้ดังเช่นคนปกติ ยังอาจประกอบอาชีพได้ และยังอาจมีชีวิตสนุกสนานอยู่ในสังคมได้ แต่ผู้ป่วยเป็นโรคกระดูกหักบางรายนั้น แม้ว่ากระดูกจะติดกันดีแล้ว กระดูกก็อาจติดกันผิดรูปไปจากเดิม โค้ง งอ คด หรือสั้นกว่าธรรมดา บางรายเมื่อไปถึงโรงพยาบาลก็ต้องถึงระยะตัดแขนหรือขาข้างนั้นทิ้งเพื่อช่วยชีวิตเขาไว้ โดยกระดูกที่หักนั้นทิ่มตำแขนหรือขาออกมาให้เกิดแผลภายนอก แล้วถูกปล่อยทิ้งไว้หรือรักษากันเองจนแขนหรือขานั้นเน่าไป และลุกลามไปทั้งแขนหรือขาถึงแม้จะรอดตายมา เขาก็เป็นผู้ทุพพลภาพและมีปมด้อยอยู่ในใจ ยิ่งกว่านั้นผู้ป่วยจากกระดูกสันหลังหัก ได้รับการพยาบาลมาอย่างผิด ๆ เขาอาจมีอัมพาตไปครึ่งตัวท่อนล่าง เขาจะหาเลี้ยงชีพหรือเข้าสังคมอย่างไร เขาได้แต่รอวันตายซึ่งนับวันแต่จะยิ่งใกล้เข้ามาทุกที ๆ บุคคลเหล่านี้ควรเป็นบุคคลที่น่าสงสารอยู่มาก

ฉะนั้น การปัจจุบันพยาบาลจึงนับว่าสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องใช้วิชาความรู้ และมีหลักเกณฑ์ พร้อมกับมีปฏิภาณด้วย ในบทนี้จึงจะกล่าวถึงเรื่องกระดูกหักให้ละเอียดบ้างสักเล็กน้อย

สาเหตุ — สาเหตุที่ทำให้กระดูกหัก อาจเนื่องจาก

๑) เนื่องจากความแรง (Trauma)

(ก) แรงมาถูกกระดูกนั้นโดยตรง (Direct) กระดูกจะหักในตำแหน่งที่ถูกแรงนั้น

(ข) แรงมาถูกกระดูกโดยทางอ้อม (Indirect) คือกระดูกนั้นจะหัก

ในตำแหน่งอื่นที่ห่างมาจากตำแหน่งที่ถูกแรงมากระทบ เช่น เวลาหกล้มใช้มือยันพื้นในท่าแขนเหยียดตรง ทำให้กระดูกไหปลาร้าหัก

(ค) เนื่องจากกล้ามเนื้อกระตุกหรือหดตัวเต็มแรง

เนื่องจากมีโรคที่กระดูกนั้นอยู่ก่อนแล้ว โดยการมีพยาธิวิทยาอยู่ที่กระดูกนั้นก่อน เช่น โรคกระดูก โพรงกระดูกอักเสบเรื้อรัง (Chronic-Osteomyelitis) เนื้องอกของกระดูก (Sarcoma) ทำให้กระดูกนั้นเปราะ เมื่อออกแรงหรือถูกแรงเพียงเล็กน้อยก็หักได้ง่าย การหักของกระดูกเช่นนี้เรียกว่า "Pathological Fracture" (หักเนื่องจากกระดูกมีพยาธิสภาพ)

รูปร่างลักษณะของกระดูกที่หัก

กระดูกที่หักอาจมีรูปร่างต่าง ๆ กัน และมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ดังนี้:—

๑) หักออกจากกัน (Complete Fracturc) อาจมีรูปร่างดังนี้:---

ก) หักอย่างธรรมดา (Simple) แล้วปลายที่หักยังประสานกันอยู่ (Impacted) คือกระดูกนั้นหักออกเป็น ๒ ส่วน ปลายที่หักนั้นชนกันอยู่ในแนวเดิม

ข) หักมีบาดแผล (Compound Fracture)

คือกระดูกนั้นหักและมีทางติดต่อกับผิวหนังภายนอก โดยปลายกระดูกที่หักปลายใดปลายหนึ่งตำทะลุออกมา หรืออาวุธอย่างอื่นหรือเศษไม้ตำทะลุเข้าไปถึงกระดูกที่หักนั้น

ค) หักละเอียด (Comminuted Fracture)

คือกระดูกนั้นหักหรือแตกออกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย

ง) หักมีอาการอื่นแทรก (Complicated Fracture)

คือกระดูกนั้นหักแล้วปลายกระดูกที่หักแทงทะลุเข้าไปใน อวัยวะภายในที่สำคัญ ๆ เช่น กระดูกซี่โครงหัก แล้วปลายหักนั้นตำเข้าไปในปอด หัวใจ ตับ หรือเส้นเลือด ฯลฯ

๒. **ไม่หักขาดจากกัน** (Incomplete Fracture)

ก) กระดูกร้าว (Fissure Fracture)

จะพบได้บริเวณกระโหลกศีรษะหรือกระดูกท่อนยาว ๆ

ข) กระดูกเดาะ (Green Stick Fracture)

คือกระดูกนั้นหักเพียงบางส่วน มีลักษณะคล้าย ๆ กับเราหักกิ่งไม้สด ๆ จะไม่หักขาดจากกัน กระดูกอาจโค้งตรงรอยหัก

ค) กระดูกบุบ (Depressed Fracture)

คือกระดูกหักนั้นมีรอยบุ๋มลงไป ถ้าเป็นที่กระโหลกศีรษะกระดูกที่บุ๋มลงไปนี้อาจกดลงบนเนื้อสมอง เกิดอาการร้ายแรงขึ้นได้มาก

อาการทั่ว ๆ ไปของกระดูกหัก

กระดูกที่หักอาจไม่มีอาการ และลักษณะดังที่จะกล่าวต่อไปนี้หมดไปทุกข้อ แต่อาการต่อไปนี้เป็นอาการทั่ว ๆ ไปเท่านั้น การหักของกระดูกแต่ละตำแหน่ง และลักษณะของการหักนั้นย่อมทำให้มีอาการแตกต่างกันไปได้

ก. อาการทั่วไป

๑) อาจมีอาการช็อค

๒) มีอาการของการตกเลือด

๓) มีไข้

ข. อาการเฉพาะตำแหน่งที่หัก

๑) บริเวณกระดูกที่หักจะเจ็บปวดมาก และถ้ากดตำแหน่งนั้นยิ่ง

ทำให้เจ็บปวดมากขึ้น

๒) บริเวณนั้นจะบวม ร้อน

๓) ถ้าจับกระดูกนั้นโยนหรือบิดไปมาจะมีเสียง "กรอบแกรบ" (Crepitus) เนื่องจากปลายกระดูกที่หักนั้นถู-เสียดสีกัน

๔) กระดูกนั้นมีการเคลื่อนไหวผิดปกติ เช่น มีรูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกับมีข้อที่ตำแหน่งนั้น

๕) ทำการเคลื่อนไหวส่วนนั้นไม่ได้ คือส่วนนั้นทำหน้าที่อย่างปกติไม่ได้

๖) ส่วนนั้นมีรูปร่างผิดปกติไป อาจสั้น ยาว หรือโก่งโค้งผิดไปจากปกติ

๗) อาจมีบาดแผล และพบปลายกระดูกโผล่ออกมาให้เห็นได้

ความมุ่งหมายของการปัจจุบันพยาบาล:— ก็เพื่อ

๑) ช่วยให้ผู้ป่วยที่กระดูกหักได้รับอันตรายให้น้อยที่สุด

๒) เพื่อนำผู้ป่วยส่งไปรักษายังโรงพยาบาลทันที ด้วยวิธีที่ถูกต้อง

หลักเกณฑ์ในปัจจุบันพยาบาลโรคกระดูกหักโดยทั่วไป

ในเมื่อพบผู้ป่วยได้รับอุบัติเหตุจากกระดูกหัก ควรมีหลักอยู่ในใจเสมอ ว่า:—

๑) โรคกระดูกหักเป็นโรคที่จะต้องรักษาอย่างทันด่วนที่สุด ดังนั้นเมื่อพบผู้ป่วย เพียงแต่สงสัยว่ากระดูกหักแล้ว ควรรีบนำส่ง

โรงพยาบาลทันที อย่าคิดว่ากระดูกนั้นไม่หัก เพราะการพิเคราะห์ การตรวจ และการรักษา เป็นหน้าที่ของแพทย์

๒) โรคกระดูกหัก เป็นโรคที่ต้องรักษาโดยแพทย์ผู้ชำนาญเฉพาะโรคกระดูก

อย่ามัวหลงเชื่อว่าการรักษากระดูกหักนั้น จะหายได้ด้วยวิธีนวด การทาน้ำมันมนต์ การเสกเป่าคาถา การสับเคาะกระดาน ฯลฯ ซึ่งถ้าบังเอิญกระดูกนั้นไม่ได้หักเลย เพียงแต่เคล็ดหรือแพลงเพียงเล็กน้อย หรือกระดูกหักเพียงเดาะ ร้าว หรือไม่ขาดออกจากกัน กระดูกก็อาจติดเองโดยธรรมชาติ เป็นการช่วยโฆษณาสนับสนุนการกระทำเช่นนั้น แต่ถ้าโรคกระดูกหักนั้นไม่ติด หรือติดแต่ผิดรูปร่างหรือใช้งานไม่ได้ เกิดทุพพลภาพไปตลอดชีวิต ผู้หลอกลวงนั้นจะไม่ยอม "รับผิด" เลย หากแต่เป็นผู้ยอม "รับชอบ" ถ้าบังเอิญหายเท่านั้น

๓) ถ้ามีอาการเป็นลมสลบหรือช้อค ควรรักษาให้ฟื้นเสียก่อน

๔) ถ้ามีอาการตกเลือด ต้องทำการห้ามเลือดโดยวิธีหนึ่งวิธีใดเท่าที่จะทำได้

แต่ไม่ควรลืมนึกถึงทูนิเกต์ (กล่าวไว้ในบทที่ ๑)

๕) การจับต้องหรือจะตรวจบริเวณที่หัก ต้องทำด้วยความระมัดระวัง อย่าทำรุนแรงเกินไป

การทำรุนแรงเกินไป อาจทำให้กระดูกที่หักประสานกันดีอยู่นั้นเคลื่อนที่ของมันมาเกยกันหรือห่างจากกัน หรือทำให้ปลายตำทะลุออกมาภายนอก และกระดูกที่ไม่หักขาดจากกันอาจขาดออกจากกันได้ กลายเป็นว่ากระดูกนั้นหักไม่ขาดจากกัน แต่เรากลับไปหักให้มันขาดออกจากกันเสีย

๖) เวลาต้องการจะถอดเสื้อผ้านั้นออก ควรใช้ตัดทิ้งหรือเลาะตะเข็บออก อย่าพยายามให้ผู้ป่วยถอดเอง เพราะจะทำให้เกิดความเจ็บปวดอย่างยิ่ง

๗) ถ้ามีบาดแผลอยู่ควรชะล้างให้สะอาด แต่อย่าล้างเข้าไปในแผล ถ้ามีปลายกระดูกโผล่ออกมา อย่าพยายามดันให้กลับเข้าที่ ปิดแผลนั้นและพันด้วยผ้าที่สะอาดเท่านั้นก็พอ

๘) พยายามให้การปัจจุบันพยาบาล และเข้าเฝือกให้ถูกต้องและรวดเร็ว

๙) รีบนำส่งโรงพยาบาลโดยด่วน ด้วยวิธีถูกต้อง

เฝือก:— เฝือกที่ใช้กันมีหลายชนิด

๑) เฝือกธรรมชาติ— คือใช้กระดูกที่อยู่ใกล้เคียงกันแต่ไม่หักเป็นเฝือกชั่วคราว เช่นกระดูกต้นแขนหัก ใช้ทรวงอกเป็นเฝือกพันให้ต้นแขนนั้นแนบกับลำตัวไว้

๒) เฝือกสำเร็จ— คือเฝือกที่ทำไว้แล้ว อาจเป็นไม้หรือเหล็กก็ตาม

๓) เฝือกชั่วคราว— คือเฝือกที่ทำขึ้นจากวัตถุใกล้เคียงเท่าที่จะหาได้ง่าย ๆ ในบริเวณที่เกิดอุบัติเหตุ เช่น แผ่นกระดาน ไม้บันทัด ไม้ถือ คันร่ม ด้ามไม้กวาด หรือกิ่งไม้ก็ได้

ในการใช้เฝือกนั้น ก่อนจะวางเฝือกลงบริเวณอวัยวะที่กระดูกหักควรวางสำลี (หรือผ้า) เอาไว้บนอวัยวะนั้นก่อนตลอดแนวเฝือก เพื่อเป็น

การป้องกันไม่ให้เฝือกกดลงบนผิวหนังโดยตรง ทำให้เกิดความเจ็บปวดและและเกิดเป็นแผลจากเฝือกกดได้

"กระโหลกศีรษะแตก"

(Fracture of Skull)

สาเหตุ— ตกจากที่สูงหัวกระแทกพื้น หรือถูกตี

อาการ — กระโหลกศีรษะแตกหรือร้าวแต่อย่างเดียว ไม่มีอันตรายร้ายแรงอะไรนัก แต่ถ้าหากกระดูกที่แตกนั้นกดลงสู่เนื้อสมองหรือมีอาการกระทบกระเทือนทางสมอง ก็จะมีอาการรุนแรงและมีอันตรายมาก

อาการทางสมอง (ได้กล่าวมาแต่บทที่ ๕ แล้ว ในเรื่องมันสมองกระทบกระเทือนหรือมันสมองถูกกด) ในรายที่กระดูกกดลงในเนื้อสมองนั้นผู้ป่วยมักหมดสติ ม่านตาเล็กลงหรือมีขนาดไม่เท่ากัน ระยะหลัง ๆ ม่านตาอาจขยายและไม่มีปฏิกิริยาต่อแสงสว่าง ใบหน้าแดง ชีพจรช้า บางครั้งมีคลื่นไส้อาเจียน ตัวร้อน

ถ้ากระโหลกศีรษะบริเวณทัดดอกไม้และหว่างคิ้วแตก อาจมีน้ำใส ๆ หรือเลือดออกมาทางหูหรือจมูก และนอกจากนี้บริเวณศีรษะตรงนั้นบวมให้เห็นได้

การปัจจุบันพยาบาล :—

๑) ต้องปรึกษาแพทย์ หรือนำส่งโรงพยาบาลโดยใช้เปลหาม

๒) ถ้ามีช๊อค ควรรักษาช๊อคก่อน

๓) ถ้ามีบาดแผล ควรแต่งบาดแผล และถ้ามีตกเลือดต้องห้ามเลือด

๔) ให้นอนหงาย ศีรษะสูง ๆ เอาไว้

๕) ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย

๖) วางก้อนน้ำแข็งหรือถุงน้ำแข็งบริเวณศีรษะ

๗) อย่าใช้ยาบำรุงหัวใจ

๘) อย่าให้อาหารหรือน้ำดื่ม ถ้าผู้ป่วยยังไม่ฟื้น

"กระดูกขากรรไกรหัก"

(Fracture of lower jaw)

สาเหตุ— จากถูกตี

อาการ —

๑) รู้สึกเจ็บปวด และคางผิดรูปร่างไป มักยื่นออกมาข้างหน้า

๒) อ้าปากไม่ขึ้น เพราะเจ็บมาก และเคียวอาหารไม่ได้

๓) ฟันจะไม่อยู่ในระดับเสมอกัน

๔) เวลาโยกกระดูกดูมีเสียงกรอบแกรบ

๕) อาจมีเลือดออกมาจากเหงือกล่างให้เห็น

๖) บริเวณคางอาจมีแผลให้พบได้

ปัจจุบันพยาบาล :—

ให้ผู้ป่วยนั่งลง ใช้ผ้าเช็ดหน้า, ผ้าพันคอ หรือผ้าพันชนิดสาม

เหลี่ยม ๒ ผืน พับผ้าให้มีความกว้างราว ๒ นิ้วฟุต ผืนหนึ่งพันรอบด้านหน้า หน้าของคาง (ใต้ระดับริมฝีปากล่างเล็กน้อย) แล้วไปผูกที่ท้ายทอยอีกผืนหนึ่งพันรอบใต้คาง แล้วไปผูกกันที่ยอดศีรษะ เมื่อผูกแน่นดีแล้ว ถ้าชายผ้าที่ผูกแล้วของทั้งสองผืนยาวพอก็เอาชายที่เหลือทั้งหมดมาผูกกันไว้อีกทีหนึ่ง แล้วนำส่งโรงพยาบาล

"กระดูกไหปลาร้าหัก"

(Fracture of Clavicle)

สาเหตุ—

๑) เนื่องจากหกล้มใช้มือยันพื้นในท่าแขนเหยียดตรง

๒) ถูกตีหรือหกล้ม เอากระดูกไหปลาร้ากระแทกกับของแข็ง

อาการ—

๑) บริเวณกระดูกไหลปลาร้าข้างนั้นจะบวม และเจ็บปวด

๒) คลำพบปลายกระดูกที่หัก และมีเสียงกรอบแกรบเวลาโยกกระดูกไหปลาร้านั้นดู

๓) ให้ยกแขนข้างนั้น ยกไม่ขึ้น

๔) ผู้ป่วยมักเอียงคอไปด้านที่เจ็บ ยื่นหน้าไปด้านหน้าเล็กน้อย และจะใช้มือข้างดีประคองปลายแขนข้างเจ็บไว้

ปัจจุบันพยาบาล— ก่อนนำส่งโรงพยาบาล ควรทำการปัจจุบันพยาบาล ซึ่งมีได้ ๒ วิธี

๑) ให้ห้อยแขนข้างที่กระดูกไหปลาร้าหักนั้นไว้ด้วยผ้าคล้องคอ ให้

ต้นแขนข้างนั้นแนบกับลำตัว แล้วใช้ผืนผ้าโต ๆ พันแขนนั้นให้ติดกับทรวงอกไว้ ไปผูกที่ตอนใต้รักแร้ข้างดี การทำเช่นนี้เพื่อเป็นการกันไม่ให้แขนข้างนั้นเคลื่อนไหว

๒) ใช้ผ้าเช็ดหน้าใหญ่ ๆ ๓ ผืน (หรือผ้าพันสามเหลี่ยมก็ได้ ใช้ผ้า ๒ ผืนผูกรอบ ๆ ไหล่ข้างละผืน ผืนที่ ๓ คล้องผ้าที่พันไว้รอบไหล่แล้วทั้งสองผืนทางด้านหลังของผู้ป่วย ดึงรั้งแล้วผูก การกระทำเช่นนี้จะทำให้ไหล่ทั้งสองข้างถูกรั้งหน้าอกแอ่น ทำให้ปลายที่หักของกระดูกไหปลาร้านั้นเข้ามาชิดกัน เสร็จแล้วใช้ผ้าอีกผืนหนึ่งคล้องคอ และห้อยแขนข้างที่กระดูกไหปลาร้าหักนั้นเอาไว้ด้วย

"กระดูกซี่โครงหัก"

(Fracture of Ribs)

สาเหตุ— จากถูกตี หรือหกล้มหน้าอกฟาดพื้นหรือของแข็ง

ชนิด—

๑) หักธรรมดา คือ หักแล้วปลายไม่ทิ่มตำเข้าไปในอวัยวะภายใน

๒) หักแล้วปลายที่หักแทงเข้าไปทะลุอวัยวะภายใน เช่น ปอด หัวใจ หรือเส้นโลหิต

อาการ—

๑) เจ็บหน้าอก และเจ็บมากเวลาหายใจเข้าออกแรง ๆ

๒) ลักษณะหายใจมีนถี่ แต่ตื้น

๓) กระดูกซี่โครงซี่ใดหัก กดจะเจ็บมากตรงที่หัก

๔) มีเสียงกรอบแกรบเวลาโยกกระดูกซี่ที่หัก

๕) ถ้ามีการทำลายอวัยวะภายใน จะพบว่ามี :—

(ก) มีไอเป็นเลือด

(ข) มีช้อค

(ค) มีอาการตกเลือดภายใน

การปัจจุบันพยาบาล :–

ก) หักธรรมดา

ใช้ผ้าผืนโต ๆ ๒ ผืน (อาจเป็นผ้าขาวม้าหรือผ้าเช็ดหน้าผืนใหญ่ๆ) พับให้แคบจนมีความกว้างราว ๒ นิ้วฟุต วางให้ตรงกลางของความยาวของผ้านั้นอยู่บนกระดูกซี่ที่หัก พันรอบทรวงอกแล้วมาผูกด้านข้างด้านที่ดี ก่อนผูกให้ผู้ป่วยหายใจออกเต็มที่เสียก่อน ส่วนอีกผืนหนึ่งพันและผูกเช่นเดียวกัน แต่ให้อยู่เหนือและทับขอบผ้าผืนแรกเล็กน้อย

ข) มีอันตรายต่ออวัยวะภายในด้วย

พันผ้ารอบหน้าอกอย่างปกติเช่นอย่างแรก แต่ไม่ต้องแน่นแล้วให้ผู้ป่วยนอนบนเปลในท่านอนตะแคงข้างลงบนด้านที่เจ็บ เพื่อให้ปอดด้านที่ดีทำงานได้เต็มที่

"กระดูกต้นแขนหัก"

(Fracture of Humerus)

กระดูกต้นแขนอาจหักได้ ๓ ตำแหน่งด้วยกัน

๑) ใต้ไหล่ (Fracture Neck of Humerus)

๒) ตอนกลางกระดูก (Fracture of shaft)

๓) ตอนเหนือข้อศอก (Supracondylar Fracture) ซึ่งจะกล่าวเป็นตอน ๆ ไปดังนี้ :—

๑) กระดูกต้นแขนหักตอนใต้ไหล่

คือจะหักที่คอของกระดูก

สาเหตุ— หกล้มเอาบริเวณต้นแขนบริเวณหัวไหล่กระแทกพื้นเต็มแรง

อาการ —

๑) บวมบริเวณหัวไหล่ แต่ไม่รอบ ๆ ไปทั้งข้อไหล่

๒) ทำการเคลื่อนไหวแขนข้างนั้นไม่ได้เช่น ให้ยกแขนขึ้นทำไม่ได้เพราะจะเจ็บมาก

๓) กดเจ็บตรงกระดูกที่หัก

๔) มีเสียงกรอบแกรบ

การปัจจุบันพยาบาล :— ให้แขนข้างนั้นอยู่แนบตัว ใช้ผ้าผืนใหญ่ ๆ พันทับแขนข้างนี้ไปผูกด้านข้างของทรวงอกตอนใต้รักแร้ข้างดี (คือใช้ทรวงอกทำหน้าที่อย่างเฝือก) แล้วจึงห้อยแขนข้างเจ็บนั้นไว้ด้วยผ้าคล้องคอ

๒) กระดูกต้นแขนหักตอนกลาง

สาเหตุ— ถูกตีที่ต้นแขน หรือหกล้มเอาต้นแขนนั้นฟาดกับพื้น

อาการ —

๑) ปวดเจ็บ ใช้แขนข้างนั้นไม่ได้

๒) บวม

๓) การเคลื่อนไหวผิดรูปไป

๔) มีเสียงกรอบแกรบ เวลาจับกระดูกโยกดู

๕) อาจสั้นกว่าข้างดี

การปัจจุบันพยาบาล :– ใช้ไม้แบน ๆ เช่น ไม้ฉำฉาหรือไม้ไผ่ กว้างราว ๑ นิ้วฟุต จำนวน ๔ ชิ้น ให้ความยาวเท่ากับความยาวของต้นแขนของผู้ป่วย (คือตั้งแต่ไหล่ถึงข้อศอก) เอาไม้นี้วางไว้ที่ด้านหน้า ด้านหลัง ด้านข้าง และด้านในของต้นแขน (วางผ้าหรือสำลีก่อนวางเฝือก) แล้วพันผ้าให้แน่น เสร็จแล้วใช้ผ้าคล้องคอห้อยแขนข้างนั้นไว้

๓) กระดูกต้นแขนหักตอนเหนือข้อศอก

สาเหตุ–

๑) อาจถูกตีบริเวณเหนือข้อศอกโดยแรง

๒) หกล้ม ใช้ฝ่ามือข้างนั้นยันพื้นในท่าที่ข้อศอกอยู่ในท่างอเล็กน้อย

อาการ –

๑) บริเวณข้อศอกนั้นจะบวม

๒) ให้พับและเหยียดแขน ทำไม่ได้เต็มที่

๓) เจ็บปวดมาก

๔) มีเสียงกรอบแกรบ

๕) อาจคลำพบปลายกระดูกหักด้านใดด้านหนึ่ง เหนือข้อศอก

การปัจจุบันพยาบาล

ใช้ไม้แบน ๆ ๒ ชิ้น กว้างประมาณ ๒ นิ้วฟุต มัดหรือตอกตะปูให้ปลายของไม้ทั้งสองทำเป็นรูปมุมฉาก ให้ความยาวของไม้นั้นมีความยาวรวมกันแล้วเท่ากับความยาวตั้งแต่ไหล่ถึงปลายนิ้วของผู้ป่วย วางเฝือกไม้ฉากนี้ลงบนด้านนอกของแขน ให้ตรงมุมฉากอยู่ที่ข้อศอกพอดี พับแขนให้เป็นมุมฉาก ซึ่งจะทำให้แขนนั้นมีรูปเช่นเฝือกที่ทำขึ้น แล้วจึงมัดเฝือกให้ติดแน่นกับแขนนั้น เสร็จแล้วจึงห้อยแขนข้างนั้นไว้ด้วยผ้าคล้องคอ

"กระดูกปลายแขนหัก"

(Fracture of Forearm Bones)

กระดูกปลายแขนมีกระดูก ๒ อันประกอบกันขึ้น คือ กระดูกเรเดียส (Radius) และกระดูกอัลนา (Ulna) อาจหักอันใดอันหนึ่ง หรือหักทั้งสองอัน ถ้ากระดูกเรเดียสหักที่ตอนเหนือข้อมือขึ้นมาภายในระยะ ๒ นิ้วฟุต มีชื่อเรียกพิเศษว่า Colle's Fractcre

(กระดูกเรเดียสจะอยู่ด้านทางหัวแม่มือ กระดูกอัลนาอยู่ทางด้านนิ้วก้อย)

สาเหตุ— มักเนื่องจากถูกตีโดยแรง

ส่วน Colle's fracture มักเนื่องจากหกล้ม เอามือยันพื้นเท่านั้นโดยตอนอุ้งมือกระแทกลงกับพื้น

อาการ—

๑) บวมด้านกระดูกที่หัก

๒) ให้คว่ำมือหรือหงายมือ ทำไม่ได้

๓) มี Crepitus

๔) กดเจ็บในตำแหน่งที่หัก

๕) ถ้าเป็น Colle's fracture มือจะมีรูปคล้ายซ่อม (Dinner fork shape)

การปัจจุบันพยาบาล :—

ใช้ไม้แผ่นบาง ๆ ๒ แผ่น ความกว้างราว ๆ ๒½ นิ้วฟุต ความยาวเท่ากับความยาวของปลายแขน คือ ตั้งแต่ข้อศอกถึงปลายนิ้ว เอาไม้เฝือกวางไว้ด้านบนและด้านล่างของปลายแขน แล้วพันผ้าให้แน่น ห้อยแขนข้างนั้นไว้ด้วยผ้าคล้องคอ

"กระดูกต้นขาหัก"

(Fracture of Femur)

กระดูกต้นขาหัก มักทำให้ผิดรูปได้มาก และปลายกระดูกที่หักก็มักเกยกันขึ้นมา บางรายเกยกัน ๔—๕ นิ้วฟุต ทำให้ขาข้างนั้นสั้นไปได้มาก ๆ ก็เพราะว่า

๑) กระดูกต้นขายากว่ากระดูกแห่งอื่น ๆ

๒) บริเวณต้นขามีกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ อยู่หลายมัดด้วยกันเมื่อกระดูกหัก กล้ามเนื้อจะหดตัวดึงรั้งให้ส่วนที่หักขึ้นมาเกยกัน

สาเหตุ—

๑) ตกจากที่สูง

๒) ถูกตีอย่างเต็มแรง

อาการ—

๑) ต้นขานั้นจะบวมมากตรงตำแหน่งที่กระดูกหัก

๒) มีเสียงกรอบแกรบเวลาโยกกระดูกต้นขาดู

๓) ถ้ายกกระดูกต้นขาด้านล่างดู ข้อตะโพกจะไม่เคลื่อนตามดั่งเช่นคนปกติ

๔) ขามักจะสั้นกว่าขาข้างดี

๕) ขามักจะบิดไปทางด้านข้าง

๖) คลำพบปลายกระดูกที่หัก

๗) เดินไม่ได้

การปัจจุบันพยาบาล :—

ให้ผู้ป่วยนอนหงาย ใช้เฝือกไม้ ๒ อัน ซึ่งกว้างราว ๔—๕ นิ้วฟุต อันแรกมีความยาวตั้งแต่รักแร้ถึงส้นเท้า วางทาบไว้บนด้านนอกของขา อีกอันหนึ่งยาวตั้งแต่ตอนใต้ฝีเย็บถึงส้นเท้า วางเอาไว้ด้านในของขา ใช้ผ้าพันเฝือกนั้นให้แน่นกับขาและลำตัว เมื่อจะนำขึ้นเปลเพื่อส่งไปโรงพยาบาล ผูกให้ขาดีติดกับขาเจ็บ โดยมัดที่ตรงเหนือข้อเท้าและข้อเข่า เพื่อทำให้ขาข้างเจ็บเคลื่อนไหวน้อยที่สุด

"กระดูกสะบ้าแตก"

(Fracture of Patella)

สาเหตุ— ถูกตี หรือหกล้มเอาเข่าตอนกระดูกสะบ้ากระแทกกับพื้น

อาการ —

๑) บวมบริเวณกระดูกสะบ้า
๒) ให้พับหรือเหยียดข้อเข่า จะเจ็บปวดมาก
๓) คลำที่กระดูกสะบ้า จะเห็นรอยแตกซึ่งแยกออกจากกัน
๔) มีเสียงกรอกแกรบ เวลาโยกกระดูกสะบ้า
๕) เดินไม่ได้

การปัจจุบันพยาบาล :—

ให้ผู้ป่วยนอน ใช้ไม้แบน ๆ ซึ่งมีความกว้างราว ๆ ๔—๕ นิ้วฟุต มีความยาวเท่ากับความยาวตั้งแต่ตะโพกถึงส้นเท้าของผู้ป่วย สอดไว้ใต้ขาข้างนั้นแล้วพันผ้าให้แน่น ควรผูกผ้าพันไว้ที่ตอนใต้และเหนือกระดูกสะบ้านั้น เพื่อให้กระดูกที่แตกเข้ามาชิดกัน ถ้าบริเวณเข่าบวมมาก จะวางถุงน้ำแข็งไว้เหนือเข่าข้างนั้นด้วยก็ได้ ให้นอนเปลหามส่งโรงพยาบาล

"กระดูกหน้าแข้งหัก"

(Fracture of Leg)

กระดูกหน้าแข้งมี ๒ อันด้วยกัน คือกระดูกทิเบียและกระดูกฟีบูลา (Tibia and Fibula) อาจหักอันเดียวหรือทั้งสองอัน แต่อันสำคัญและใหญ่คือกระดูกทิเบีย

ผลเสีย— กระดูกหน้าแข้งหัก มีผลเสียกว่าที่แห่งอื่น ๆ บ้าง ก็คือ

๑) กระดูกอยู่ใกล้ผิวหนังมาก ปลายที่หักอาจทิ่มตำออกมาภายนอก

๒) กระดูกติดช้า เพราะมีเลือดเลี้ยงกระดูกนี้น้อย

๓) มักจะมีการบวมมากของส่วนล่าง ๆ ของตอนที่หักลงไป

สาเหตุ—มักเนื่องจากถูกตี หรือหกล้มเอาหน้าแข้งฟาดกับพื้นหรือของแข็ง

อาการ—

๑) ขามักสั้น

๒) ด้านหน้าแข้งมักโก่งหรือโค้งออกมาก

๓) รูปร่างผิดไป

๔) มีเสียงกรอบกรอบ

๕) บวมลงไปจนถึงข้อเท้าข้างนั้น

การปัจจุบันพยาบาล :—

ใช้เฝือกไม้แบน ๆ ๓ อัน กว้างราว ๓ นิ้วฟุต ความยาวตั้งแต่เหนือเข่าถึงข้อเท้า วางไว้ที่ใต้ขา ทาบกับน่องอันหนึ่ง อีก ๒ อันวางไว้ด้านในและด้านนอกของขา แล้วพันผ้าให้แน่น ก่อนนำขึ้นเปลไปโรงพยาบาล ควรผูกขาข้างที่เจ็บให้ติดกับขาข้างที่ดี เพื่อให้ขาข้างที่เจ็บนั้นอยู่นิ่ง

"กระดูกสันหลังหัก"

สาเหตุ— ตกจากที่สูงในท้ากันกระแทก

อาการ — กระดูกสันหลังหัก มักจะมีอันตรายต่อประสาทไขสันหลัง โดยส่วนที่หักนั้นกดลงไปบนประสาทไขสันหลัง ทำให้เกิดอัมพาตครึ่งท่อนตัวในระดับล่างจากกระดูกที่หักลงไป ถ้าเป็นบริเวณคออาจทำให้ผู้ป่วยตายได้ทันที

๑) กระดูกสันหลังตำแหน่งที่หักจะโป่งนูนขึ้นมาให้เห็นได้

๒) กดในตำแหน่งที่หักจะเจ็บมาก

๓) เดินไม่ได้

๔) มีอัมพาตครึ่งท่อน คือ

ก) ยกขาทั้งสองไม่ได้

ข) ขาชาและไม่รู้สึก

ค) อุจจาระ ปัสสาวะกลั้นไม่ได้ หรือถ่ายออกมาโดยไม่รู้สึกตัว ปัสสาวะส่วนมากมักถ่ายไม่ได้เอง

การปัจจุบันพยาบาล :—

กระดูกสันหลังหักมีความสำคัญที่สุดใน การให้ การ ปัจจุบัน พยาบาล สามัญชนทั่ว ๆ ไปมักจะใช้วิธีหามผู้ป่วยที่เดินไม่ได้ โดยวิธี "หิ้วหัว—หิ้วท้าย" ในเมื่อผู้ป่วยนอนหงายเสมอ แต่การกระทำเช่นนั้นในผู้ป่วยที่กระดูกสันหลังหักเป็นเหตุให้ผู้ป่วยงอมาด้านหน้าและสันหลังแอ่นลงไป ทำให้ประสาทไขสันหลังยิ่งจะถูกกดและถูกทำลายมากขึ้น ฉะนั้น วิธีที่กล่าวนี้ในกระดูกสันหลังหัก เป็นข้อห้ามที่ไม่พึงกระทำอย่างเด็ดขาด และควรทำดังต่อต่อไปนี้ :—

๑) ให้ผู้ป่วยนอนคว่ำนิ่ง ๆ ถ้าจะนำเคลื่อนที่อาจ "หิ้วหัว—หิ้วท้าย" ในท่าที่นอนคว่ำอยู่เช่นนั้น

๒) ถ้าต้องการนำผู้ป่วยเคลื่อนที่ในท่านอนหงาย ต้องให้นอนบนที่ราบ ๆ เช่น เปลไม้แข็ง, กระดานแผ่นเดียว (อาจใช้บานประตูหรือบานหน้าต่างก็ได้) แต่ควรให้นอนไปในท่านอนคว่ำเป็นดีที่สุด

๓) การจะจับผู้ป่วยให้พลิกตัวจากท่านอนคว่ำมานอนหงาย ต้องประคองตัวให้พลิกไปทั้งตัว (เปรียบเหมือนดังการม้วนเสื่อ)

๔) อย่ารอเวลาหรือเก็บผู้ป่วยไว้รักษากันเอง ควรส่งโรงพยาบาลด่วนที่สุด

๕) ถ้ามีช้อค ควรรักษาช้อคไปพร้อม ๆ ด้วย

บทที่ ๗

"ยาพิษ"

(Poisons)

คำจำกัดความ ยาพิษ หมายถึง "เคมีวัตถุ ซึ่งเมื่อนำเข้าสู่ร่างกายโดยการกิน, การฉีด ทางหายใจ หรือผ่านเข้าทางผิวหนังก็ตาม ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือทำลายชีวิต"

การจำแนกชนิดของยาพิษ :—

เราอาจแบ่งชนิดของยาพิษออกเป็น ๔ ชนิดด้วยกัน

(๑) พวกที่กัดเนื้อ (Corrosive) คือ พวกที่เมื่อถูกต้องส่วนของร่างกายแล้ว จะกัดเนื้อนั้นทำให้ไหม้ทันที

(๒) พวกที่ทำให้เกิดอาการระคายเคือง และอักเสบ (Irritants)

(๓) พวกที่ทำให้มึนเมา (Narcotics)

(๔) พวกที่ทำให้เพ้อคลั่ง (Deliriants) และในที่สุดหมดสติไป

เหตุแวดล้อมที่ทำให้นึกถึงว่าผู้ป่วยได้รับยาพิษ :—

(๑) โดยเกิดอาการขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วนเมื่อได้รับยาพิษ เช่น อาเจียน, ท้องเดิน, กระตุก หรือเป็นตะคิวของแขนขา ปวดท้อง เพ้อคลั่ง, หมดสติ ฯลฯ โดยผู้ป่วยนั้นเป็นผู้ที่สมบูรณ์แข็งแรงมาก่อน แต่อาการนี้ปรากฏขึ้นในไม่ช้า ภายหลังที่รับประทานอาหาร ดื่มเหล้า, น้ำชากาแฟ หรือรับประทานยาใด ๆ เข้าไป

(๒) อาการที่เกิดขึ้นนั้นปรากฏขึ้นกับผู้อื่นด้วย เป็นอาการที่คล้ายกัน ภายหลังที่ผู้ป่วยเหล่านั้นร่วมรับประทานอาหารกัน

(๓) โดยมีเหตุแวดล้อมให้พบได้ เช่น มีถ้วยแก้วที่มีกลิ่นยาพิษ กล่องยาพิษ หรือขวดยาพิษ ฯลฯ อยู่ใกล้เคียง

(๔) มีประวัติเกี่ยวข้องส่วนตัวมาก่อน เช่น เป็นโรคจิต การเสียอกเสียใจ และตั้งใจจะฆ่าตนเอง หรือมีศัตรูผู้เกลียดชังมาก่อน ๆ ฯลฯ

วิธีการปัจจุบันพยาบาลทั่ว ๆ ไป

๑) ถ้าผู้ป่วยหยุดหายใจ จะต้องทำการผายปอด

๒) เตรียมที่จะนำส่งโรงพยาบาลทันที

๓) ถ้ามีช็อคต้องรักษาช็อค

๔) ตรวจและพยายามค้นหาสิ่งแวดล้อม ว่าผู้ป่วยได้รับยาพิษชนิดใด

๕) ถ้ารู้ชนิดของยาพิษ อาจทำลายยาพิษนั้นโดย

(ก) ทำให้อาเจียนออกมา

(ข) ทำให้ยานั้นเจือจางเข้า

(ค) ทำลายยาพิษนั้นด้วยยาซึ่งมีปฏิกิริยาตรงกันข้ามกับยาพิษ

๖) ถ้าไม่รู้ชนิดของยาพิษ ให้ใช้วิธีการทั่ว ๆ ไป (จะกล่าวได้ต่อไปนี้)

๗) โดยทั่ว ๆ ไป ควรจะให้น้ำนม, ไข่ดิบดีรวมกับน้ำมันหรือน้ำ, แป้งเปียก, ชาแก่ ๆ หรือน้ำจำนวนมาก ๆ

๘) ควรเก็บอาเจียนที่ออกมานั้น ไว้เพื่อให้แพทย์ได้ตรวจหรือถ้าเกี่ยวกับคดี เก็บไว้ให้แก่เจ้าหน้าที่ ขวดหรือแก้วยานั้นควรเก็บรักษาไว้อย่าล้างทิ้งเสีย

๙) อย่าปล่อยผู้ป่วยไว้แต่ผู้เดียว ควรเฝ้าดูไว้ตลอดเวลา

การปัจจุบันพยาบาลในรายที่ไม่ทราบชนิดของยาพิษ

๑) พยายามเอายาพิษนั้นออกทิ้ง โดยการให้อาเจียนหรือใช้ยาที่กระตุ้นให้เกิดอาการอาเจียน หรือให้ถ่ายยาออกทิ้งเสีย

แต่ในรายใดที่ตรวจพบว่าริมฝีปาก, ปาก และลำคอ มีรอยไหม้ อย่าให้ยาทำให้อาเจียน เพราะยาพิษนั้นจะกลับออกมากับอาเจียน ทำให้อาการไหม้ลำคอและปากเพิ่มขึ้นอีก

๒) โดยใช้ยาที่ไปหุ้มหรือเคลือบ— ไม่ให้ยาพิษนั้นออกฤทธิ์ของมันได้เต็มที่ เช่น ให้น้ำนม, น้ำมันมะกอก, น้ำมันสลัด หรือไข่ดิบ ๆ ตีรวมเข้ากับน้ำนมดื่มลงไป

๓) ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย และรักษาอาการช้อค

๔) ให้ยาระงับความเจ็บปวด

การทำให้อาเจียน—

๑) ใช้นิ้วล้วงคอ หรือใช้ไม้พันสำลีกวาดลำคอให้รู้สึกคลื่นไส้และอาเจียนออก

๒) ใช้ยาบางชนิดที่ทำให้มีอาการอาเจียน ยาที่ใช้อาจเป็นยาต่อไปนี้:—

(ก) มัสตาด — ใช้ ๑ ช้อนชาถึง ๑ ช้อนโต๊ะ ในน้ำอุ่น ๆ ๑ ถ้วยแก้ว

(ข) ซิงค์ซัลเฟท — ๓๐ เกรน ในน้ำอุ่นครึ่งถ้วยแก้ว

(ค) น้ำธรรมดาจำนวนมาก ๆ แล้วล้วงคอให้อาเจียนออก

ยาเหล่านี้ อาจให้โดยวิธีให้ดื่ม หรือใส่สายยางลงสู่กระเพาะอาหาร และกรอกยานั้นลงไปด้วยกรวย และการใส่สายยางลงไปในกระเพาะนี้ อาจทำการล้างกระเพาะได้ไปด้วยในตัว

ข้อห้าม — อย่าใช้ยาทำให้อาเจียน ในรายที่ยาพิษนั้นเป็นชนิดกัดเนื้อ (ดังเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น)

การปัจจุบันพยาบาลยาพิษที่ทราบชนิด

พวกที่ ๑ "พวกที่กัดเนื้อ" (Corrosive)

ได้แก่พวกกรดหรือพวกด่าง

อาการ - มีการพองหรือไหม้ที่ริมฝีปาก กระพุ้งแก้ม ลิ้นหรือลำคอปวดท้องมาก และสุดท้ายมักหมดสติ

ปัจจุบันพยาบาล:—

(๑) อย่าให้ยาทำให้อาเจียน

(๒) ให้ยาที่มีปฏิกิริยาตรงกันข้าม คือ

ก) ถ้าเป็นกรด ให้ยาที่เป็นพวกด่างอ่อน ๆ เช่น น้ำยาโซดาไบคาร์บอเนต น้ำปูนใส

ข) ถ้ายาพิษเป็นพวกด่าง ให้ยาพวกที่เป็นพวกกรดอ่อน ๆ เช่น น้ำมะนาว, น้ำส้มสายชู

ค) ถ้าไม่ทราบว่ากรดหรือด่างแน่ ให้ดื่มน้ำนมหรือน้ำเย็น ๆ จำนวนมาก ๆ

(๓) ภายหลังให้ยาที่กล่าวแล้ว ให้ประคบน้ำร้อนบริเวณ คอ ทรวงอก และหน้าท้อง

(๔) รักษาการช้อค

พวกที่ ๒ "พวกที่ทำให้เกิดอาการระคายเคืองและอักเสบ"

(Irritants)

ยาพวกนี้ได้แก่ยาจำพวกเข้าตะกั่ว, ฟอสฟอรัส, สตริกนิน, สารหนู หรืออาหารเป็นพิษ (มักพบในพวกอาหารกระป๋อง)

อาการ —

๑) ปวดแสบปวดร้อนในคอ หรือปวดท้องอย่างรุนแรง

๒) คลื่นไส้ ขะย่อน หรืออาเจียน

๓) ท้องเดิน

๔) สลบ

ปัจจุบันพยาบาล.—

๑) ให้ยา หรือทำให้อาเจียน (ถ้าใช้ยา อาจซ้ำได้ทุก ๕ นาที จนมีอาการอาเจียน)

๒) ภายหลังที่อาเจียนออกหมดแล้ว ให้น้ำมันละหุ่ง (ผู้ใหญ่ ๒ ช้อนโต๊ะ เด็ก ๒ ช้อนชา)

๓) ต่อมาให้น้ำมันมะกอก, น้ำมันสลัด, น้ำมันพาราพีน, น้ำนม หรือไข่ดิบตีเข้ากับน้ำนม

๔) ควรรักษาข้อคต่อ ๆ ไปจนกว่าผู้ป่วยจะฟื้น

พวกที่ ๓ "พวกที่ทำให้มึนเมา" (Narcotics)

ยาพวกนี้ได้แก่พวกฝิ่น, มอร์ฟีน, เวอโรนาล, ซัลโฟนาล หรือเมดินาล เป็นต้น

อาการ — นอนหลับปลุกไม่ตื่น หมดสติ ม่านตามักเล็กลงมาก และตาย

ปัจจุบันพยาบาล.—

๑) ให้ยาทำให้อาเจียน

๒) ดื่มกาแฟดำร้อนชงแก่ ๆ (หรือฉีดยาพวกคาเฟอีน)

๓) คอยปลุกให้ตื่น พยุงเดินไปมา

๔) ถ้าหยุดหายใจ ทำการผายปอด

พวกที่ ๔ "พวกที่ทำให้เพ้อคลั่ง" (Deliriants)

ยาพวกนี้ได้แก่พวกเบลลาดอนนา หรืออะโตปีน ลำโพง

อาการ — ใบหน้าแดง ผิวหน้าแดง สะดุ้ง ตื่นเต้น ม่านตาขยาย ชีพจรเร็ว และเพ้อคลั่ง

ปัจจุบันพยาบาล.—

๑) ทำให้อาเจียน หรือใช้ยาทำให้อาเจียน

๒) รีบนำส่งโรงพยาบาล

การปัจจุบันพยาบาลยาพิษบางชนิด

ยาพิษบางชนิดมีการปัจจุบันพยาบาลพิเศษ นอกเหนือไปจากหลักทั่ว ๆ ไปที่กล่าวไว้ข้างต้น

กรดคาร์บอลิคหรือไลโซล

พวกนี้เป็นกรดและกัดเนื้อ กลิ่นหายใจของผู้ป่วยที่กินยานี้มักมีกลิ่นคาร์บอลิค

ควรให้น้ำมันพาราฟิน (ประมาณครึ่งไปนต์) น้ำนมหรือน้ำธรรมดา และให้พวกยาถ่ายดีเกลือ

น้ำปรอท

(Corrosive Sublimate)

เป็นยาพวกทำให้ระคายเคือง

ใช้ไข่ขาวดิบผสมกับน้ำนมหรือน้ำให้ดื่มก่อน แล้วจึงให้ยาทำให้อาเจียนตามภายหลัง

ไอโอดีน

ผู้ป่วยที่ดื่มไอโอดีนเข้าไป มักมีอาการกระหายน้ำมาก และอาเจียนออกมามักจะมีสีเหลืองหรือสีน้ำเงิน (ไอโอดีนเมื่อถูกแป้งจะมีสีน้ำเงิน)

ให้แป้งเปียกหรือน้ำธรรมดาก่อน แล้วจึงให้ ยาทำให้อาเจียน

ฟอสฟอรัส

อย่าให้ยาจำพวกน้ำมันหรือไขมันเลย ให้ยาถ่ายดีเกลือเพื่อให้ถ่ายออก

ฝิ่น

(และยาพวกคล้ายคลึงกัน)

เมื่อให้ยาทำให้อาเจียน และยาเริ่มออกฤทธิ์ ให้ดื่มน้ำยาด่างทับทิมแก่ ๆ ซึ่งจะทำให้ฝิ่นเจือจางเข้าและอาเจียนออกมา (โดยฤทธิ์ของยาทำให้อาเจียนออกฤทธิ์และให้ไว้ก่อนแล้วนั้น) อาจซ้ำอีกหลังจากให้ครั้งแรกครึ่งชั่วโมง แล้วให้ดื่มกาแฟดำร้อน ๆชงแก่ ๆ

สตริกนิน

ทำให้เกิดชัก อาจตายเพราะการหายใจไม่สะดวก

ให้ยาทำให้อาเจียนออก และทำการผายปอดให้ในระหว่างที่มีการชัก

บทที่ ๘

"ปวดท้อง"

(Abdominal Pain)

"ปวดท้อง" เป็นอาการของโรคหลายชนิดด้วยกัน ที่เกิดขึ้นภายในอวัยวะของช่องท้อง

สาเหตุ:— ทั่ว ๆ ไป อาการปวดท้องอาจเนื่องจากสาเหตุใหญ่ ๆ ดังนี้ :—

(๑) จากการบีบรัดตัวของลำไส้ กระเพาะอาหาร หรืออวัยวะในช่องท้อง

(๒) เมื่อเกิดมีแผลหรือการอักเสบขึ้น ของอวัยวะในช่องท้อง หรือเยื่อบุช่องท้อง

(๓) มีการอุดตันของลำไส้ เช่น วัณโรค, เนื้องอก, ลำไส้กลืนกันเอง, ลำไส้บิดตัว, หรือพยาธิจำนวนมากๆ ในลำไส้อุดตันทางเดินอาหาร หรือมีการอุดตันทางเดินของน้ำดี เช่น นิ่วในท่อรวมน้ำดี

(๔) อาหารเป็นพิษ อาหารไม่ย่อย ทำให้เกิดแก๊สจำนวนมากในทางเดินอาหาร

(๕) โรคเกี่ยวกับทางเดินน้ำปัสสาวะ และอวัยวะสืบพันธุ์

ข้อที่ควรสังเกตเกี่ยวข้องกับการปวดท้อง

๑) สังเกตว่าอาการปวดมีลักษณะอย่างไร เช่น ปวดจี๊ดๆ ปวดตุ้บ ๆ เหมือนกับเกิดมีหนอง, ปวดเมื่อย ๆ คล้ายจะจับไข้, ปวดตื้อ ๆ, ปวดเหมือนถูกบิดไส้,ปวดเสียดแน่น และอาการปวดนี้เกิดขึ้นทันที หรือค่อย ๆ ปวดเพิ่มทีละน้อย และปวดตลอดเวลา หรือปวดเป็นพัก ๆ

๒) สังเกตว่ามีคลื่นไส้อาเจียนหรือไม่ และลักษณะอาเจียนเป็นอย่างใด (ควรเก็บอาเจียนไว้ให้แพทย์ตรวจ)

๓) อุจจาระในระหว่างนี้ผิดปกติอย่างไรบ้าง เช่น ท้องผูก ท้องเดิน อุจจาระเป็นมูกเลือด

๔) ปัสสาวะเป็นอย่างไรบ้าง ถ่ายสะดวกดีหรือติดขัด ขุ่นหรือสีน้ำปัสสวะเป็นเลือดสด ๆ หรือน้ำล้างเนื้อ ถ่ายบ่อย หรือไม่ถ่ายเลย

๕) มีไข้หรือไม่

๖) ตำแหน่งที่ปวดเริ่มต้นที่ใด ปวดย้ายที่ไปที่ใดบ้างและปวดมากที่สุดอยู่ที่ใด (เวลาแพทย์ตรวจจะให้ผู้ป่วยชี้ด้วยนิ้วเดียวและบอกตำแหน่งที่ปวดที่สุด)

๗) ก่อนปวด รับประทานอาหารอะไรผิดธรรมดาบ้าง

๘) อาการปวดท้องเกี่ยวกับเวลาอาหารหรือไม่ เช่น ปวดก่อนหรือหลังอาหาร

๙) ถ้าเป็นสตรี จำถึงระดูครั้งสุดท้ายว่าเริ่มวันที่เท่าใดและเกี่ยวข้องกับการปวดท้องครั้งนี้อย่างใดบ้าง

หลักในการปัจจุบันพยาบาล

ตัวผู้ป่วยเองหรือผู้ให้ปัจจุบันพยาบาล ควรกระทำดังต่อไปนี้:

๑) อย่าวินิจฉัยโรคของตัวเอง ควรนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาล หรือปรึกษาแพทย์ใกล้เคียง

๒) อย่าใช้ยาตามท้องตลาด หรือให้ยาแก่ตนเอง จนกว่าแพทย์จะเป็นผู้สั่งให้ใช้

๓) ผู้ให้การพยาบาล ควรแนะนำผู้ป่วยเลิกหลงเชื่อวิธีรักษาโดยการอาบน้ำมนต์, เสกเป่า ทายา, การขับผีปีศาจ, การเข้าทรง ตลอดจนการใช้ธูปหรือเหล็กเผาไฟจี้บริเวณที่มีอาการเจ็บปวดเสียโดยเด็ดขาด

๔) อย่าให้รับประทาน หรือใช้ยาฉีดระงับความเจ็บปวดจนกว่าแพทย์จะได้ตรวจ และแนะนำการปฏิบัติรักษาอย่างถูกต้องแน่นอนเสียก่อน เพราะยาระงับปวดมิใช่ยาทำลายสาเหตุของโรคหรือทำลายการอักเสบ กลับมีผลร้ายขึ้น โดยเมื่อยาออกฤทธิ์แล้วการตรวจจะไม่ได้ผลถูกต้องเท่าที่ความรุนแรงของโรคที่ควรจะเป็นอาจทำให้การรักษาเนิ่นช้าต่อไปอีก

๕) อย่าบีบนวด หรือคลึงหน้าท้อง อวัยวะในช่องท้องที่อักเสบอาจแตกทะลุได้ง่าย

๖) อย่ากินยาถ่าย หรือสวนอุจจาระ ซึ่งทำให้ลำไส้เคลื่อนไหวบีบตัวมาก การอักเสบอาจลุกลาม หรือแผลอาจทะลุ ควรขอคำแนะนำจากแพทย์ก่อน

๗) แม้มีอาการเพียงเล็กน้อย ให้นึกสงสัยไว้ว่าโรคในช่องท้องอาจรุนแรงต่อไป ให้รีบปรึกษาแพทย์ที่อยู่ใกล้เคียง หรือนำส่งโรงพยาบาล

๘) ในระหว่างที่ตามแพทย์ให้นอนนิ่ง ๆ ในท่าพิงเอนหลังวางกระเป๋าหรือขวดน้ำร้อนไว้บริเวณหน้าท้อง

๙) ถ้าหากทำได้ ควรวัดอุณหภูมิ นับชีพจรของผู้ป่วยไว้และแจ้งแพทย์ทราบ

๑๐) ควรงดอาหารและน้ำดื่มทุกชนิด

๑๑ เมื่อแพทย์ตรวจแล้ว แนะนำว่าต้องรับการผ่าตัดควรตัดสินใจรับการผ่าตัดโดยทันที

บทที่ ๙
ความรู้บางประการ

"ยากระตุ้นหัวใจและยาบำรุงหัวใจ"
(Heart Stimulnats)

การกระตุ้นหัวใจ และการใช้ยาบำรุงหัวใจนั้น ความมุ่งหมายก็เพื่อให้หัวใจได้ทำงานและหน้าที่ของมันแข็งแรงขึ้น ในรายที่มีหัวใจอ่อนลงโดยสาเหตุใด ๆ ก็ตาม เราอาจใช้วิธีและยาดังต่อไปนี้ได้

๑. การให้ดื่ม

จะให้ได้ก็ในเมื่อผู้ได้รับอุบัติเหตุนั้นมีสติ และสามารถกลืนได้และการให้ดื่มน้ำยาเหล่านี้แล้ว จะไม่มีอันตรายต่ออวัยวะอื่น ๆ อาจเลือกใช้ดังนี้ :—

ก) กาแฟดำร้อนหรือชาร้อน ชงแก่ ๆ

ข) นมสดร้อน ๆ

ค) น้ำร้อน

ง) แอมโมเนียมหอม (๑ ช้อนชาต่อน้ำอุ่นครึ่งถ้วยแก้ว)

จ) บรั่นดี ๑ ช้อนโต๊ะ

๒) ให้ดม ใช้พวกแอมโมเนีย (เยี่ยวอูฐ) แอมโมเนียหอม

๓) เช็ดบริเวณใบหน้าด้วยน้ำอุ่นและน้ำเย็นสลับกัน

๔) ให้ความอบอุ่น โดยวางกระเป๋าหรือขวดน้ำร้อนบริเวณหน้า-ท้องและทรวงอกเบื้องซ้าย

๕) การนวด คลึง เฟ้น หรือถูบริเวณมือ แขน เท้า ขา ขึ้นมาหาลำตัว

หมายเหตุ— การใช้ยาบำรุงหัวใจชนิดใดก็ตาม ไม่ควรใช้เป็นอันขาด ถ้าในรายที่ตกเลือดนั้น ยังไม่อาจห้ามเลือดให้หยุดได้แน่นอน เพราะการทำการกระตุ้นหัวใจให้บีบตัวแรงขึ้น จะเพิ่มความดันโลหิต เป็นเหตุให้การตกเลือดมีได้ใหม่อีก หรือเพิ่มเร็วขึ้น

"การเปลื้องหรือถอดสิ่งที่รัดกุม"

ผู้ป่วยที่ได้รับอุบัติเหตุ ควรถอดเปลื้องสิ่งที่รัดกุมออกเสียเพื่อการตรวจ หรือให้ผู้ป่วยหายใจสะดวก และให้หัวใจได้ทำงานเต็มที่ แต่บางรายไม่ควรถอดออกหมดซึ่งอาจทำให้ผู้ป่วยหนาวสั่น การเปลื้องจึงเพียงทำให้หลวม ๆ เท่านั้น

ก) บริเวณคอ ปลดกระดุมหรือผ้าผูกคอ

ข) เสื้อผ้า ปลดกระดุมให้หลวม ถ้าจำเป็นต้องถอดออกเลย ในรายที่มีกระดูกหัก อาจใช้เลาะตามตะเข็บหรือตัดส่วนของเสื้อผ้าบริเวณกระดูกหักนั้นทิ้งเสีย

ค) ปลดเข็มขัดให้หลวม และปลดกระดุมกางเกงให้หลวม

ง) ถอดรองเท้า (ด้วยความระมัดระวัง ถ้ากระดูกบริเวณข้อเท้าหัก หรือข้อเท้าบวม)

จ) ถุงเท้า ใช้ตัดทิ้งถ้ากระดูกบริเวณเท้าหัก

"การแต่งบาดแผล"

การแต่งบาดแผล ความประสงค์ก็เพื่อทำลายเชื้อโรค และการป้องกันไม่ให้เชื้อโรคเข้าสู่บาดแผล ซึ่งต้องการความสะอาดโดยการใช้ยาฆ่าเชื้อโรค และการปิดปากแผลด้วยผ้าหรือสำลีสะอาดไม่ให้แผลเปิดถูกกับภายนอก

บาดแผลที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนมากในรายที่ได้รับอุบัติเหตุต่าง ๆ มักเป็นบาดแผลที่ติดเชื้อทั้งนั้น เพราะบาดแผลมักจะมีเชื้อโรคติดลงไป เนื่องจากสถานที่เกิดเหตุนั้นย่อมมีสิ่งสกปรกไปทุกประการ

การแต่งบาดแผลในปัจจุบันพยาบาลเช่นนั้น ไม่อาจทำได้เต็มที่ในด้านการป้องกันหรือการทำลายเชื้อแบคทีเรีย แต่อย่างไรก็ดีการกระทำควรทำให้สะอาดมากที่สุดที่จะมากได้

ผู้ทำการแต่งบาดแผล ควรล้างมือฟอกสบู่ให้สะอาดที่สุดถ้าไม่มีน้ำหรือสบู่ อาจล้างมือด้วยแอลกอฮอลเสียก่อน

ผู้ป่วย บริเวณบาดแผลที่มีผมหรือขนอยู่ ควรตัดผมหรือโกนขนให้สั้น

เครื่องมือ (ก) คีม (Forceps) ควรต้มเสียก่อน **หรือแช่**แอลกอฮอล ๗๐ % นาน ๕ นาทีเป็นอย่างน้อย

(ข) กรรไกร แช่แอลกอฮอล ๗๐% ๕ นาที

(ค) มีด (หรือใบมีดโกน) แช่แอลกอฮอล ๗๐% ๕ นาที

(ง) สำลีหรือผ้าก๊อสนึ่งแล้ว ถ้าจำเป็นและไม่ได้นึ่ง ควรใช้ที่ใหม่ๆ

ยาฆ่าเชื้อโรค ยาฆ่าเชื้อโรคอาจใช้ได้หลายชนิดด้วยกันแต่ยาที่จะกล่าวนี้เป็นยาที่สมควรจะมีไว้ และเป็นยาที่หาได้ง่าย

๑) น้ำเกลือ เกลือ ๑ ช้อนโต๊ะต่อน้ำ ๑ ลิตร ใช้ล้างแผล

๒) น้ำต้มเดือดและทำให้อุ่นลง ใช้ล้างบาดแผลเพื่อให้บาดแผลสะอาด

๓) แอลกอฮอล ใช้ขนาด ๗๐% ถ้าความแรงต่ำหรือสูงกว่านี้ ฤทธิ์ในการฆ่าเชื้อโรคจะอ่อนลงไป ใช้เช็ดแผล. แช่เครื่องมือ, ล้างมือ

๔) น้ำยาด่างทับทิม ใช้ขนาดความเข้ม ๑;๑๐๐๐ หรือ ๑;๑๐๐๐ ใช้ล้างบาดแผล การผสม ใช้เกล็ดด่างทับทิมใส่ลงในน้ำอุ่น จนน้ำยามีสีชมพูอ่อน ๆ ก็นับว่าพอ

๕) ทิงเจอร์ไอโอดิน โดยมากใช้ขนาด ๒ ½ % แต่เด็ก ๆ ใช้ ๑% เพราะเด็กผิวหนังบางใช้ขนาดแรง ๆ อาจไหม้ได้ ใช้เช็ดแผล

๖) ไลโซล ใช้ขนาด ๑-๒ % ใช้แช่เครื่องมือ

๗) น้ำยาบอริค ๓% ใช้ล้างตา หรือชะแผล

๘) ยาเหลือง (**Acriflavine**) ขนาด ๑;๑๐๐๐ ใช้ล้างแผลและชุบปิดแผลสดหรือเปื่อย

๙) ยาแดง (**Mercurochrome**) ขนาด ๒-๔% ใช้เช็ดแผลหรือชุบปิดแผล

๑๐) ผงซัลฟานิลาไมด์ ใช้โรยแผลสดหรือแผลเปื่อย

(การแต่งแผลได้พูดไว้ในโรคต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว)

"กระเป๋าหรือหีบปัจจุบันพยาบาล"

ในการเดินทาง หรือเพื่อการปัจจุบันพยาบาล ควรมีเครื่องมือเครื่องใช้ และ เพื่อให้การปัจจุบันพยาบาลผู้ป่วย ดังนี้:—

๑) สำลีและก๊อส

๒) ผ้าพันแผลอย่างม้วน (Roller Bandage)

๓) ผ้าสามเหลี่ยม ผ้าเช็ดหน้าผืนโต

๔) มีด หรือใบมีดโกน

๕) กรรไกร

๖) คีมแต่งแผล (Forceps)

๗) ยาเม็ดแอสไพริน— แก้ปวดต่าง ๆ

๘) ยาเม็ดควินิน—ขนาดเม็ดละ ๕ เกรน รับประทานวันละ ๑ เม็ด เพื่อกันไข้มาลาเรีย

๙) แอมโมเนียหอม

๑๐) เกล็ดด่างทับทิม

๑๑) ยาแดง หรือยาเหลือง

๑๒) แอลกอฮอล ๗๐%

๑๓) ทิงค์เจอร์ไอโอดิน ๒ $\frac{๑}{๒}$ %

๑๔) ผงซัลฟานิลาไมด์ และขี้ผึ้งซัลฟานิลาไมด์

๑๕) ผงโซดาไบคาร์บอเนต

๑๖) น้ำมันพาราฟีน

๑๗) ผงกาแฟ (ถ้าในที่ที่จะไปไม่มีร้านขาย)

๑๘) ทูนิเกต์ (เชือกหรือสายยาง)

๑๙) ปรอทวัดไข้

(นอกจากนี้ อาจมียาหรือเครื่องมืออื่น ๆ แล้วแต่เห็นสมควรหรือแล้วแต่ความจำเป็น หรือขาดแคลนอย่างไรในสถานที่ที่จะเข้าไปนั้น ๆ)

แม่บ้านการเรือน

เครื่องเรือน

ก่อนที่ท่านจะขัดเครื่องเรือน ถ้าหากเอาผ้าชุบน้ำสามส่วนผสมกับน้ำส้มหนึ่งส่วน เอาผ้านั้นเช็ดเครื่องเรือนเสียให้ทั่วกัน แล้วจึงขัดถูอย่างเคย ท่านจะทุ่นแรงเข้าอีกมาก

ไม้ที่พ่นสีขาว

เครื่องเรือนที่เป็นไม้และพ่นสีขาวเมื่อยังใหม่ ๆ อยู่จะล้างนานๆครั้งก็ได้ ถ้าได้ขัดด้วยครีมสำหรับเฟอร์นิเจอร์สีขาวอยู่เสมอ ปัดฝุ่นละอองให้หมดเสียก่อนด้วยผ้าสะอาด ๆ แล้วจึงใช้ครีมทาด้วยเศษผ้าให้ทั่ว จะทำให้พื้นเป็นเงางามดี และฝุ่นละอองก็จะไม่ค่อยจับด้วย

เครื่องเรือน

ให้เป็นสีอ่อน ๆ ไม่ฉูดฉาด เพราะสีแก่จะทำให้ร้อน ม่านหน้าต่างที่ใช้สีแก่ เช่น ม่วงแก่หรือแดง ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้นทำให้ห้องร้อนขึ้นกว่าปกติธรรมดาทั้งสิ้น ใช้สีนวลหรือไข่ไก่หรือขาวดีกว่า

ขัดล้างสิ่งที่ทาสีขาว

จงเอาหอมฝรั่งมาต้มกับน้ำให้เละ แล้วใช้น้ำนี้ขัดถูตามที่ ๆ เปื้อน จะใช้สบู่ด้วยก็ได้

วิธีนี้จะทำให้สีกลับเป็นเงามันดังเดิม

โต๊ะหรือตู้ ฯลฯ ที่ทำด้วยไม้มะฮอกแกนีให้ล้างด้วยน้ำส้มกับน้ำ ส่วนที่ทำด้วยไม้โอ๊คให้ล้างด้วยเบียร์อุ่น ๆ ไม้วอลนัตให้ใช้ผ้าป่านชุบน้ำมันพาราพื้นถู ไม้มะเกลือให้ใช้ผ้าขี้ริ้วนุ่ม ๆ ชุบน้ำมันมะกอก ส่วนที่ลงน้ำยาให้ใช้น้ำมันมะกอกผสมกับนมเปรี้ยว

รอยแดด

โต๊ะขัดมันที่เป็นรอยด่างเพราะแดดเผานั้น จะแก้ไขได้ด้วยการเอาผ้าชุบสปิริตออฟแคมเฟอร์ แล้วถูให้ทั่วรอยด่าง ทิ้งไว้ก่อนครึ่งชั่วโมงจึงค่อยทาน้ำมันอีกที

เครื่องเฟอร์นิเจอร์ที่ทาด้วยน้ำมันชักเงา ให้ทำความสะอาดด้วยการใช้เศษผ้านุ่ม ๆ ชุบน้ำชาฝรั่งอุ่น ๆ ขัดถูให้ทั่วแล้วจึงเช็ดด้วยผ้าแห้งอีกครั้งหนึ่ง

วิธีทำความสะอาดเครื่องเรือนที่ถูกน้ำเป็นรอยด่างใช้น้ำมัน อะไรก็ได้ผสมกับเกลือ ไม้ก๊อกจุ่มถูให้ทั่วแล้วขัดด้วยผ้านุ่ม

เครื่องเตียงทองเหลือง

เครื่องเตียงที่ทำด้วยทองเหลืองเมื่อจะขัดล้างให้ผ่องใส ให้ใช้ผ้าชุบน้ำมันมะกอกทาให้ทั่ว แล้วจึงเช็ดน้ำมันออกและถูให้ขึ้นเงาด้วยผ้าเก่าๆนุ่มๆ

เก้าอี้ดัง

ถ้าเก้าอี้ไม้ของท่านมีเสียงดังเป็นที่น่ารำคาญทุกครั้งที่นั่งลง จงใช้ผ้ากว้างขนาดหนึ่งนิ้วพันให้รอบหลาย ๆ รอบ ตรงไม้รอยต่อระหว่างพื้นที่นั่งกับพนักที่พิง ผ้าที่พันไว้นั้นถ้าจะให้ดีก็ควรทาสีให้เข้าทีบกับสีเก้าอี้เสียด้วย

ถ้าหมึกหกบนเฟอร์นิเจอร์ที่ขัดมัน ให้ใช้น้ำส้มผสมกับแอลกอฮอล์เล็กน้อยถู จะสะอาดดี

ล้างรอยมือตามประตู

จงเอารังบวบขมที่ตากแห้งชุบน้ำกับสบู่แล้วขัดถูตามรอยเปื้อน ตามประตูหน้าต่าง จะออกง่ายสะอาดดี

ผสมน้ำมันสลัดกับเกลือทาบนโต๊ะ หรือถาดที่ขัดมันซึ่งถูกความร้อนจากกาน้ำหรือหม้อด่างเป็นดวงขาว ๆ แล้วจึงขัดด้วยน้ำมันชักเงาที่หลัง

กระจกหน้าต่างและตู้

กระจกหน้าต่างหรือตู้ที่เปื้อนฝุ่นหรือเป็นฝ้า จงใช้ผ้าจุ่มน้ำส้มถูให้ทั่วแล้วเช็ดให้แห้งด้วยผ้า แล้วขัดด้วยหนังฟอกจะเป็นเงางามดี แต่ถ้าเปื้อนสีมาก ๆ แทนที่จะขูดให้เป็นการลำบาก จงใช้น้ำร้อนแช่โซดาซักผ้า หรือถูด้วยผ้าจุ่มน้ำมันสนก็ใช้ได้

กระจกหน้าต่างหรือกระจกเงาก็ดี ถ้าใช้ยาขัดทองเหลือง (บราซโซหยดลงบนผ้าสักหลาด ๒–๓ หยดแล้วเช็ดถูตามกระจก แทนที่จะเช็ดด้วยน้ำจะสะอาดดีกว่า)

เช็ดกระจก

กระจกหน้าต่าง กรอบรูป ฯลฯ นั้น จะเช็ดให้สะอาดได้ง่ายเร็วที่สุด ด้วยการเอาแปรงชุบ methylated spirits เป็นวิธีที่ดีที่สุด

เก้าอี้ชุดรับแขก

เก้าอี้ชุดรับแขกหรือชุดใด ๆ ที่บุด้วยหนังอย่างดีราคาแพง จะรักษา

ให้หนังนั้นไม่แข็งแตกเป็นริ้วได้ด้วยการใช้ผ้านุ่ม ๆ สะอาดชุบนมสดถูให้ทั่ว ทิ้งไว้พอแห้งใช้ผ้าขนสัตว์เช็ดอีกครั้งหนึ่งทำเช่นนี้เป็นประจำ หนังซึ่งบุเก้าอี้ชุดรับแขกนั้นจะอ่อนนุ่มเป็นเงางาม มีสภาพคล้ายของใหม่อยู่เสมอและมีความทนทานถาวรคุ้มค่าทีเดียว

อีกวิธีหนึ่ง ใช้ไม้กวาดขนไก่ปัดกวาดฝุ่น เศษผงซึ่งติดเปื้อนเปรอะอยู่ให้หมดแล้วใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดให้สะอาดเสียก่อน จึงเอาแปรงจุ่มไข่ขาวทาทาให้ทั่วแล้วทิ้งไว้สักครู่หนึ่ง พอแห้งใช้ผ้าสะอาดเช็ดอีกครั้ง จะมองเห็นทันทีว่าหนังที่บุเก้าอี้นั้นมีสภาพเหมือนของใหม่และอ่อนนุ่มกว่าเดิม

เตียงนอนเคลือบสี

เตียงนอนที่เคลือบสีสวยไว้ และประดับด้วยโลหะต้องทำความสะอาดจงใช้ผ้าชุบน้ำมันสนเช็ดให้ทั่ว รอยเปื้อนและสิ่งสกปรกต่าง ๆ จะหลุดหายไปหมดสิ้น สีก็จะสดใสงดงามขึ้นมาก โลหะที่ประดับก็จะไม่เกิดสนิม

สิ่งสกปรกที่ติดอยู่ตามลูกบิดประตู

หรือติดตามเครื่องใช้ที่เป็นโลหะชุบนิเกิลใช้ขี้ผงขัดพื้น ขัด ๒—๓ ครั้งก็จะสะอาดดังเดิม

เก้าอี้ไม้

โดยมากตามส่วนของข้อต่อต่าง ๆ ช่างไม้มักใช้ลิ่มสลักตอกตรึงให้แน่นแทนตะปู เมื่อลิ่มสลักนั้นหักหลุดข้อต่อต่าง ๆ เช่น พนักพิง ขา ท้าวแขน ก็จะโยกคลอน ลองใช้น้ำร้อนจัด ๆ ราดล้างเก้าอี้โยกคลอนตัวนั้นดูแล้วยกไปตั้งตากลมให้แห้ง อย่าตากแดดเป็นอันขาด เมื่อแห้งแล้วท่านจะ

รู้สึกว่า ความโยกคลอนบรรเทาเบาบางลงจริง ๆ

เครื่องใช้ที่ทาสีขาว

ถ้าสกปรกหรือใช้ไปนานสีจะมัวและเปลี่ยนเป็นเหลือง จงใช้หัวหอมต้มให้เปื่อย เอาน้ำนั้นล้างทำความสะอาด สิ่งสกปรกจะหมด สีที่มัวเปลี่ยนก็จะกลับขาวสดใสเช่นเดิม

เครื่องสานที่ใช้เป็นเฟอร์นิเจอร์

จงแช่ล้างลงในน้ำเกลือเค็มจัด ๆ จะสะอาดได้

รอยขูดขีดบนสิ่งของเครื่องใช้

เครื่องประดับบ้านที่เป็นรอยขูดขีดเล็กน้อย ใช้น้ำมันมะกอกหรือน้ำส้มสายชู ทาถูตรงรอยด้วยผ้านุ่ม ๆ หรือจะใช้น้ำมันสนกับน้ำมันลินซีดผสมส่วนละเท่า ๆ กัน ทา เช็ด ถู ไม่นานรอยนี้ก็จะหายไปได้

แต่ถ้าเป็นรอยลึกเข้าเนื้อมาก ต้องใช้ขี้ผึ้งเคี่ยวพอเดือดเหลวอุดทิ้งให้แห้งจึงขัดอีกทีหนึ่ง

รอยขูดบนเครื่องใช้ที่เป็นสีดำ

ต้องใช้ทิงเจอร์ไอโอดีนทา ทิ้งไว้ให้แห้งก่อนจึงขัดภายหลัง

รอยขูดบนชุดอาหารสีไม้โอ๊ค

ใช้ยาขัดรองเท้าสีน้ำตาลทาแล้วจึงขัดภายหลัง

จุดเปื้อนรอยไหม้ที่เกิดจากไม้ขีดไฟ

มีวิธีให้หายได้โดยใช้มะนาวสดผ่าซีกถูตรงรอยไหม้บนของสิ่งนั้น จะหายในไม่ช้า

โต๊ะเก้าอี้ สิ่งของเครื่องใช้ที่ขัดมันไว้

เมื่อนำของร้อน ๆ เช่น กาน้ำร้อน จานใส่อาหารร้อน ๆ วางลง

ไปโดยไม่มีสิ่งใดรองรับความร้อนจะทำให้เป็นรอยด่างน่าเกลียด จงใช้ผ้านุ่มชุบน้ำมันพาราพื้นเช็ดถู รอยด่างซึ่งเกิดขึ้นจะหายไป

งาช้าง

สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องประดับบ้านต่าง ๆ ที่ทำด้วยงาช้าง ทิ้งไว้นานจะมีสีเปลี่ยนมัวเป็นเหลือง จึงควรรักษาไว้ให้อยู่ในสภาพเดิมเพราะเป็นของหายากราคาแพงมาก ด้วยการใช้ผ้านุ่ม ๆ ชุบไฮโดรเย็นเพอร๊อกไซด์ เช็ดถูเป็นประจำจะทำให้งาช้างมีสีขาวอยู่ในสภาพเดิมและไม่ มี รอย แตก ร้าว ตกกระด้วย

กระจกและกรอบรูป

การทำความสะอาดกระจกหรือกรอบรูป อย่าปล่อยให้เปียกน้ำตรงกรอบเพราะจะซึมเข้าไปด้านหลังทำให้กระจกเสีย หรือ ภาพ งาม ๆ ในกรอบเสีย จงใช้หนังสัตว์อ่อนชุบน้ำบิดแห้งเช็ดจะสะอาดหมดจดเป็นอย่างดี

อีกวิธีหนึ่งใช้ผ้าชุบแอมโมเนียหอมเช็ด จะสะอาดเช่นเดียวกัน

กรอบรูปที่เคลือบสีทอง

ใช้แปรงอ่อนจุ่มไข่ขาวทาทิ้งไว้สักครู่ เช็ดออกด้วยผ้าอ่อน ๆ จะทำให้สิ่งสกปรกที่ติดอยู่ออกหมด และสีทองซึ่งเคลือบไว้ก็จะงามเป็นเงาดูใหม่ขึ้น

บานประตูหน้าต่างดัง

เมื่อบิดเปิดบานประตูหน้าต่างบานไหนมีเสียงดังน่ารำคาญแล้ว จงแก้ไขโดยใช้น้ำมันลินซีดหยอดหรือทา หรือจะใช้ผงของไส้ดินสอโรยลงไปก็ได้

บางคนต้องการให้ดัง เพื่อแสดงสัญญานให้ทราบว่าใครบีดเบีดเข้าออกบ้าง

พื้นห้องมีรอยแตกร้าว

วิธีซ่อมพื้นห้องที่มีรอยแตกร้าวอย่างง่าย ๆ และประหยัดค่า ใช้ จ่าย ใช้เศษกระดาษหนังสือพิมพ์เก่า ๆ ฉีกชิ้นเล็ก ๆ แช่กับน้ำผสม สาร ส้ม ทิ้งไว้จนกระดาษละทายเข้ากันมีลักษณะข้นเหมือนกาว นำมาอุดรอยแตกร้าวของพื้นปาดตบแต่งหน้าให้เรียบเป็นพื้นเดียวกัน ทิ้งไว้ให้แห้ง เมื่อแห้งแล้วใช้สีเดียวกับพื้นทาเคลือบและขัดด้วยยาขัด ท่านจะไม่ทราบว่ารอยร้าวแตกนั้นอยู่ตรงไหนถ้าไม่สังเกตให้ดี

กลอนหรือสลักประตูหน้าต่างฝืด

ทำให้หนักแรงในการชักขึ้นหรือลง จงเอาผงไส้ดินสอดำเทลงไปในช่องกลอนหรือสลักนั้น

ผงไส้ดินสอจะทำงานให้แก่ท่านได้อย่างน่าพิศวงที่สุดโดย กลอน หรือสลักนั้นจะลื่นผิดกันเหมือนคนละอัน

กระจกเงาชำรุด

ปรอทซึ่งเคลือบไว้ด้านหลังจะหลุดออกเป็นจุด ๆ จงใช้กระดาษตะกั่วสะท้อนแสงปะตรงรอยชำรุด ก็จะยืดอายุกระจกแผ่นนั้นออกไปได้อีกนาน

และวิธีป้องกันมิให้กระจกนั้นชำรุดต่อไปได้อีก จงใช้แชลแลคบริสุทธิ์ทาเคลือบไว้หนา ๆ

อนึ่งจงพยายามอย่าให้กระจกตากแดดหรือถูกแสงแดดได้ แสงแดดจะทำให้กระจกฝ้ามัว

วัตถุซึ่งทำด้วยไม้มะฮอกกานี

จะเป็นตู้ กตาเครื่องประดับบ้าน เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ทำจากไม้มะฮอกกานี มีวิธีกรรมทำความสะอาดได้ดังนี้ ใช้จุกไม้ก๊อกเก่าขัดถูให้เป็นมันเงางาม จึงใช้ผ้าสะอาดอ่อนเช็ดอีกครั้งหนึ่ง

น้ำชาหรือกาแฟมักจะหกรดพรมอยู่บ่อย ๆ วิธีแก้คือใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นผสมกับบอแรกซ์เล็กน้อยถูให้ทั่ว

ถ้ารอยเปื้อนเกิดจากผลไม้ออกจะแก้ไขยากเล็กน้อย เพราะยาที่จะแก้หายได้นั้นมีราคาแพงหน่อยหนึ่ง ยาที่ศักดิ์สิทธิ์ดีก็คือ ป้ายตรงรอยเปื้อนด้วยสปิริตส์ออฟไวน์กับแอมโมเนีย ๒—๓ หยด

พรมสีสดขึ้น

พรหมที่มีสีจางแล้ว อาจทำให้มีสีสดใสขึ้นได้อีกโดยใช้ไม้กวาดชุบน้ำที่ผสมน้ำมันสนเล็กน้อยปัดไปมาให้ทั่ว

สบู่หั่นละเอียด ๒ (ออนซ์) ใส่กระปุกกับน้ำร้อน ๒ ปอนด์จนละลายดีแล้ว และกลับแข็งตัว จึงใช้สบู่นี้ทำความสะอาดกับพรมทีละหย่อม ๆ กับน้ำพอชื้น ๆ แล้วเอาแปรง ๆ ให้เข้าในขนพรม เสร็จแล้วเอาสันมีดขูดเอาสบู่ที่ติดตามขนออก จึงใช้ชุบน้ำเช็ดอีกที ถ้าพรมนั้นสีตกให้ใช้น้ำเกลือเช็ดแทนน้ำธรรมดา เวลาเช็ดอย่าให้เปียกมากพอชื้น ๆ เท่านั้น

ให้เอาเกลือป่นโรยลงบนพรมให้ทั่ว แล้วเอาผ้าชุบน้ำอุ่น ซึ่งผสมกับน้ำมันสน ๑ ช้อนโต๊ะต่อน้ำ ๑ ควอตเช็คให้ทั่วจนเกลือออกหมด

จะทำให้พรมสะอาดแลดูใหม่ขึ้น ทั้งกันมดปลวกไม่ให้รบกวนด้วย

ถ้าพรมเปื้อนน้ำมันเป็นจุด ๆ ให้ใช้กระดาษ ซับ วางที่ตรงรอยเปื้อนแล้วรีดด้วยเตารีดร้อน ๆ

สีที่เปื้อนพรม

เพื่อประโยชน์แก่การที่จะทำพรมให้สะอาดจากการเปื้อนสี จงทาน้ำมันสนลงบนส่วนที่มีสีเปื้อนแล้วใช้กระดาษซับทับลงบนน้ำมันสนนั้น ทิ้งไว้หลาย ๆ ชั่วโมง กระดาษซับนั้นจะดูดสีหมดทีเดียว

ใช้ท่อยางเก่า ๆ ตัดเป็นท่อนขนาดพอเหมาะ ตีพรมแทนท่อนไม้ จะให้พรมทนขึ้นอีกมาก

ถ้าไม่จำเป็นแล้วอย่าทำให้พรมเปียกหรือชื้น บ่อย ๆ เมื่อ ล้าง รอยเปื้อน หรือทำให้สีพรมใหม่ขึ้นด้วยใช้ผ้าชุบน้ำผสมกับดีวัวเช็ดพรมแล้ว ก็ต้องเช็ดด้วยผ้าแห้งสะอาด ๆ อีกครั้งหนึ่ง แล้วเอาออกไปตากในที่กลางแจ้งให้แห้งโดยเร็ว

พรมน้ำมันที่เปรอะเปื้อน จงใช้นมข้นอย่างเลวถูให้แห้งแล้วขัดด้วยน้ำมันสน ทำเช่นนี้สัก ๒—๓ สัปดาห์ต่อครั้ง กับในระหว่างวันเหล่านั้นควรใช้ผ้าชุบน้ำถูทุกคราวที่ปัดกวาด จะทำให้มีความทนทานมากขึ้น

พรมน้ำมันถ้าจะให้ดูใหม่ขึ้น ให้เอาผ้าชุบนมเปรี้ยวเช็ดจะดูสีสันใหม่ขึ้น ทั้งเป็นเงางามดีด้วย

ล้างเสื่อฟาง

เอาผ้าม้วนให้เป็นก้อนจุ่มลงในเกลือผสมกับน้ำ ถูให้ทั่วเสื่อ แล้วเอาผ้าชุบน้ำที่สะอาดเช็ดอีกครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วจึงผึ่งแดด อย่าใช้สบู่ฟอกเสื่อฟาง เพราะจะทำให้เส้นฟางที่สานนั้นมีสีเหลือง

เสื่อ

ถ้าเสื่อสกปรก ให้ทำความสะอาดด้วยการปัดเอาฝุ่นละอองออกเสีย

ก่อน แล้วเอาแปรงแข็ง ๆ ชุบน้ำเย็นผสมเกลือแปรงให้ทั่วเสื่อแล้วผึ่งแดดไว้กลางแจ้งจนเสื่อแห้ง

ล้างกรอบรูป

กรอบรูปซึ่งมีลวดลายและทาทองนั้น ถ้าเปื้อนน้ำมันซึ่งทำด้วยไขสัตว์แล้ว ให้ชำระด้วยเอาผ้าชุบน้ำมันเบนซินเช็ด (ระวังไฟให้มาก ๆ ขณะที่ทำนี้) ถ้าหากเปื้อนสกปรกเพราะสิ่งอื่นเช่น ควันรม ให้ล้างด้วยน้ำโซดาแล้วเช็ดด้วยเนื้อในขนมปังก็จะสะอาดดี

ในขณะที่ล้างกรอบรูปนี้ให้ถอดเอารูปข้างในออกถ้ามิฉะนั้นรูปจะเสีย

ล้างขวดปักดอกไม้

ใส่ทรายลงในขวดพร้อมกับน้ำเล็กน้อยแล้วเขย่าให้ทั่ว ถ้ายังไม่หมดคราบสกปรกก็ใช้ผ้าพันไม้เช็ดให้ทั่วแต่ถ้าแจกันนั้นปากแคบ และตรงกลางขวดใหญ่ ก็ให้ใช้ล้างด้วยแอมโมเนียประมาณ ๑ ช้อนชาก็จะสะอาดดี

พรมปูห้อง

ต้องการทำความสะอาดอย่าใช้ไม้กวาดอ่อนกวาดจะทำให้ พรม ชำรุดง่าย ควรใช้แปรงขนสัตว์หรือไม้กวาดก้านมะพร้าว แปรงหรือไม้กวาดที่ใช้ชุบน้ำมันสนหรือแอมโมเนียเสียก่อน ฝุ่นที่ติดพรมจะออกได้มาก จงสะบัดหลายครั้ง แล้วใช้ผ้าชุบน้ำสบู่เช็ดให้สะอาดอีกครั้งหนึ่ง

พรมที่มีราคาแพง

ถ้าถูกน้ำหมึกหกราดลดเปรอะเปื้อน จงรีบใช้กระดาษซับน้ำหมึกออกให้แห้งเสียก่อน แล้วเอาผ้าหรือแปรงจุ่มน้ำหมึกถู แปรงตรงรอย

เปื้อนมาก ๆ น้ำแป้งข้าวโพดโรยปะทิ้งไว้สักคืนหนึ่ง รุ่งขึ้นจึงปัดแป้งออก พรมจะสะอาดเช่นเดิม

พรมน้ำมัน

ก่อนปูพรมน้ำมันลงบนพื้นที่ ๆ ต้องการ จึงใช้แป้งผงจะเป็นแป้งอะไรก็ได้โรยลงให้ทั่วบริเวณนั้นเสียก่อน

พรมน้ำมัน

พรมน้ำมันเป็นเครื่องใช้ที่ชำรุดเสียหายได้ง่าย ๆ ถ้าโดนอากาศเย็นจัดมากหรืออากาศร้อนจัดมากก็จะเปราะและแตกง่าย ควรเก็บไว้ในสถานที่ที่มีอุหภูมิ ๗๐ องศา ฟ. และเมื่อไม่ใช้จะนำเข้าเก็บก็ต้องม้วนใช้เชือกเหนียวมัดอย่าให้แน่นนักและวางลง ไม่ควรใช้ตั้งพิง นอกจากจะมีปลอกกระดาษแข็งสวมทับอีกทีหนึ่ง

พรมสีสดทน

ถ้าเอาแปรงชุบในน้ำร้อนผสมกับน้ำมันสนเสียก่อน แล้วเอาแปรงนั้นขึ้นเช็ดผงให้ทั่วพรมทำดังนี้ไว้เสมอ ๆ พรมนั้นจะมีสีสดทนนาน

พรมสีตก

ถ้าหากพรมที่ใช้ปูสีตกจางไปจะช่วยให้กลับสดขึ้นได้ด้วย การ เอา ผ้าชุบน้ำอุ่น ๆ ผสมกับผงบอแรกซ์หนึ่งช้อนโต๊ะและแอมโมเนีย เช็ด ให้ ทั่ว ผืนพรม แล้วจึงเอาผ้าชุบน้ำเปล่าเช็ดอีกครั้งหนึ่ง

พรมปูห้อง

ไม่มีสิ่งใดที่จะมองดูเด่นในห้องเท่ากับพรมที่มีสีงามสดใส ดังนั้นผู้ที่มีจึงควรจะเอาใจใส่ในเครื่องแต่งห้องที่มีค่านี้เสมอ

พรมเก่า

พรมที่สีซีดหรือเก่านั้น ถ้าเอาผ้าชุบน้ำผสมกับน้ำส้มเช็ดให้ทั่วสีของพรมจะดูใหม่และสดใสขึ้นจนแปลกตา

น้ำมันเปื้อนพรม

ถ้าน้ำมันหกเปื้อนพรม ให้เอากระดาษซับบีดตรงรอยเปื้อน แล้วเอาเตารีดร้อน ๆ รีด จนกระทั่งกระดาษซับน้ำมันทั่วแล้ว จึงใช้ผ้าชุบในสบีริตออฟเทอเพนไทน์เช็ดที่ตรงรอยเปื้อนนั้นให้ทั่ว

แจกันสกปรก

ราดน้ำส้มลงในกากชาเปียกใส่ลงในแจกันที่สกปรกเขย่ามากๆหน่อยแล้วล้างด้วยน้ำเย็นแจกันนั้นจะสะอาดดีมาก

ถ้าหากท่านมีแจกันปักดอกไม้ ซึ่งมีปากหนักกว่าก้น หากเอาทรายใส่ลงในแจกันเสียก่อนราว ๆ สัก ๑/๔ ของแจกันแล้วจึงใส่น้ำลง ทรายนอกจากจะทำให้แจกันมีหลักมั่นขึ้นแล้ว ยังทำให้ก้านดอกไม้มีที่ยึดเหนี่ยวซึ่งจะไม่รวนหรือเอนเอียงได้ง่าย

วิธีไล่มด

จงใช้ผงกำมะถันโรยลงไปตรงที่มีมดมาก มดจะหนีไปหมดโดยเร็ว

อีกวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลดีมาก ตัดมันฝรั่งออกเป็นชิ้นยาว ๆ เล็ก ๆ นำไปชุบแอมโมเนียให้เปียกโชกแล้วนำไปวางไว้ใกล้ ๆ ที่มีมด มดจะรีบหนีโดยเร็วเช่นกัน

วิธีไล่ยุง

ในห้องของท่านถ้ามียุงและแมลงเล็ก ๆ ชุกชุม บินและกัดทำความ

รำคาญแก่ท่าน จงใช้การะบูนแท่งผูกเชือกแขวนไว้ใกล้โคมไฟฟ้า ความร้อนจากหลอดไฟจะทำให้การะบูนระเหยกลิ่นตลบไล่สัตว์เหล่านี้ บินหนีไปได้แต่ก็คงไม่หมดทีเดียว เพราะยุงบางตัวไม่กลัวยาอ่อน ๆ

แมลงรบกวนเปียโน

ภายในเปียโนมักมีสัตว์เล็ก ๆ อาศัยอยู่บางชนิดกัดแทะทำลายไม้ทำให้ชำรุดเสียหายได้ โดยเฉพาะเช่นมอด จงนำการะบูนแท่งใส่ไว้จะไล่แมลงเหล่านี้ไปหมดสิ้น

กันตัวสัตว์

ลิ้นชักตู้หรือโต๊ะ ที่เก็บของซึ่งจะไม่ให้เกิดตัวสัตว์หรือเตียงนอนที่ทำด้วยไม้ ตู้เสื้อผ้าหรือตู้หนังสือ พื้นห้องนอนเหล่านี้ ถ้าจะป้องกันไม่ให้มีตัวเลือด ไร มอด ฯลฯ ซึ่งจะทำลายเสื้อผ้าหรือหนังสือให้เสียหายไปเหล่านี้ ให้ใช้ล้างขัดถูด้วยน้ำที่ผสมด้วยเกลือก อาบน้ำชนิดกลิ่นลาเวนเดอร์และการะบูนก็จะป้องกันสัตว์เหล่านั้นได้ ทั้งจะทำให้เสื้อและหนังสือมีกลิ่นหอมชื่นใจอีกด้วย

ฆ่าตัวสัตว์

ถ้าจะล้างห้องให้สะอาด ปราศจากเชื้อโรคและตัวสัตว์ต่าง ๆ เช่น เลือด ไร มอด ฯลฯ ตายหมดแล้ว ให้ใช้น้ำสบู่ผสมกับเกลือกอาบ น้ำกลิ่นลาเวนเดอร์ ๑ กำมือ และการะบูน ๑ ช้อนโต๊ะ เมื่อละลายแล้วใช้ล้างพื้น ล้างตู้ และเตียงไม้ดีนัก นอกจากจะได้ประโยชน์ดังกล่าวแล้ว ยังจะทำให้ตู้เตียงนั้นมีกลิ่นหอมอีกด้วย

๒—๓ เดือนใช้น้ำยาที่ผสมดังนี้ ล้างในตู้หนังสือเสียครั้งหนึ่งก็ดี จะ

ทำให้ตัวมอดตายหมด

มอดกินเครื่องเรือน

มอดที่เกิดขึ้นในวัตถุที่เป็นไม้ให้รีบกำจัดเสีย ถ้ามิฉะนั้นมันจะกินลามไปทั่วทั้งห้อง วิธีกำจัดอย่างหนึ่งก็คือขนเครื่องเรือนที่มอดเกิดขึ้นนี้ไปไว้ในห้องที่ว่างห้องหนึ่งซึ่งไม่มีอะไรเลย แล้วปิดหน้าต่างประตูให้หมดทุกบาน เอาอั้งโล่เล็ก ๆ ที่ใส่ถ่านไฟไว้เรียบร้อยแล้วตั้งไว้กลางห้องและ ใส่ ก้อน กำมะถันลงหลาย ๆ ก้อน ปิดประตูทิ้งไว้สัก ๕ หรือ ๖ ชั่วโมง จึงเข้าไปเปิดประตูหน้าต่างให้ควันออก ภายหลังที่ทำเช่นนี้แล้ว ทั้งตัวมอดและไข่มอดจะตายจนหมดสิ้น

ป้องกันมอด

ตัวมอดเป็นแมลงที่ทำลายเครื่องใช้ในบ้าน เรือน ตลอด จน ตัว เรือน มากกว่าแมลงอื่น ๆ และเป็นเวลาเร็วด้วยดังนั้นจึงควรระวังให้มาก ในเวลาที่ท่านไม่อยู่บ้าน เช่นไปเที่ยวตากอากาศตามหัวเมืองเป็นต้น บางคนใช้ผ้าใบปิดเครื่องเรือนเพื่อไม่ให้ฝุ่นละอองจับ แต่ความจริงความมืดนี้แหละที่ทำให้ตัวมอดเกิดขึ้นได้เร็ว วิธีที่ดี ควรจะใช้น้ำมันเบนซินพรมบนเครื่องเรือนและผ้าห่มนอน จะช่วยป้องกันไม่ให้ตัวมอดจับได้

กำจัดมอด

ก่อนที่จะเก็บเสื้อผ้าที่เป็นสักหลาดและเฟอร์ไว้ในตู้ ให้เอาออกผึ่งที่กลางแจ้ง แล้วสะบัดให้ทั่ว เสร็จแล้วใช้แปรง ๆ ให้หมด แล้วม้วนให้ดีใช้กระดาษหนังสือพิมพ์หลาย ๆ แผ่น ซ้อนกันห่อเสื้อก่อนเก็บไว้ หมึกที่พิมพ์ตัวหนังสือในหนังสือพิมพ์นี้แหละจะกำจัดตัวมอดได้

อีกวิธีหนึ่ง ก่อนจะเก็บเข้าตู้ ให้ใช้เกลือเอปซ่อม (หาซื้อตาม

ห้างขายยาฝรั่ง) โรยเสื้อแล้วม้วนเสื้อใช้กระดาษ หนังสือ พิมพ์ ห่อ อย่าง วิธีข้างต้น

วิธีกำจัดแมลงวันในครัว

เอากรดคาบอลิคใส่ลงในเตาไฟ ควันของมันจะไล่แมลงวันไปหมด หรือจะใช้ต้นสำระแหน่แขวนไว้ตรงที่ประตูและหน้าต่าง แมลงวันก็จะไม่มาเหมือนกัน

การจัดดอกไม้

ศิลปการจัดดอกไม้ประดับห้อง

ดอกไม้และต้นไม้เป็นสิ่งที่ให้ความสดชื่นเบิกบานแก่ผู้ได้เห็น บ้านใดเรือนใด ไม่มีต้นไม้ ดอกไม้ประดับบ้านและห้องบ้าง ก็ดูจะแห้งแล้งไม่น่าอยู่เลย และสำหรับเมืองร้อนอย่างเมืองเรา ต้นไม้และดอกไม้ก็ยิ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุที่ต้นไม้และดอกไม้เป็นของสำคัญในการจะทำ ให้ บ้าน เป็นบ้านอย่างสมบูรณ์ การจัดและปลูกต้นไม้จึงเป็นวิชาอันหนึ่งของแม่บ้านทั้งต่างประเทศและไทยตามที่นิยมกัน ศิลปของการจัดดอกไม้ประดับห้องในสมัยนี้ มักจะจัดให้รับกับแจกันหรือชามที่ปักดอกไม้ เช่นเป็นชามก็จัดดอกไม้ย้อย ๆ เช่น ช่อกล้วยไม้ แจกันรูปขวดสูง ๆ ก็ใช้ดอกไม้ที่ก้านแข็งช่อยาว ๆ ให้เหมาะกันอีก ทั้งจะต้องพิถีพิถันในเรื่องสีของขวดปักดอกไม้กับสีดอกไม้ให้แลดูกลมกลืนอีกด้วย

นอกจากนี้ ถ้าในห้องเดียวกันนั้นมีขวดปักดอกไม้หลายขวด ซึ่งจะปักดอกไม้ทุกขวดแล้วจะต้องให้สีของดอกไม้ที่ปักเป็นสีเดียวกันจึงจะแลดูสวยงาม เช่นขวดหนึ่งดอกไม้สีเหลือง ขวดอื่น ๆ ก็ต้องให้เหลืองเข้าชุดกันเหมือนกันหมด ทั้งนี้เพราะถ้าจะใช้สีลักลั่นกัน บางทีก็จะแลดูไม่งามตา เช่นขวดหนึ่งเป็นสีเหลือง อีกขวดหนึ่งเป็นสีแดง ดังนี้ก็จะดูไม่เรียบร้อยไม่เย็นตา

การปลูกต้นไม้ดอกก็เหมือนกันมักจะนิยมปลูกให้เป็นหมู่หมวด ตามชนิดและสีของดอกไม้เป็นแปลงไปเช่น ดอกกุหลาบสีแดงก็รวมกันเป็นแปลงที่หนึ่ง สีชมพูก็อยู่อีกแปลงหนึ่ง ไม่ให้สับสนกัน ทั้งนี้เพื่อในเวลามีดอกจะได้ดูงามยิ่งขึ้น

ดอกไม้และต้นไม้

ดอกไม้ที่มีก้านยาวทุกชนิดผ่าตรงปลายก้านประมาณครึ่งนิ้วแช่น้ำไว้วันต่อไป ตัดตรงนั้นทิ้งแล้วทำอย่างเมื่อวานนี้อีก แต่เปลี่ยนน้ำ วิธีนี้จะทำให้ดอกไม้สดสวยเสมอ

ดอกไม้ก้านยาวทุกชนิด ผ่าปลายก้านประมาณครึ่งนิ้วใส่ในขวดที่มีกลิ่นเซอลิน อุดจุกให้แน่น ยาด้วยน้ำขี้ผึ้งละลายร้อน ๆ ดอกไม้นั้นจะสดอยู่ได้ปีกว่า

จุ่มช่อดอกไม้ลงในน้ำกาวอาราบิคอย่างใส แขวนไว้ให้แห้ง ทำเช่นนี้ ๒—๓ ครั้งดอกไม้จะสดอยู่หลายเดือน

เสียบก้านดอกไม้ให้แหลมปักในหัวมันฝรั่ง จะทนอยู่ได้อาทิตย์กว่า

แอมโมเนียหยดลงในแจกัน ๒—๓ หยด จะทำให้ดอกไม้สดอยู่นานกว่าปกติมาก และน้ำก็ไม่เหม็น

แอสไพรินหนึ่งในสี่ของเม็ดละลายลงในน้ำที่มีดอกไม้ปักอยู่ จะทำให้ดอกไม้สดกว่าปกติมาก

ฟองสบู่ที่ซักผ้าแล้วเป็นปุ๋ยดีสำหรับต้นกุหลาบ

น้ำมันมะกอกวางไว้ใกล้ต้นเฟอร์น จะทำให้ต้นเฟอร์นโตเร็วและงดงาม

ต้นไม้ที่ปลูกในร่ม เอาฟองน้ำชุบน้ำที่ผสมกับน้ำนมเล็กน้อยถูใบแต่เบา ๆ ให้ทั่ว ใบจะเงางามดีป้องกันไม่ให้เป็นรอยเกรียมขึ้นตามใบได้ด้วย อย่าเอาน้ำธรรมดารดใบเป็นอันขาด จะทำให้ใบเป็นรอยเกรียมสิ้นงาม

ดอกไม้โดยมาก ก้านมักจะไม่ตั้งตรง ถ้าจัดในแจกันปากกว้าง ๆ ก็ยากจะจัดให้ได้รูปดีได้ ถ้าหากท่านหาลวดตาข่ายช่วยมาตัด แล้วขดรอบภายในแจกันให้พ้นปากขึ้นมานิดหน่อย แล้วจึงปักดอกไม้ลงไป เมื่อปักเสร็จแล้ว ดอกและใบจะคลุมจนไม่แลเห็นลวดตาข่าย

ดอกไม้ที่ปักไว้นั้นจะทนทานขึ้น ถ้าหากรักษาน้ำที่แช่อยู่ในนั้นให้สะอาด จงตัดใบที่ติดก้านอยู่อย่าแช่ลงในน้ำ และน้ำนั้นให้ใส่น้ำตาลลงไปด้วยเล็กน้อย

เสื้อผ้า

ปัญหาเรื่องการซักผ้า

แม่เรือนโดยมากมีความเห็นว่า การซักผ้าทุก ๆ วันเป็นการเปลืองโดยใช่เหตุอย่างหนึ่ง เช่นเปลืองสบู่ เปลืองน้ำเป็นต้น แต่ความจริงการซักผ้าทุกวัน ๆ ละเล็กน้อย คือการประหยัดทรัพย์ที่จะซื้อเสื้อผ้าอย่างหนึ่ง นอกจากจะทำให้สะอาดและถูกอนามัย เพราะว่าเสื้อผ้าที่เราใส่วันหนึ่งๆนั้นถึงจะไม่เปื้อนสกปรกอย่างอื่น ก็ต้องเปื้อนเหงื่อไคลของเราเอง ซึ่งถ้าหากทิ้งไว้หลาย ๆ วันจึงซัก เหงื่อไคลนั้นก็จะจับเข้าเนื้อแน่น ทำให้ซักไม่ค่อยหมดคราบ แล้วเสื้อผ้าก็จะเปื่อยขาดเร็ว เพราะกรดที่เกิดจากเหงื่อนั้นกัดผ้า

อีกประการหนึ่ง กลิ่นสาบที่เกิดจากเสื้อผ้าที่ใช้แล้วหมกทิ้งไว้ ก็เป็นโทษแก่การหายใจของเราเองด้วย

ล้างน้ำมันดิน

ใช้กลีเซอรีนทาที่ตรงรอยเปื้อนจะทำให้มันอ่อนตัวลง แล้วเอาผ้าหรือแพรที่เปื้อนนั้นแช่ลงในน้ำมันเบนซิน (เฉพาะที่ตรงรอยเปื้อน) ทิ้งไว้สักครู่ แล้วจึงเอาซักด้วยน้ำอุ่น ซึ่งผสมกับแอมโมเนียเล็กน้อย

ประโยชน์ของแอมโมเนีย

แอมโมเนียหรือที่เรียกกันอย่างสามัญว่าเยี่ยวอูฐนั้น เวลาที่จะซักผ้าห่มนอนหรือผ้าสักหลาด ถ้าเอาแอมโมเนียหนึ่งช้อนชาผสมลงในน้ำแล้วเอาของที่จะซักจุ่มลงและขยี้ แอมโมเนียจะช่วยกัดสิ่งโสโครกออกได้ง่าย และนอกจากนั้น แอมโมเนียยังทำให้ผ้าเนื้อนุ่มไม่กระด้างดีอีกด้วย

ซักไหมพรม

ถ้าจะซักเครื่องใช้ที่เป็นไหมพรมก่อนลงมือซัก ต้องเอาแช่น้ำเย็นทิ้งไว้ก่อนอย่างน้อยก็ครึ่งชั่วโมง การทำเช่นนี้ก็เพื่อจะทำให้ไหมพรมนุ่มไม่แข็งกระด้างเมื่อแห้งแล้ว และทั้งรักษารูปให้คงที่อยู่ด้วย

เสื้อผ้าที่ทำด้วยขนสัตว์ เมื่อจะต้องซักให้ซักในน้ำสบู่อุ่น ๆ เวลาซักน้ำเปล่าก็ให้ซักน้ำอุ่น ๆ เช่นกัน ห้ามบิดแต่ใช้บีบให้น้ำออก แล้ววางลงบนผ้าเช็ดตัวขนหนูผึ่งไว้ในที่ร่มจนแห้ง

เสื้อกับกระโปรงแพรขาว

ภายหลังที่ซักสะอาดดีแล้ว เมื่อจะซักน้ำเปล่า ควรผสมกับเหล้าเมทธิเลต ๒—๓ หยด จะทำให้แพรขาว

ทำให้ผ้าขาว

เวลาซักผ้าการที่จะให้ผ้าขาวมาก ๆ นั้นไม่มีอะไรดีเท่ากับเอาน้ำมันสนสักสามสี่หยด ๆ ลงในน้ำที่ใช้ซักผ้า

ซักถุงแพร

ถ้าน้ำหมึกเปื้อนถุงแพร จงแช่ลงในน้ำส้มสักสองชั่วโมง แล้วขยี้เบา ๆ แล้วซักน้ำก็จะสะอาดดีดังเดิม

ถุงเท้าดำ

ถุงเท้าสีดำ ถ้าจะไม่ให้ดูเก่าเร็ว เมื่อซักบ่อย ๆ แล้วให้ลงครามภายหลังที่ซักสะอาดดีแล้ว ครามที่ใช้นี้ควรผสมแก่ ๆ เสียหน่อย

ซักผ้าม่าน

ก่อนที่จะซักผ้าม่านนั้น ถ้าหากเอาลงแช่ในน้ำเย็นซึ่งได้ใส่เกลือผสมลงไปด้วยสองกำมือท่านจะได้รับความประหลาดใจที่ผงจับผ้าและสกปรกที่ม่านจะหมดไปอย่างง่ายดาย

ซักกำมะหยี่

ซักน้ำสบู่จนสะอาดอย่าบิดอย่างผ้าธรรมดา จงใช้รีดหรือทับน้ำออกให้หมด สบัดให้คลี่ออกเอาข้างขนอังไฟจนแห้ง แล้ววางบนผ้าห่มนอนนิ่ม ๆ ค่อย ๆ ระวังรีดทางข้างใน

เสื่อผ้าขนสัตว์

เมื่อจะซักเสื้อผ้าที่ทำด้วยขนสัตว์ให้เอาสบู่อย่างเป็นเกล็ดใส่ลงในน้ำเปล่า แล้วจึงซัก เมื่อจะซักผ้าลักหลาดสีเทาให้ใช้น้ำส้ม ๑ ช้อนชาลงไปในน้ำที่จะซัก

ซักผ้าห่มนอน

การซักผ้าห่มนอนของท่านจะง่ายเข้าสองเท่าตัว ถ้าหากท่านแช่น้ำเย็นผสมเกลือหยาบ ๆ ครึ่งปอนด์ค้างคืนไว้ เช้ายกผ้าขึ้นจากน้ำเกลือ บีบเอาน้ำออกจนหายโชกแล้วซักด้วยน้ำสบู่ผสมแอมโมเนีย

ถ้าอยากจะให้ถุงเท้าแพร เสื้อหรือสิ่งอื่นที่ทำด้วยแพรหรือไหมเป็นมันอยู่เสมอ คราวซักด้วยสบู่ลักซ์ในน้ำอุ่น ๆ แล้วเอาขึ้นมาส่ายไปมาในน้ำสะอาด ซึ่งผสมด้วยแอลกอฮอล์หนึ่งช้อนชา ทำดังนี้ ๓ ครั้ง แพรหรือไหมของท่านจะมันคงที่อยู่เสมอ

วิธีซักแพร

การซักแพรห้ามไม่ให้เอาสบู่ถูและไม่ต้องแช่ด้วย ให้ตั้งสบู่เป็นชิ้นเล็ก ๆ ใส่ในชามอ่างซึ่งมีน้ำอยู่แล้วตีให้เป็นฟอง (น้ำที่ใช้ซักแพรนี้ ถ้าเป็นน้ำอุ่นจะดีกว่าน้ำเย็นมาก) เอาแพรลงเขย่า ห้ามไม่ให้ขยี้ เสร็จแล้วซักน้ำเปล่า ๆ อีกหน แล้วจึงลงคราม (ถ้าเป็นแพรขาว) อย่าบิดอย่างผ้าธรรมดาเพราะเนื้อแพรจะรวม จะให้หมดน้ำก็ใช้บีบเท่านั้นเป็นพอ

ถ้าจะให้แข็งใช้กาวละลายน้ำอย่าใช้แป้ง สำหรับแพรมีสีนวล เมื่อซักน้ำเปล่าให้หมดสบู่แล้ว แทนที่จะเอาไปตากเฉย ๆ ให้เอาลงแช่ในน้ำชาเย็น ๆ สักครู่หนึ่งแล้วจึงตาก จะทำให้สีนวลสดใสขึ้นอีก

มีวิธีซักแพรอย่างหนึ่ง แต่เป็นการเปลืองเงินมาก ควรจะใช้สำหรับซักแพรราคาแพง ๆ คือซักด้วยน้ำมันเบนซินลงในชาม เอาแพรจุ่มลงและขยำอย่างเร็วที่สุด มิฉะนั้นน้ำมันจะแห้งเสียหมด ถ้ามีรอยด่างหรือเปื้อนสีที่ตรงไหน ต้องถูและขยำตรงนั้นให้มากแล้วเอาขึ้นผึ่งบนราว พอแห้งหมาด

กรีดทีเดียว การซักเช่นนี้จะทำให้แพรใหม่และสวยกว่าซักด้วยน้ำธรรมดา กับรอยเปรอะเปื้อนก็จะหายไปหมดด้วย

ซักเสื้อถัก

เสื้อเสวตเตอร์หรือเสื้อถักจัมเปอร์ หรือจะเป็นผ้าห่มผ้าพันคออะไรก็ตาม เมื่อถึงคราวซักมันจะเลยเสีย ๆ มาก เพราะมันจะยืดยาวเกินขนาดไปหมด วิธีซักที่จะไม่ทำให้เสียมีเคล็ดลับอยู่เพียงเล็กน้อย คือแทนที่จะซักและขยี้เหมือนผ้าธรรมดา ก็คือให้เอาแช่ลงในน้ำสบู่อุ่น ๆ เสียก่อน ทิ้งไว้ครึ่งชั่วโมงก่อนแล้วจึงเอาขึ้นจากน้ำสบู่ ยกขึ้นทั้งปื้นเอาขยำในน้ำสบู่ ขยี้ไม่ได้ เมื่อเห็นว่าสะอาดดีแล้วเทน้ำเก่าออกเปลี่ยนน้ำใหม่ลงหลาย ๆ ครั้งจนหมดคราบสบู่ และเสื้อสะอาดดีแล้ว ยกเสื้อขึ้นทั้งปื้น บีบน้ำออกเสียแล้วคลี่เสื้อออกวางราบบนแผ่นกระดานทิ้งตากไว้ให้แห้ง

ซักเครื่องขาวที่สกปรก

ผ้าที่ทำด้วยฝ้ายหรือลินินขาว ถ้าเปื้อนสกปรกหรือมัวหมองไปไม่สะอาดแล้ว ให้เอาแช่ลงในน้ำอุ่นเจือโซดาเล็กน้อยค้างคืนไว้ แต่ก่อนที่จะแช่ให้เอาลงจุ่มน้ำอุ่นปนโซดานั้นทีละตัว ใช้สบู่ถูตามที่เปื้อนมากๆนั้นด้วย พอรุ่งเช้าให้ขยี้ให้ทั่วผืน แล้วเอาลงต้มกับสบู่ชิ้นเล็ก ๆ สัก ๑๕ นาที ถ้าเครื่องใช้ที่ต้มเป็นกระทะหรือกระป๋องเหล็กให้หาผ้าห่อ เสื้อผ้าที่จะต้มนั้นก่อนด้วยเพื่อไม่ให้สนิมเหล็กจับ ต้มแล้วเอาลงมาขยำซักน้ำเปล่าเสียสองน้ำให้หมดสบู่แล้วจึงลงคราม สำหรับผ้าลินินไม่ควรบิด ให้เอาตากทั้งที่ชุ่มน้ำอยู่ เมื่อแห้งแล้วจะได้แข็งขึ้น และเวลาที่รีดจะได้เป็นมันดี

อีกวิธีหนึ่ง ให้ต้มกับเปลือกไข่และสบู่ ไม่ต้องแช่โซดา เปลือก

ไข่จะทำให้เสื้อผ้าขาวสะอาดดี

ซักผ้าสักหลาด

ใช้สบู่ดี ๆ หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ใส่ลงในน้ำร้อนจัด ๆ แล้วเอาผ้าลงซัก ห้ามไม่ให้ขยี้ แต่ใช้มือบีบให้หมดน้ำและถ้ายังไม่หมดเปื้อนให้ซักเป็นหนที่สองอีก ใช้น้ำร้อนจัด ๆ ผสมสบู่อย่างที่กล่าวมาแล้วบีบให้หมดน้ำแล้วไม่ต้องใช้น้ำเปล่าซักอีก ตากกลางแจ้งและต้องคอยมั่นสะบัดบ่อย ๆ จนแห้ง

ซักผ้าสักหลาดอ่อน

ใช้ฟองสบู่ผสมกับน้ำอุ่น (ไม่ใช่น้ำที่ต้มจนเดือด) อย่าใช้โซดา เพราะจะทำให้สีตก ฟอกเพียงเล็กน้อยและตากให้แห้ง ใช้มือรีดพอควรในเวลาตาก เวลาซักอย่าขยี้เป็นอันขาด

นมเปรี้ยวมีธาตุที่จะฟอกผ้าลินิน มีสีลินให้ขาวขึ้นโดยไม่ต้องออกแรงมากด้วย ผ้าที่เป็นดอกดวงลวดลายเช่น ผ้าโปร่ง ผ้าเช็ดหน้าบัก ผ้ามัน หรือผ้าบ่าน ซึ่งมองดูเหลืองและไม่ผ่องใส ใช้ซักในนมเปรี้ยวก็จะขาวสะอาดขึ้นทั้งนั้น วิธีซักครั้งแรกซักอย่างธรรมดา เสร็จแล้วซักด้วยน้ำอุ่นแล้วเอาใส่ลงในหม้อพร้อมกับนมเปรี้ยว และปิดฝาทิ้งไว้ ๒ วันหรือยิ่งกว่านั้น แล้วจึงนำมาซักให้สะอาดหมดจด เสร็จแล้วลงครามอ่อน ๆ และตากแดดจนแห้ง

ผ้าลินินขาวหรือผ้าสำลี ถ้าเปื้อนยางผลไม้ ให้แช่ลงในนมเปรี้ยวสักครึ่งชั่วโมง แล้วจึงซักด้วยน้ำสบู่อุ่น ๆ รอยเปื้อนก็จะหายไป ถ้าเปื้อนหมึกก็ทำอย่างเดียวกันนี้แต่ต้องทำทันที สำหรับที่เปื้อนสนิมเตารีดให้แช่ในนมเปรี้ยว ๒๔ ชั่วโมง แล้วซักด้วยน้ำร้อน

การซักผ้าด้วยวิธีลัด

การซักผ้าที่รวมกันมาก ๆ นั้น จะซักสะดวกขึ้นอีกมากหากจะใช้วิธีดังต่อไปนี้ช่วย

วิธีที่ ๑ ให้เอาน้ำ ๑๐ แกลลอนผสมกับน้ำประสานทองครึ่งปอนด์ แล้วเอาเสื้อผ้าลงแช่ค้างคืนไว้คืนหนึ่ง เช้าจึงเอาขึ้นตั้งไฟต้ม ถ้าเสื้อผ้าสกปรกมากให้ใส่น้ำประสานทองลงอีกแต่น้อย เสื้อผ้าจะขาวสะอาดโดยไม่ต้องใช้สบู่ซักฟอกอีก และไม่กัดมือให้เปื่อยด้วย วิธีนี้ใช้ซักเสื้อผ้าของคนเจ็บได้ดีมาก ซักสักหลาดอ่อนด้วยวิธีนี้ทำให้สักหลาดไม่แข็งกระด้าง แต่เนื้อจะนุ่มอย่างเดิม ผ้าลูกไม้หรือริบบิ้นต่าง ๆ ก็เช่นเดียวกัน

วิธีที่ ๒ ก่อนที่จะซักเสื้อผ้าถ้าเติมน้ำมันพาราฟินลง ในน้ำที่ ซักสัก ๑ ช้อนโต๊ะ จะทุนแรงซักฟอกได้อีกมาก

วิธีที่ ๓ เวลาซักเสื้อผ้าถ้าเติมผงโบเรกซ์ลงไปด้วย รอยเปื้อนที่คอที่ข้อมือเสื้อหรือรอยต่าง ๆ จะหลุดได้ง่าย ๆ ผ้าปูโต๊ะที่เปื้อนน้ำชา ถ้าซักตามวิธีนี้ก็ใช้ได้ดี

วิธีที่ ๔ เมื่อจะนำผ้าที่ซักฟอกลงต้ม เอาน้ำมะนาวชิ้นใหญ่ๆใส่ลงไปด้วยสัก ๒—๓ ชิ้น โดยไม่มีการเสียหายแก่ผ้านั้นด้วย

ซักผ้าสี

ผ้าสีห้ามไม่ให้แช่ ให้ซักแต่ ๒ น้ำเท่านั้น และต้องให้เสร็จทันทีด้วย เพราะถ้าแช่ไว้นานถึงจะเป็นสีดีอย่างไรก็ตก น้ำแรกให้ใช้สบู่ แต่ห้ามไม่ให้เจือโซดา น้ำที่สองละลายเกลือเม็ดลงสักกำมือหนึ่งเพื่อรักษาสี

ซักผ้าสี ถ้าผ้าสีตก ให้แช่ลงในน้ำเย็นซึ่งผสมกับน้ำส้มหนึ่งช้อน

โต๊ะ ทิ้งไว้สัก ๑ หรือ ๒ ชั่วโมงแล้วจึงซักด้วยวิธีธรรมดา ต้องการรักษาสีให้คงสดอยู่ ภายหลังที่ซักด้วยน้ำเปล่าให้ใส่เกลือปนลงไป ๑ ช้อนใหญ่ จะช่วยรักษาสีให้คงสดอยู่ได้

ผ้าหรือแพรที่จะซักถ้าเป็นสีม่วงหรือสีฟ้าให้ซักในน้ำที่ ผสม ด้วย น้ำวอชชิ่ง โซดา ๑ ช้อนโต๊ะ ต่อน้ำ ๑ แกลลอนจะทำให้สีคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง

ถ้าเป็นสีดำให้ใช้ใบไอวี่ ๑ กำมือชงด้วยน้ำ เดือด ๆ ทิ้ง ไว้ ให้ เย็นแล้วกรองผสมน้ำตามสมควร

ถ้าเป็นสีเขียวหรือสีชมพู ให้ใส่น้ำส้ม ๑ ถ้วยชาในน้ำที่จะซัก

ถ้าเป็นสีเนวี่บลูให้ซักด้วยน้ำครามแก่ ๆ ตากในร่ม ถ้าเป็นสีอื่น ๆ ให้ซักในน้ำที่ผสมเกลือ

คำแนะนำสำหรับการย้อมเสื้อ

ถ้าเสื้อสีขาวกลายเป็นสีเหลืองภาย หลังที่ซักบ่อย ๆ ควรจะย้อมเสียสักครั้งหนึ่งหรือสองครั้งเป็นดี ปีนี้กำลังนิยมใช้สีน้ำตาลปนทองกันอยู่ และจะใช้ดัดสีน้ำเงิน น้ำตาลหรือดำก็สวยดี สีอำพันหรือน้ำตาลปนทองนี้อาจย้อมได้โดยผสมสีเหลืองกับน้ำตาลอ่อนเข้าด้วยกัน ผสมสีน้ำตาลอ่อนกับชมพูก็จะได้สีอำพันนี้เหมือนกัน และดูจะสวยมากด้วย แต่สำหรับการผสมสีวิธีนี้ ไม่ต้องแบ่งสีให้เข้ากัน แต่ผสมด้วยละลายกับน้ำทีละน้อย ๆ ก่อนจนกระทั่งได้สีและเงาที่ต้องการ

เครื่องใช้ในการตัดเสื้อ

ซื้อผ้าที่ดีและให้ช่างตัดเสื้อชั้นเยี่ยมตัดเย็บให้ท่าน นี่เป็นการประหยัดทรัพย์ที่ถูก เสื้อผ้าชนิดที่ดีสำรับหนึ่งจะใช้ได้ทนนานมากกว่าชนิดอย่างกลางสองสำรับ

สี

เสื้อผ้าของท่านทั้งหมดควรจะมีสีพื้น ๆ ไว้ การเลือกหารองเท้า ผ้าพันคอ ฯลฯ จะได้ไม่เป็นการเปลืองทรัพย์นักในการจะหาให้เข้าสีกับชุดเสื้อผ้า

เสื้อฝน

ท่านคงจะไม่กลัวในเมื่อจะไปทำการงานหรือธุระนอกบ้านด้วยเสื้อผ้าที่ดีในเวลาอากาศมืดครึ้มไปด้วยฝน ถ้าท่านเอาเสื้อฝนไปด้วย แต่บางทีท่านอาจไม่แลเห็นประโยชน์ของการมีเสื้อฝน นอกจากจะพาดแขนไว้เก๋ๆ อย่างไรก็ดี การมีเสื้อฝนไว้จะช่วยประหยัดทรัพย์ในค่าใช้จ่ายเสื้อผ้าได้มากทีเดียว

เสื้อผ้าที่เป็นสีขาว เมื่อจะต้มจงใส่น้ำมันสน ๑ ช้อนกาแฟต่อน้ำเดือด ๑ แกลลอน ต้มสัก ๒๐ นาที จะช่วยทำให้ผ้าขาวดังสำโน

รอยไหม้เกรียม

วิธีกำจัดรอยไหม้เกรียมที่สะดวก และดีนั้นคือให้เอาสบู่ซักผ้าสองออนซ์ น้ำส้มคริ่งไปท์และหัวหอมสับให้ละเอียด ผสมร่วมกันตั้งไฟต้มสักสิบนาที แล้วยกลงทิ้งไว้ให้เย็น ราดสิ่งเหล่านี้ลงบนรอยไหม้ ทิ้งไว้จนแห้งแล้วก็ล้างให้สะอาดภายหลัง

หรือถ้ารอยไหม้เกรียมเปื้อนผ้าปูโต๊ะสีขาว ให้รีบผ่านมะนาวสด ๆ

ฤตรงรอยไหม้ทันทีทันควันแล้วผ้าแช่ในน้ำเย็น ก็จะหายเหมือนกัน

ซ่อมผ้าม่านโปร่ง

เมื่อม่านที่ทำด้วยผ้าโปร่งขาดเป็นรู ไม่ควรจะเย็บชุนหรือจับต้องที่ตรงนั้น ให้ซักและลงแป้งอย่างธรรมดา เมื่อเวลารีด ให้ตัดผ้าม่านโปร่งเก่า ๆ ที่ไม่ใช้แล้วเป็นชิ้นกลม ๆ ชิ้นหนึ่ง ชุบแป้งแล้วเอามาวางบนผ้าโปร่งตรงที่ชำรุดนี้ แล้วเอาเตารีดรีดเสีย

ผ้าเปื้อนน้ำชา

แช่ผ้าตรงรอยเปื้อนนั้นในน้ำเย็น แล้วซักอย่างธรรมดา ถ้ายังไม่หาย ให้ใช้น้ำร้อนเดือด ๆ รดตรงที่เปื้อนหลาย ๆ ครั้งจะหายไปเอง

ผ้าปูโต๊ะที่ไม่ลงแป้ง

ถ้าไม่อยากจะลงแป้งผ้าปูโต๊ะจะใช้เหล้าเมทธิเลคแทนก็ได้ จะทำให้รีดขึ้นเงางามดีมากกว่าผ้าที่ลงแป้งอย่างธรรมดา เมื่อซักผ้าปูโต๊ะแล้วซักน้ำเปล่าอีกครั้งหนึ่งนั้น ให้เติมเหล้าเมทธิเลคลงครึ่งเอานซ์ด้วย ทำให้ผ้าเป็นเงางามดีมากเมื่อรีดแล้ว

รอยไหม้บนผ้าหรือแพร

ถ้าผ้าหรือแพรมีรอยเกรียมที่ไม่หนาเกินไปนักนั้นจะแก้ให้หายได้ด้วยการผสมผง Fuller's earth กับเกลือส่วนละเท่า ๆ กัน เข้ากันกับน้ำพอเปียก ๆ แล้วโปะลงบนรอยไหม้ ทิ้งไว้จนแห้งแล้วปัดออกก่อนจึงซักตามวิธีธรรมดา

น้ำหมึกเปื้อนเสื่อผ้า

หมึกที่หกรดเสื่อผ้าหรือพรม ถึงแม้จะแห้งไปแล้วก็จะเอาออกให้

หายได้ คือให้เอาตรงรอยเปื้อนชุบน้ำมันมะกอกทิ้งไว้เจ็ดชั่วโมง แล้วเอาขึ้นซักด้วยน้ำฟองสบู่

สักหลาด

สักหลาดที่มีรอยเกรียมไหม้ไฟ จงถูด้วยน้ำมะนาวให้มาก ๆ ผึ่งแดดจัด ๆ ให้แห้ง แล้วจึงซักรีด

รอยขี้แมลงวัน

รอยขี้แมลงวันที่ติดอยู่ตามม่านหมอน หรือโป๊ะโคม ฯลฯ ที่ทำด้วยผ้าแพรวั้น ถ้าเอาผ้าชุบน้ำมันสนเพียงเล็กน้อยเช็ดรอยนั้นจะหายไป

ซักล้างจุดรา

ครั้งแรกซักด้วยวิธีเอาน้ำร้อนผสมกับสบู่ แล้วใช้เกลือโปะลงตรงรอยเปื้อนรา และเอาออกตากแดดทั้งที่ยังโปะเกลืออยู่นั้น ทิ้งไว้จนแห้งจึงซักอีกครั้งหนึ่ง

เสื่อลงแป้ง

ถ้าเสื้อที่ลงแป้งแข็งใช้น้ำเย็นธรรมดาพรมมักจะทำให้เตารีดฝืด หรือติดตะกุกตะกัก รีดได้ไม่เรียบ ให้ใช้น้ำร้อนหรือน้ำอุ่นจัด ๆ พรมเสื้อ และใช้เศษผ้าที่ขาวสะอาด ๆ ชุบน้ำอุ่นเช็ดบางแห่งที่น้ำซึมไปไม่ถึง ก็จะทำให้รีดได้เรียบและเตาไม่ฝืดด้วย

เสื้อที่เย็บด้วยผ้ามัสลินหรือผ้าแก้วอย่างแข็ง มักจะแข็งกระด้างไป ไม่อ่อนนุ่มเหมือนก่อนซัก วิธีแก้คือให้สะบัด แล้วตีด้วยท่อนไม้สำหรับตีพรมให้ทั่ว จะกลับนุ่มเหมือนดังที่ใหม่ ๆ

ผ้าไหม

ผ้าที่ถูกเตารีดร้อนจัด ๆ รีด ให้ใช้น้ำประสานทองละลายกับน้ำพอควร เอาผ้าสะอาดชุบน้ำยาแล้วถูตรงไหม้ ก็จะหายได้

บางคนใช้เสื้อชั้นในที่ทำแขนด้วยสายยืด หรือสายยาง เสื้อชั้นในที่เขาทำขายบางชนิดก็ทำแขนเช่นนี้ แต่ทางที่ดีควรจะเปลี่ยนใช้ริบบิ้นแทนกะความยาวตามที่ต้องการให้แน่นอนลงไปจะดีกว่าใช้สายยางมาก

ถ้าจะซื้อกางเกงแพรยืดใช้ ให้ซื้อขนาดใหญ่กว่าที่ท่านเคยใช้ขนาดหนึ่ง จะใช้ทนทานดี

ถ้าผ้าหรือเสื้อสักหลาดเปื้อนโคลน ให้เอาแปรง ๆ ออก แล้วเศษสักหลาดขาวแตะแอลกอฮอล์ถูตรงที่เปื้อน เมื่อแห้งแล้วเอาก้อนฝุ่นขาวที่ทารองเท้า ถูตรงบริเวณที่เปื้อนทิ้งไว้ ๑ ชั่วโมงหรือมากกว่านั้น จึงเอาแปรงๆ ออกให้หมด เสื้อจะสะอาดดังเดิม

แพรเทียมที่ด่างเพราะถูกน้ำอาจทำให้หายได้ ถ้าเอาเสื้อลงชุบน้ำให้เปียกทั่วกันแล้วก็ทำโดยใช้เตารีดร้อน ๆ รีดในขณะที่ผ้ายังชื้นอยู่ แพรซานตุงที่ด่างเพราะถูกน้ำอย่างเดียวกัน ให้จุ่มน้ำลงทั้งตัว เวลาจะรีดควรจะรีดเมื่อยังชื้น ๆ อยู่

ถ้ากางเกงหรือเสื้อสักหลาดของท่านเปื้อนหญ้าหรือใบไม้เป็นสีเขียวๆ ให้เอาน้ำมันกลีเซอรีนผสมกับไข่แดงส่วนเท่ากัน ทาลงตรงที่ ๆ เปื้อนแล้วทิ้งไว้สัก ๑ ชั่วโมง จึงซักด้วยน้ำรอยที่เปื้อนนั้นจะออกโดยง่าย

ผ้าเปื้อนสี

ถ้าผ้าเปื้อนสีที่ใช้วาดเขียน ให้ใช้น้ำมันสนป้ายที่ตรงเปื้อน สีจะ

ละลายไปโดยเร็ว แต่ถ้ามันยังคงแข็งอยู่ให้แช่ที่ตรงรอยเปื้อนในเหล้าเมทธิเลต

รอยหมึกหยด

ถ้าหมึกหกรดผ้า ให้เอาน้ำเทียนไขอุ่น ๆ โปะลงบนรอยเปื้อนยิ่งเร็วเท่าไรยิ่งดี ทิ้งไว้สักพักหนึ่งเวลาซัก ๆ ด้วยน้ำร้อนจัด ๆ จะไม่มีรอยหมึกเหลือ

รอยไหม้

รอยไหม้บนผ้าที่เกิดจากเตารีดร้อนจัดนั้น จะหายไปได้ ถ้าหากเอาตรงรอยเปื้อนลงแช่น้ำไว้หลาย ๆ ชั่วโมง

หมึกหยด

ถ้าหมึกหยดเปื้อนผ้าหรือแพรบาง ๆ ให้เอามนสดผสมกันกับแป้งชนิด จนเข้ากันพอเปียกแล้วค่อย ๆ เช็ดที่รอยเปื้อนหมึกจะหมดไปได้

น้ำมะเขือเทศ

น้ำหมึกหยดเปื้อนผ้าหรือแพรบาง ๆ ให้ฝานมะเขือเทศสดมาชิ้นหนึ่งแล้วถูตรงรอยหมึกหมึกจะหายไปได้ แต่ถ้ารอยหมึกนั้นเก่าแล้ว หรือเปื้อนมาก ๆ ต้องทาน้ำมะเขือเทศทิ้งไว้บนรอยหมึกอย่างน้อย ๒๔ ชั่วโมงก่อนแล้วจึงซัก

ผ้าฝ้าย

ผ้าที่ทำด้วยฝ้ายเมื่อย้อมสีแล้ว ก่อนจะใช้ถ้าได้แช่น้ำเกลืออุ่น ๆ น้อย ๆ เสียก่อน สีนั้นจะไม่ตก ถ้าผ้าเปื้อนหมึก ให้จับตรงรอยที่เปื้อน

แช่ทิ้งไว้ในน้ำมะเชื่อเทศ ๑๒ ชั่วโมง แม้จะเปื้อนมาก ๆ บนผ้าลินินหรือแพร ไหมพรมก็จะออกดี

ถ้าผ้าหรือแพรเปื้อนน้ำมัน ให้เอาก้อนแมกนิเซียและน้ำฎตรงรอยที่เปื้อน ทิ้งไว้จนแห้งจึงเอาแปรง ๆ ออก

ผ้าปูโต๊ะ

ไม่ควรซักหรือทำให้เปียกน้ำบ่อย ๆ ใช้ทำความสะอาดโดยวิธีเอาแปรงปัดสิ่งสกปรกออกหรือผ้าชุบแอมโมเนียเช็ดก็พอ ได้รับการพิสูจน์จาก fbi, National Buriav od Slamdadc ว่า ถ้าได้ใช้ผ้าบาง ๆ รองด้านล่างของผ้าปูโต๊ะหรือพรมชนิดนี้ไว้ก่อนแล้วจะทำให้ทนทานขึ้นอีกเท่าตัว และจะทนทานยิ่งขึ้น หากว่าอากาศในสถานที่ที่นำไปใช้อยู่ไม่ร้อนจัดหรือไม่แห้งจนเกินไป

ผ้าห่มนอน

ผ้าห่นนอนผืนใหญ่ใช้นานก็มีรอยเปื้อนสกปรกได้ วิธีซักทำความสะอาด แช่ลงในอ่างน้ำผสมเกลือดูให้น้ำท่วมผ้า ทิ้งค้างคืนไว้ เช้ายกขึ้นบีบ (อย่าบิด) เอาน้ำเกลือทิ้งก่อนจึงนำลงซักน้ำสบู่ผสมแอมโมเนียอีกครั้งหนึ่ง

เสื้อผ้าเปื้อนสี

เสื้อผ้า ชุดงาม ๆขอนท่านที่เปื้อนสีเป็นรอยด่างจนใช้ไม่ได้ จงนำลงแช่กับน้ำมันสมผสมแอมโมเนียหอมส่วนละเท่า ๆ กัน ทิ้งไว้สัก ๓—๔ ชั่วโมง จึงเอามาซักน้ำสบู่อุ่น ๆ อีกครั้งหนึ่งขยี้ ๆ เท่านั้น สีที่เปื้อนสกปรกจะหลุดหายไปหมดสิ้น วิธีทำถ้าครั้งแรก ถ้ายังไม่หมดจงทำซ้ำอีกครั้งหนึ่ง อย่าท้อถอยเข้าใจว่าไม่ได้ผล เพราะสีบางชนิดติดทนมาก

การย้อมสี

ท่านจะย้อมสีหรือเปลี่ยนสีเสื้อผ้า เครื่องประดับหรือสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ของท่านก็ตามใช้น้ำมันมะกอกหรือน้ำมันอะไรก็ได้ทามือท่านให้ทั่วก่อนจับของที่ย้อมสี ๆ จะไม่จับติดมือ และจะล้างออกได้โดยง่าย

ผ้าเช็ดมือดี ๆ

อย่านำไปใช้ในเวลารับประทานผลไม้ จงใช้ผืนที่มีราคาถูก ๆ เพื่อการประหยัด เพราะยางผลไม้เมื่อหยดถูกผ้าแล้วจะต้องรีบแช่ซักทำความสะอาดทันที ผลไม้บางชนิดยางเปื้อนผ้าแล้วจะซักออกได้ยาก

ถุงเท้า

ถุงเท้าที่ทำด้วยผ้าฝ้ายหรือสักหลาด ก่อนซักแช่น้ำเกลืออุ่นไว้สักครู่จึงนำลงซักกับสบู่ผสมแอมโมเนีย จะสะอาดหมดจดและอ่อนนุ่มมาก

ผ้าขนสัตว์

เมื่อจับยกขึ้นสะบัดฝุ่นออก จงอย่าจับปลายผ้าหรือตอนหัวของผ้า จงจับด้านข้างของผ้าด้านหนึ่งด้านใดก็ได้ สะบัดขึ้นลงแรง ๆ

ยางอัสฟัลต์เปื้อนขนสัตว์

ยางอัสฟัลต์หรือน้ำมันดินที่เปื้อนติดผ้าขนสัตว์ จงใช้กระดาษสีน้ำตาลวางปิดรอยเปื้อนแล้วใช้เตารีดร้อน ๆ รีดทับบนกระดาษ ๆ จะดูดยางออกจากที่เปื้อนมาติดกับกระดาษจนหมด

ชุดอาบน้ำขนสัตว์

เมื่อหมดฤดูตากอากาศก็จะถูกเก็บ หมดความจำเป็นต้องใช้ วิธีเก็บโดยไม่ถูกตัวสัตว์หรือแมลงเล็ก ๆ ทำอันตรายกัดแทะพรุนเสียหาย ท่าน

ต้องใช้กาแฟผงโรยลงในหีบหรือตู้ที่เก็บ ถ้ามีหีบทำด้วยกระจกควรเก็บในหีบนั้น ตัวแมลงจะไม่สามารถทำอันตรายได้

แพรสีขาว

นำมาแช่กับน้ำที่ผสมนมสดเสียก่อน แล้วจึงซักกับน้ำสบู่อุ่น ๆ อีกครั้งหนึ่ง แพรนั้นจะขาวงามสดใสเหมือนเดิม โดยจะไม่เปลี่ยนเป็นสีมัวเหลืองได้ การซักแพรอย่าขยี้หรือบิดเพราะเนื้อแพรบาง เบาจะทำให้ขาดได้ง่าย

ผ้าม่าน

นำแช่น้ำสบู่ผงทิ้งไว้สัก ๑ ชั่วโมง ใช้แปรงถูตรงรอยเปื้อนให้ทั่วเมื่อเห็นว่าสะอาดดีแล้ว แกว่งสะบัดน้ำสะอาดอีก ๒—๓ ครั้ง อย่าขยี้อย่าบิด นำไปตากทั้งที่เปียกน้ำมาก ถ้าเป็นผ้าม่านมีดอกสีสวย ๆ แล้วตากให้ถูกแดด ขณะตากดึงตามส่วนรอยย่นให้ตึง

เมื่อแห้งแล้วท่านจะนำไปเข้าที่ได้เลย โดยไม่ต้องรีดให้เสียเวลาอีก

ผ้าซึ่งเปื้อนมาก

เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของท่านที่ เปื้อนเหงื่อไคลเป็นรอยด่างดำสกปรกมาก ๆ แช่ลงในอ่างน้ำ ผสมกับแอสไพริน ๒—๓ เม็ด ทิ้งสักครู่จึงขยี้หรือใช้แปรง ๆ รอยเปื้อนจะออกหมดกลับงดงามอยู่ในสภาพเดิม

เมื่อรีดผ้า

ท่านเผลอปล่อยเตาให้ร้อนจัดจนรีด เป็นรอยไหม้เกรียมขึ้นบนเสื้อผ้า จงรีบใช้สิ่งของเครื่องใช้อะไรก็ได้ที่ทำด้วยโลหะ เงิน เช่น ช้อนเงิน

ส้อมเงิน หรือเหรียญเงิน ถูรอยไหม้เกรียมนั้นทันที ท่านจะประหลาดใจที่รอยไหม้หายไปหมดสิ้น

ถุงเท้าไนรอนหรือแพร ซักกับน้ำผสมน้ำส้มอ่อน ๆ แช่ทิ้งไว้อย่าบิด อย่ากินเป็นอันขาดหลังจากนั้นนำขึ้นซักด้วยน้ำสบู่ธรรมดา นอกจากจะอ่อนนุ่มไม่เปลี่ยนสีแล้วยังเป็นเงางามอีกด้วย

ถ้าผ้ากำมะหยี่มีรอยยับย่น จงเอาตรงรอยย่นขึ้นอังกับไอน้ำร้อนแล้วเลื่อนไปมาให้ทั่ว รอยย่นจะเรียบร้อยดังเดิม อย่าลืมว่าใช้อังด้านใน

วิธีทำแป้งร่ำวิธีอบหีบร่ำผ้า

แป้งนวลละลายน้ำอบตะคัน แล้วทำเป็นเกล็ดผึ่งแดดไว้ให้แห้ง เอามาใส่โหลอบควันเทียนใส่ดอกไม้หอมทำเช่นนี้สัก ๒—๓ คืน แล้วจึงเอาแป้งมาปรุง

ปรุงพิมเสน ชมดไทย กระแจะ หญ้าฝรั่น น้ำมันหอม ต่าง ๆ กวนใส่ลงในแป้ง ซึ่งละลายด้วยน้ำดอกไม้เทศแล้วจึงนำมาหยอดเป็นผึ่งแดดไว้จนแห้ง แล้วเอามาอบควันเทียนอีกครั้งหนึ่ง

การอบหรือร่ำผ้าแบบไทย จะต้องใช้หีบอบ หีบนั้นต้องเป็นไม้เอาออกตากแดดเสียก่อน แล้วฝนจันทร์เทศกับเนื้อไม้ ใช้น้ำอบไทยฝน ในผิวมะกรูดและกระแจะ ปรุงกับพิมเสน น้ำมันจันทร์ชะมด และหญ้าฝรั่งแล้วเอาพรมหีบหีบพอหมาดเอาพานดินวางที่กลางหีบ ใส่ถ่านแล้วเอาขี้ธูปปรุง ใส่กำยาน ผิวมะกรูด ชะมด แล้วปั่นให้เข้ากันโรยลงไปในถ่านไฟปิดหีบให้ควันขึ้น ถ้าหีบใหญ่ทำเช่นนี้สัก ๕ หน ถ้าหีบเล็กทำสัก ๓ หนก็พอ พอควันหมดเอาพานดินออก และรมควันเทียนใส่ดอกไม้หอมต่าง ๆ

รองเท้า

รองเท้าหนังดำ

หารำข้าวมาเล็กน้อย ผสมกับน้ำใส่ภาชนะตั้งไฟอุ่นให้เข้ากันดี แล้ว ใช้น้ำรำนี้ป้ายรองเท้าให้ทั่ว ทิ้งไว้สักครู่พอหมาดก็ปัดออกให้หมดละออง แล้วขัดด้วยแปรงสำหรับแปรงรองเท้าอย่างนุ่ม ๆให้ทั่วจนขึ้นเงาจะเป็นเงางามดี

รองเท้าหนังสีน้ำตาล

ละลายกรดอ๊อกแซลลิคอย่างอ่อน แต่นี่ต้องใช้สำหรับรองเท้าที่หนังชำรุดเท่านั้น และไม่มีสิ่งใดจะล้างได้ดีกว่าน้ำร้อนที่ผสมกับชื้นสบู่หนา ๆ

รองเท้าสีน้ำตาลแก่

รองเท้าสีน้ำตาลเมื่อสวมไปนานๆ พอเก่าเข้าก็มักกลายเป็นสีเหลือง จึงเมื่อก่อนใช้ (เวลาที่ซื้อมาใหม่ ๆ) ควรจะใช้ผ้าชุบน้ำมันสนทาให้ทั่ว แล้วทิ้งไว้จนแห้ง และทำซ้ำ ๆ กันดังนี้สักสองหรือสามครั้ง เมื่อเก่าจะคงมีสีเข้มงามเหมือนอย่างเดิม

รองเท้าแพรต่วนสีอ่อน

ใช้ผ้านุ่มชุบเหล้าไวน์ค่อย ๆ ป้ายให้ทั่ว ยานี้จะใช้ได้แม้แต่รองเท้าที่เป็นแพรดอก

รองเท้าผ้าใบขาว

ถ้าจะให้รองเท้าผ้าใบขาวสดใสขาวสะอาดยิ่งขึ้นแล้ว ให้ใช้ผ้าขาวสะอาด ๆ ชุบนมสดทาให้ทั่วภายหลังที่ได้ชำระล้างรองเท้านั้นให้หายสกปรกดีแล้ว นมสดนี้เป็นยาทารองเท้าผ้าใบสีขาวดีกว่ายาอื่น ๆ มากนัก

รองเท้าหนังที่เป็นลวดลาย

ใช้น้ำมันสนหรือนมสดทาให้ทั่วสิ้น และขอบพื้นรองเท้า และขัดให้ขึ้นเงา

แผ่นหนังในรองเท้า

ถ้าแผ่นหนังสำหรับรองฝ่าเท้ารองเท้าย่น หรือเลื่อนออกมาโดยจะเป็นด้วยถูกฝนชื้นหรือเปียกน้ำก็ตาม ให้ละลายขี้ผึ้งด้วยเอาใส่ภาชนะตั้งไฟและใช้ทาพื้นข้างล่างทั้งที่กำลังร้อน ๆ โดยหาไม้แบนเรียบ ๆ จุ่มขี้ผึ้งนี้แล้วแทรกพื้นหนังเข้าไปหาข้างในโดยเร็ว

ทำความสะอาดแก่รองเท้า

รองเท้าผ้าใบสีขาว ถ้าจะให้สดใสและขาวสะอาดยิ่งขึ้น ให้ใช้ผ้าขาวสะอาด ๆ ชุบนมสดทาให้ทั่ว ภายหลังที่ได้ชำระล้างรองเท้าให้หายสกปรกดีแล้ว นมสดนี้เป็นยาทารองเท้าผ้าใบสีขาวดีกว่ายาอื่นมาก

รองเท้า

ก่อนจะเดินทางไกล ๆ ควรทารองเท้าด้วยน้ำมันวาสลินให้ทั่ว เมื่อกลับมาแล้วทาอีกครั้งหนึ่ง หรือมิได้ใช้เดินทางก็ควรทาวาสลินเสียสัปดาห์ละครั้ง และในครั้งหนึ่ง ๆ ควรทาทิ้งไว้อย่างน้อยสัก ๑ วัน

รองเท้าเปียก

รองเท้าที่เปียกน้ำ อย่าล้างใกล้ไฟหรือกลางแดด จงเช็ดให้แห้งแล้วใช้ผ้านุ่มหรือกระดาษอัดไว้ให้เต็มที่

รองเท้าที่นาน ๆ จึงจะใช้เสียครั้งหนึ่ง ควรจะละเลงน้ำมันวาสลินให้ทั่วก่อนจะเก็บไว้

รองเท้าเดินทาง

รองเท้าสำหรับเดินทางที่ทำขึ้นอย่างดีนั้นใส่สบาย แต่ว่ามีราคาแพง ทั้งรองเท้าเดินทาง และรองเท้าที่สวมเวลากลางคืนควรจะเลือกชนิดที่ใส่สบายมากกว่าเรื่องราคาถูก

รองเท้า

รองเท้าสีน้ำตาล ถ้าเป็นรอยด่าง จะตัดมะนาวสักชิ้นหนึ่งให้ทั่วก็ให้ทั่วก็จะหายได้

หมวกสักหลาดสีขาว

วิธีล้างหมวกสักหลาดสีขาว คือให้ใช้แปรง ๆ ฝุ่นละอองให้ทั่ว แล้วผสมแมกนีเซียกับน้ำเย็นพอข้น ๆ แล้วใช้แปรงอีกอันหนึ่งชุบยานี้ทาหมวกให้ทั่ว ทิ้งไว้ให้แห้งแล้วจึงแปรงแป้งนี้ออกให้หมด

หมวกฟางสี

ใช้แปรงดี ๆ แปรงหมวกให้หมดฝุ่นละอองแล้วจึงใช้ผ้าชุบเหล้าเมตธิเลตทาให้ทั่ว เมื่อหมวกยังชื้นอยู่นี้ให้โค้งดัดหมวกเป็นรูปเสียหย่างเดิม และเมื่อแห้งแล้วสีจะใหม่ขึ้น ทั้งฟางก็จะมีเส้นแข็งขึ้นอีกด้วย

หัวรองเท้า ท่านต้องดูรูปเท้าของท่านให้ดี เท้าซึ่งมีรูปยาวบาง และมีแต่กระดูกจะใส่รองเท้าลึกเข้าไม่ได้ ถ้าท่านจะรู้สึกเจ็บเท้าจนชาเพราะถูกรองเท้าบีบแล้วพึงรู้สึกเถิดว่าโลหิตเดินไม่สะดวก เหตุเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นภายหลังที่ท่านใส่รองเท้าไปสักสองหรือสามชั่วโมงแล้ว เวลาเลือกรองเท้าควรจะระมัดระวังไม่ให้หัวเท้าบีบ และขอบรองเท้ากดเนื้อหลังเท้า คนโดยมากรู้สึกอึดอัดเวลาใส่รองเท้าสวมซึ่งหุ้มเท้าอยู่โดยรอบ และไม่มีสายรั้งข้าง

บน ถ้ารองส่วนโค้งใต้รองเท้า ส่วนล่างของรองเท้าควรจะโค้งไปตามรูปเท้าของท่านพอดี ตัวส่วนโค้งของรองเท้าต่ำกว่าตัวเท้า เท้าก็จะขึ้นไปรอยอยู่เฉย ๆ โดยไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดรับ แต่ถ้ารองเท้าโค้งเกินกว่าตัวเท้าก็จะดันเท้าทำให้รูปเท้าเสียรองเท้ากับเท้าควรจะเหมาะกันทุกส่วน

จงระวังส่วนกว้างของส่วนใต้รองเท้ากว้างสำหรับเท้าท่าน ซ่นเท้าข้อหัวแม่เท้า และนิ้วก้อยควรจะเป็นส่วนที่ท่าน ใช้รับน้ำหนักของท่านพยายามอย่าจิกหัวเท้าเดิน และรองเท้ากับเท้าควรจะเคลื่อนไหวพร้อม ๆ กันในเวลาเดิน ไม่ใช่เคลื่อนกันคนละที

ถ้านิ้วท่านสั้นและเท้ากว้างแบบ ควรใส่รองเท้าหัวป้านและกว้างถ้าหาไม่เท้าจะบีบทำให้เกิดเนื้อด้านขึ้นเช่นเดียวกัน ถ้าท่านเปลี่ยนจากการใช้รองเท้าหัวแหลมแล้วมาใช้หัวป้านแล้ว ควรให้รองเท้าโตกว่าธรรมดาเล็กน้อยเพราะเหตุว่า ในรองเท้าหัวป้านนั้นมีที่สำหรับนิ้วก้อยมากกว่าชนิดหัวแหม

ซ่นที่สึกหรอทำให้หลักรองเท้าเสีย ฉะนั้นควรจะรีบจัดการซ่อมแซมเสียทันที

ซ่นรองเท้าของท่านจะสูงได้เพียงใดนั้นต้องแล้วแต่เท้า ซ่นที่สูงเกินไปทุ่มน้ำหนักตัวไปข้างหน้าดังนั้นท่านจึงยืนตัวกลับ ทำให้ท้องยื่นไปข้างหน้าและก้นยื่นไปข้างหลัง ซึ่งทำให้รูปร่างน่าเกลียดยิ่งกว่านั้น ซ่นที่สูงเกินไปยังทำให้เท้าเหนื่อยและเพลียง่ายขึ้น

ถ้านิ้วเท้าท่านยาวและผอมเล็ก ท่านควรใส่รองเท้ายาวแหลม เพื่อให้นิ้วมีที่เหยียดได้ตามสบาย ถ้ารองเท้าหัวสั้นเกินไปก็จะบีบ และถึงแม้ว่า

เท้าจะขยายไปตามกว้างได้เล็กน้อยตามยาวก็ยังคงไม่มีที่พอ นิ้วเท้าจะงอขึ้นไปถูกับหนังรองเท้าทำให้เกิดเป็นไตแข็งและเนื้อด้าน

รองเท้าหนัง

ก่อนที่จะขัดเงาทำความสะอาด

สำหรับรองเท้าหนังสีดำ จงใช้น้ำส้มสายชูทาทิ้งไว้ให้แห้งจึงขัดด้วยยาขัด หนังจะอ่อนนุ่มและเป็นเงาปลาบ

สำหรับรองเท้าหนังสีน้ำตาล ใช้เปลือกกล้วยสด ๆ ทาทิ้งไว้ให้แห้งแล้วใช้ยาขัด หนังจะอ่อนนุ่มและเป็นเงาเช่นสีดำ แต่จะสวยสดกว่าใช้ยาขัดอย่างเดียว

รองเท้าสีขาว

เมื่อใช้น้ำยาสีขาวทารองเท้า จงใช้นมสดผสมลงไปในน้ำยาสีขาวนั้นเล็กน้อยแล้วทา จะทำให้รองเท้ามีสีขาวสดใสอ่อนนุ่มและทนทาน

รู้ไว้ใช่ว่า

หยิบมือ เป็นคำซึ่งท่านจะพบในตำราอาหาร ท่านเข้าใจได้ทันที และวิธีธรรมดาโดยทั่ว ๆ ไปท่านก็ใช้หัวแม่มือกับนิ้วชี้หยิบ เช่น— เกลือหนึ่งหยิบมือหรือน้ำตาลทรายหนึ่งหยิบมือ ท่านหยิบด้วยนิ้วทั้งสองเช่นนั้น ก็เป็นอันใช้ได้

ท่านคงได้ผ่าน หยิบมือ ของฝรั่งมาแล้ว คือ น้อยกว่า 1/8 ของช้อนชา

แต่ หยิบมือ อีกแบบหนึ่ง (ของฝรั่งเหมือนกัน) ดูเหมือนจะน่าดูมากกว่าเขาวางอัตราไว้ว่า หยิบมือ คือ 1/4 ของช้อนเกลือพูน

อัตราเช่นนั้น ท่านจำเป็นจะต้องทราบว่า 1 ช้อนเกลือไม่พูนเท่ากับ 1/4 ช้อนชา

อัตราความร้อนของไฟในการครัว

225	ดีกรี	เท่ากับ	อ่อนมาก
ต่ำกว่า 345	ดีกรี	เท่ากับ	อ่อน
345 ถึง 365	ดีกรี	เท่ากับ	ปานกลาง
365 ถึง 425	ดีกรี	เท่ากับ	ร้อนปานกลาง
425 ถึง 460	ดีกรี	เท่ากับ	ร้อน
ตั้งแต่ 460	ดีกรีขึ้นไป	เท่านั้น	ร้อนจัด

(ดีกรี —ฟาห์เรนไฮท์)

ไข่แดง 12—14 ฟอง	เท่ากับ	1	ถ้วย
ไข่ขาว 8—10 ฟอง	เท่ากับ	1	ถ้วย
3 ช้อนชา	เท่ากับ	1	ช้อนโต๊ะ
2 ช้อนโต๊ะ (ของเหลว)	เท่ากับ	1	ออนซ์
4 ช้อนโต๊ะ	เท่ากับ	1/4	ถ้วย
16 ช้อนโต๊ะ	เท่ากับ	1	ถ้วย .

1 ถ้วย	เท่ากับ	16	ช้อนโต๊ะ
2 ถ้วย	เท่ากับ	8	ออนซ์(ของหลวง)
1 ถ้วย	เท่ากับ	1/2	ไปน์ท
1 ช้อนชา	เท่ากับ	120	หยด (น้ำ)
1 ช้อนชา	เท่ากับ	60	หยด (น้ำข้น)
2 ช้อนชา	เท่ากับ	1	ช้อนหวาน
1 ช้อนโต๊ะ	เท่ากับ	460	หยด

แป้ง 4 ถ้วย	เท่ากับ	1	ปอนด์
เนยแข็ง 1 ถ้วย	เท่ากับ	1	ปอนด์
น้ำตาลทรายเกล็ด 2 ถ้วย	เท่ากับ	1	ปอนด์
น้ำตาลทรายละเอียด 2 2/3 ถ้วย	เท่ากับ	1	ปอนด์

เนยเหลว 2 ช้อนโต๊ะ	เท่ากับ	1	ออนซ์
เกลือ 2 ช้อนโต๊ะ	เท่ากับ	1	ออนซ์
น้ำมันหมู 1 ปอนด์	เท่ากับ	2	ถ้วย
3 ช้อนชา	เท่ากับ	1	ช้อนโต๊ะ

16 ช้อนโต๊ะ	เท่ากับ	1	ถ้วย
1 ปอนด์	เท่ากับ	2	ถ้วย (ของหลวง)
ข้าวสาร 1 ถ้วย	เท่ากับ	ข้าวสุก 3 ถ้วย	
แป้ง 4 ถ้วย	เท่ากับ	1	ปอนด์
น้ำตาล 2 ถ้วย	เท่ากับ	1	ปอนด์
เนย 2 ถ้วย	เท่ากับ	1	ปอนด์
น้ำ 2 ถ้วย	เท่ากับ	1	ปอนด์
นมสด 2 ถ้วย	เท่ากับ	1	ปอนด์
ไข่ 1 ฟอง	เท่ากับ	2	ออนซ์
ไข่ขาว 1 ถ้วย	เท่ากับ	8	ถึง 10 ออนซ์

ปีที่มี 366 วันนั้น ฝรั่งเรียกว่า **leap year** (ปีกระโดด) เพราะกระโดดข้ามปีธรรมดาทีละสามปีเรื่อยไป

ปีไหนเป็นปี **leap year** ปีนั้นมีลักษณะพิเศษ สังเกตได้คือ:—

1— ปีนั้น เดือนกุมภาพันธุ์ มี 29 วัน

2= ปีนั้น เอา 4 หาร ค.ศ. ได้ (เช่น 1904 1908 1912 ฯลฯ)

3— ปีสุดท้ายของศตวรรษ จะเป็นปี ได้ก็ต่อเมื่อ ค.ศ. ของปีนั้น หารด้วย 400 ได้

ปีธรรมดา หนึ่งปีมี 362 วัน

ปีดาราศาสตร์ หนึ่งปีมีประมาณ 365 1/4 วัน (คือ 365 วัน 5 ชั่วโมง 48 นาที 45.51 วินาที)

1 Billion (บิลยัน) ของอเมริกาและฝรั่งเศส

= 1, 000,000,000

= 1.000 Million (มิลยัน)

= พันล้าน

1 Billion ของอังกฤษ

= 1, 000,000,000,000 million

= 1, 000,000

= ล้านล้าน

สูงเท่าใด ควรมีน้ำหนักเท่าใด

หญิงร่างเล็ก

ถ้ามีความสูง		ฟุต	นิ้ว	ควรจะมีน้ำหนัก
,,	,,	4	11	194—111 ปอนด์
,,	,,	5	0	105—113 ปอนด์
,,	,,	5	1	107—115 ปอนด์
,,	,,	5	2	110—118 ปอนด์
,,	,,	5	3	113—121 ปอนด์
,,	,,	5	3	116—125 ปอนด์
,,	,,	5	5	119—128 ปอนด์
,,	,,	5	6	123—132 ปอนด์
,,	,,	5	7	126—136 ปอนด์

ถ้ามีความสูง		ฟุต	นิ้ว	ควรจะมีน้ำหนัก
,,	,,	5	8	129—139
,,	,,	5	9	133—143
,,	,,	5	10	136—147
,,	,,	5	11	139—150

หญิงร่างปานกลาง

ถ้ามีความสูง		ฟุต	นิ้ว	ควรจะมีน้ำหนัก	
,,	,,	4	11	110—118	ปอนด์
,,	,,	5	0	112—120	,,
,,	,,	5	1	114—122	,,
,,	,,	5	2	117—125	,,
,,	,,	5	3	120—128	,,
,,	,,	5	4	124—132	,,
,,	,,	5	5	127—135	,,
,,	,,	5	6	130—140	,,
,,	,,	5	7	134—144	,,
,,	,,	5	8	137—147	,,
,,	,,	5	9	141—151	,,
,,	,,	5	10	145—155	,,
,,	,,	5	11	148—158	,,

หญิงร่างใหญ่

ถ้ามีความสูง		ฟุต	นิ้ว	ควรจะมีน้ำหนัก	
,,	,,	4	11	117—127	ปอนด์
,,	,,	5	0	119—129	,,
,,	,,	5	1	121—131	,,
,,	,,	5	2	124—135	,,
,,	,,	5	3	127—138	,,
,,	,,	5	4	131—142	,,
,,	,.	5	5	133—155	,,
,,	,,	5	6	138—150	,,
.,	,,	5	7	152—154	,,
,,	,,	5	8	145—158	,,
,,	,,	5	9	149—162	,,
,,	,,	5	10	152—166	,,
,,	,,	5	11	155—169	,,

ตามความนิยมของชาวตะวันตก โดยมากใช้สีที่เย็นตา เช่นผนังห้องทาสีขาว หรือสีฟ้าอ่อน เกือบจะเป็นขาวเป็นต้น แลเครื่องประดับห้อง เช่น ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ ก็ใช้สีขาวเช่นเดียวกัน จำพวกของเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่นขวดปักดอกไม้ โป๊ะ โคมไฟ ผ้าปูเบาะก็มักใช้สีที่ไม่แสลงลงแก่นัยน์ตา เช่นสีน้ำเงินอ่อน สีฟ้า หรือเขียว อโศก เช่นนี้เป็นต้น

ถ้าห้องนอนเป็นที่เปิดเผยนัก ให้ใช้ฉากที่พับได้บังเสีย

น้ำมันวานิชทาเตียงปีละครั้ง เป็นเครื่องป้องกันไม่ให้ตัวเลือดตัวไรเกิดขึ้นได้อีกด้วย

ถ้าหากมีตัวเลือดเกิดขึ้น ล้าง—ด้วยสบู่คาบอลิค แลเช็ดให้สะอาดก็จะค่อยหายไปได้

ถ้าจะให้อากาศดียิ่งขึ้น ควรจะมีห้องแต่งตัวอีกส่วนหนึ่ง (หรือท่านจะเก็บเสื้อผ้าที่ใช้แล้วไว้อีกห้องก็ได้) เพราะเสื้อผ้าที่ใช้แล้วมักจะทำให้อากาศเสีย ห้องแต่งตัวก็มีโต๊ะเครื่องแป้ง หิ้งและขอแขวนเสื้อ ตู้เสื้อผ้าและของอื่น ๆ อีกตามจำเป็น

ควรจะตั้งเตียงนอนไว้ทางหน้าต่างทิศตะวันออก ไม่ใช่เพื่อตามธรรมเนียมโบราณแต่เพื่อให้แสงแดดในตอนเช้าส่องถึงที่นอนได้ จะได้ไม่ชื้นและมีกลิ่นอับ

ห้องนอนจะต้องรักษาให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ เช่นเดียวกับห้องรับแขก เพราะเหตุว่าเป็นที่ ๆ สำคัญแก่ความสุขทางร่างกายมาก

ความรู้เบ็ดเตล็ด

เครื่องเพชรพลอย จะสุกใสแวววาวงดงาม โดยผสมแอมโมเนียเล็กน้อยลงในสบู่แล้วแช่น้ำเย็นที่สะอาด จึงเช็ดด้วยแอลกอฮอล์

เครื่องทองและเงิน ที่เป็นฝ้ามัว จงแช่ในน้ำร้อนที่เติมแอมโมเนียไว้อย่างแรง

เครื่องแก้วเจียรไน จะใสสะอาดควรชำระล้างด้วยน้ำมันสน ๑ ช้อนโต๊ะ ผสมน้ำครึ่งแกลลอน

ขวดโหล ขวดนม ขวดยา และขวดต่าง ๆ หากใช้กรดเกลือ กรดน้ำส้มหรือน้ำด่างขี้เถ้าล้างจะหมดจดดี

การเก็บหนังสือหรือเอกสารไว้นาน ๆ จงพรมหนังสือหรือกระดาษด้วยพริกไทยป่น หรือสารส้มบดละเอียด จะป้องกันมอดแมลงได้

วิธีกำจัดแมลงวัน ใช้กานพลูตำพอแหลก ใส่กระเช้าแขวนไว้ แมลงวันจะหนีหมด

การกำจัดมด ใช้ขี้ผึ้ง น้ำมันก๊าดหรือปูนขาว อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้โรยตรงบริเวณนั้น

การกำจัดยุง ใช้การะบูนก้อนห่อผ้า แล้วแขวนไว้เหนือตะเกียง พอควันออกยุงจะหนี

วิธีกำจัดแมลงมุมชักใย และเกาะสกปรกตามฝาผนังบ้าน ให้เอาน้ำมันพาร์ฟพินถูตามฝาแมลงมุมจะไม่เกาะอีก

วิธีทำน้ำหอมลาเวนเดอร์ ซึ่งมีกลิ่นหอมเย็นชื่นใจ ใช้ส่วนผสม ดังนี้ น้ำมันอบเชย ๑๐ หยดน้ำมันหอม ๔ กรัม น้ำชมดหอม ๔ กรัม น้ำมันกุหลาบ ๒ กรัม สปิริตออฟไวน์ ๒๐ ออนซ์ และน้ำลาเวนเดอร์อังกฤษ ๖ กรัม ผสมกันจะได้น้ำหอมอย่างดีวิเศษสุด

เล็บมือของท่านจะเป็นเงางามน่ารัก ด้วยการใช้น้ำมันถั่วถูทุกวัน ประมาณ ๒ สัปดาห์จะเห็นผลทันตา

ยาแก้สิวชะงัก ลิ้นทะเลเบาหนึ่งส่วน สารส้มสะตุ ๑ ส่วน ดินสอพองเผาไฟ ๑ ส่วนและเพลี้ยจั่นเผาไฟ ๑/๒ ส่วน บดให้ละเอียดใช้ถูหน้าทุกวัน หลังจากหนึ่งอาทิตย์จะค่อย ๆ จางไป

วิธีชำระเพดาน และฝาผนังห้องเป็นรอยด่างคำด้วยเขม่าไฟ ให้ใช้ผ้าขี้ริ้วที่สะอาดจุ่มลงในน้ำอุ่นที่ผสมด้วยโซดา ให้ทั่วเสียครั้งหนึ่งแล้วจึงจุ่มน้ำถูอีกครั้งหนึ่ง

การต้มเสื้อผ้า จะเป็นผ้าสีขาวก็ตาม ถ้าจะทำให้สะอาดหมดจดจงบีบน้ำมะนาวสดผสมลงไปด้วยสัก ๒—๓ ชิ้นใหญ่ ๆ จะทำให้ผ้าขาวยิ่งขึ้น

แพรสีขาว ผ้าแพรสีขาวต่าง ๆ ที่เปื้อนมาก ๆ จะแช่น้ำอุ่นและค่อยขยำในฟองสบู่อุ่น ๆ อย่าขยี้จะทำให้เนื้อผ้าแยกห่างกัน ทำให้หมดสวยและขาดง่ายและอย่าใช้น้ำร้อนจัดหรือต้มเป็นอันขาด

วิธีทุ่นเวลาทำงาน

๑. อย่าไปเสียเวลาซักผ้าเช็ดชามบ่อย ควรหาที่ใส่ถ้วยชามเป็นช่อง ๆ อาจจะให้พ่อบ้านใช้ระแนงตี วางให้เป็นระเบียบ คุณจะไม่ต้องนั่งเช็ดถ้วยชามทุกวัน

๒. หาตะกร้าจ่ายของที่เลิกใช้ นำเครื่องใช้ต่าง ๆ ในการทำความสะอาดบ้าน เช่นที่ปัดฝุ่น ผ้านิ่ม ๆ สำหรับทำความสะอาดเครื่องเฟอร์นิเจอร์ แปรงขัดเครื่องใช้ น้ำยาเช็ดกระจกไว้ในตะกร้าเวลาจะทำความสะอาดที่ไหน จะได้หิ้วไปได้สะดวก

๓. ควรมีสมุดบันทึกเล็ก ๆ ประจำตัว เวลาของใดขาดจะได้จดไว้ เมื่อถึงวันไปจ่ายของ จะได้ไม่ต้องเสียเวลาคิดนาน

๔. ถ้าคุณไม่มีเวลาสลักแตงกวาให้สวย เมื่อจะจัดผักสลัด หรือต้มแกงจืดก็ดี ลองใช้ซ้อมขีดลงไปตามความยาวทั้งสามด้าน แล้วค่อยฝานเป็นแว่น ก็จะได้แตงกวาที่งามไม่น้อย

เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ควรรู้

๑. ดอกไม้และใบไม้ที่ทิ้งอยู่ในแจกันนาน ๆ ทำให้มีกลิ่นและเวลาทำความสะอาดแจกัน ให้ใส่น้ำเย็นลงไปในน้ำส้ม ๑ ช้อนชา ทิ้งค้างคืนไว้ ก็จะทำความสะอาดได้ง่ายขึ้นและไม่มีกลิ่น

๒. เนื้อผ้าเสื่อของคุณและลูกบ้านจะแน่นและทนเป็นพิเศษ ถ้าคุณจะใช้น้ำอุ่นพรมเสื่อทุกครั้ง แทนการใช้น้ำเย็น

๓. ถ้าคุณไม่มีด่างทับทิมล้างผักสด อาจใช้เกลือเพียงช้อนคาวผสมกับน้ำธรรมดาหนึ่งขวดใหญ่ ล้างผักแทนก็จะสะอาดเหมือนเดิม

๔. จะปิ้งจะย่างอะไรไม่ให้เหม็นควันไฟ ก่อนจะปิ้งให้โรยเกลือป่นลงบนถ่านไฟเสียก่อนก็จะดับกลิ่นควันไฟได้

๕. ถ้าผ้าเปื้อนน้ำหมาก ให้ใช้น้ำตาลโรยตรงรอยเปื้อนหยดน้ำเล็กน้อยและถูด้วยน้ำมะนาว หรือซักด้วยน้ำชาแก่ ๆ ก็ได้

๖. ผ้าที่เปื้อนหมึกอัดโรเนียว เอาน้ำมันหมูทาที่เปื้อนแล้วโรยผงซักฟอกที่รอยเปื้อนบาง ๆ ขยี้เบา ๆ แล้วจึงนำไปซักหมึกโรเนียวจะออก เสื้อผ้าจะขาวสะอาดเหมือนเดิม

๗. เครื่องใช้ทองเหลือง เช่นหัวเข็มขัด เครื่องหมายสังกัดต่าง ๆ ถ้าเก่าจนเอาถูบราสโซแล้วยังไม่ออก ลองเอาบราสโซชนิดขี้ผึ้งทาหัวแม่มือ แล้วขยี้ทองเหลืองเหล่านั้นแรง ๆ ไปมาหลายครั้ง จึงเอาผ้าเช็ดที่หลังทองเหลืองก็แววาวใหม่ขึ้นอย่างเดิม

ความรู้เบ็ดเตล็ด

การต้มไข่ ถ้าใส่เกลือลงไปในน้ำด้วย ต้มเสร็จแช่น้ำเย็น ไข่จะปอกได้ง่าย

ถ้าเร่งรีบจะไปไหนหายาขัดรองเท้าไม่ได้ เปลือกกล้วยหอมก็แก้ขัดได้ โดยใช้ผิวด้านในของกล้วยหอมถูเบา ๆ

ถ้าที่บ้านมีมะนาวอยู่มากจนเหลือเฟือ หากเก็บไว้นานมะนาวจะเหี่ยวใช้การไม่ได้ จงเอามะนาวที่เหลือฝังทรายไว้ มะนาวจะเก็บสดไว้ได้นาน

เวลาซักผ้า น้ำสกปรกที่ซักผ้าแล้ว เอาไปรดน้ำต้นไม้หรือไม้ดอกเข้าที่ดี เพราะเหงื่อไคลที่ออกจากเสื้อผ้าต้นไม้ชอบนัก

ผ้าลินินที่มีรอยไหม้ จะใช้ดินสอพองต้มกับน้ำส้ม และน้ำมันหัวหอม เช็ดล้างรอยที่เปื้อนในมิช้าก็จะหายไป

กากกาแฟที่ไม่ใช้นำมาปักเข็มได้ดีและไม่ขึ้นสนิม

เครื่องแก้วเจียรไนควรล้างด้วยน้ำผสมกับน้ำมันสนจะสะอาด

ไข่ไก่ที่มีเปลือกสีน้ำตาลใช้ทำสังขยาจะมีสีเข้มกว่าไข่ไก่ที่มีสีขาว

ผ้าที่เปื้อนน้ำหมาก จะโรยน้ำตาลตรงรอยเปื้อน หยดน้ำลงไปเล็กน้อย แล้วนำไปซักรอยเปื้อนก็จะหาย ก่อนที่จะนำไปซักต้องถูด้วยน้ำมะนาวเสียก่อน

ฟองน้ำที่ใช้แล้วจนสกปรก จงแช่น้ำอุ่นผสมกับแอมโมเนียแช่ไว้สักครึ่งวัน แล้วนำไปแช่ในน้ำเย็น ก็จะสะอาดเหมือนเดิม

ผลไม้ที่สด และมีรสเปรี้ยวและมีรสกรอบก็นำมาแช่ในน้ำสารส้มสักครึ่งชั่วโมง ก็จะกรอบและหายเปรี้ยวทันที

เห็ดที่เราอยากทราบว่าเป็นเห็ดเบื่อเมาหรือเปล่า ก็นำเห็ดนั้นมาต้มกับน้ำหัวหอมจนเดือด หากว่าน้ำที่ต้มนั้นดำแสดงว่าเห็ดนั้นเป็นเห็ดที่เบื่อเมา ถ้าหากว่าท่านเข้าไปแล้วก็อาจจะถึงแก่ความตายได้

ปลาสดที่ต้องการจะชุบแป้งทอด ควรที่จะทิ้งปลาให้แห้งเสียก่อนจึงค่อยชุบ แป้งจะติดตัวปลากรอบตามที่ต้องการ

แปรงขนอ่อนก่อนที่จะใช้ ถ้าแช่น้ำหรือน้ำเกลือ หรือน้ำเกลืออุ่นๆไว้สักครึ่งวันก็จะทำให้ทนขึ้นมาก

เปลือกไข่ไม่ควรทิ้ง เปลือกไข่นั้นมีประโยชน์บางอย่างถ้าท่านใส่ถุงไว้ เวลาต้มเสื้อผ้าให้เอาถุงเปลือกไข่ใส่ต้มลงไปด้วย ปูนที่เปลือกไข่จะกัดเสื้อผ้ารอยที่ด่างดำนั้นขาวสะอาดดี

แก้วใส่นมรับประทาน ถ้าขัดด้วยเกลือและลวกด้วยน้ำร้อน จะทำให้แก้วนั้นใสสะอาดเป็นเงางามดีขึ้น

มีดที่เป็นสนิม จะใช้หัวหอมหรือมะนาวถูก็จะหายสนิมได้โดยง่าย

ล้างแปรงและหวี เอาน้ำร้อนผสมกับแอมโมเนีย ๑ ช้อนใช้ล้างแปรงและหวีได้สะอาดหมดจด

เก็บมะนาวสดไว้นาน ๆ แช่นมที่เสียแล้ว เปลี่ยนอาทิตย์ละ ๒ ครั้ง แช่น้ำแข็งหรือเก็บไว้ในตู้น้ำแข็ง หมกทรายที่ชุ่มน้ำไว้

เครื่องใช้ไม้ไผ่ เช่น กระจาด กระบุง ฯลฯ ถ้าจะใช้ให้ทนดีก่อนใช้จะแช่ด้วยน้ำสบู่ร้อน ๆ เสียก่อนของนั้นจะดี

เขม่าไฟ ใช้สำหรับกำจัดรอยน้ำมันเปื้อนรองเท้าได้

หมูแฮม เมื่อตัดแล้วเอาน้ำส้มสายชูทาไว้จะป้องกันเป็นราได้ดีกว่าจะทิ้งไว้เฉย ๆ

ผ้าเปื้อนสนิมเหล็ก ใช้น้ำมะนาวใส่เฉพาะที่เปื้อนแล้วผึ่งแดดไว้ เมื่อแห้งจึงซักสนิมเหล็กนั้นก็จะหายไป

แว่นตา ก่อนที่ท่านจะสวมแว่นตาเข้าไปในโรงงานที่ใช้ด้วยกำลังไอน้ำชื้น ๆ จงเอาสบู่ทาแว่นตาของท่าน แล้วใช้ผ้าถูให้สะอาดเสียก่อน ไอน้ำหรือความชื้นจะไม่จับกระจกของท่านเลย

เครื่องเงินที่ดำ ต้องการจะให้ขาวสะอาด ใช้ดินสอพองละลายน้ำทาให้ทั่วเครื่องเงินนั้นแล้วนำไปผึ่งแดด พอแห้งใช้แปรงอ่อน ๆ ปัดดินสอพองออกให้หมด

เครื่องทองเหลืองที่ดำ ให้ใช้มะขามเปียกขัดจะสุกใสเป็นเงาขึ้น

ถ้าเสื้อผ้าเปื้อนลิปสติก ให้ถูส่วนนั้นด้วยขนมปังขาว

ผู้ที่ถูกน้ำกรด ใช้ล้างด้วยน้ำอุ่นแล้วเอาสำลีชุบน้ำยาโซดาไบคาร์บอเนต ๒ เปอร์เซ็นต์ปิดแผลไว้

ผ้าที่ดำเพราะใส่มานาน ต้องการจะให้ดูใหม่ขึ้น ให้ลงครามแก่ ๆ

ซิบที่ฝืดรูดไม่คล่อง ใช้เทียนไขถูจะทำให้รูดคล่องขึ้น

วิธีวางกล้วยหอมสุกทั้งหวีโดยไม่ให้ช้ำ ต้องคว่ำหวีกล้วยแทนที่จะวางหงายหรือจะใช้เชือกผูกแขวนไว้ก็ได้ กล้วยจะไม่ช้ำเช่นกัน

จะลบรอยคราบน้ำตามภาชนะ ให้ใส่เกล็ดสารส้มทิ้งไว้สัก ๒—๓ เกล็ด

ต้นกุหลาบที่หนอนกินใบ มีวิธีจะทำให้หนอนไม่กินได้โดยหาเปลือกไข่ที่ใช้แล้วแต่ยังเป็นรูปที่ไม่บุบสลาย ครอบไว้บนปลายไม้เล็ก ๆ ปักไว้ให้ลต้นกุหลาบได้เท่าไรยิ่งดีเปลือกไข่ที่ใช้จะต้องเป็นไข่ไก่

เนยที่นำออกจากตู้เย็น ทำให้อ่อนตัวได้โดยใช้ชามอุ่นครอบจานเนย

ต้องการจะให้กระจกใสสะอาด ใช้น้ำอุ่น ๕ แก้วผสมน้ำมันก๊าดหนึ่งช้อนโต๊ะเช็ดครัวจะหายกลิ่นเหม็น ถ้าใช้โรยผงกาแฟให้เกิดควันช่วย

ลิ้นชักที่ฝืดติดแน่น ใช้ขี้ผึ้งถูด้านข้างลิ้นชักและดึงลิ้นชักเข้า— ออก ๒—๓ ครั้งจากนั้นจะเปิดลิ้นชักง่ายขึ้น

เศษแก้วหรือเศษกระจกตกใส่พรม หรือพื้นไม่สามารถจะเก็บหมด ให้ใช้สบู่แตะบริเวณเหล่านั้นเศษแก้วชิ้นเล็ก ๆ ก็จะหมดไป

ผ้าที่ถูกยางมะตอย ให้ใช้กระดาษห่อของวางทาบที่ผ้าแล้วรีดร้อนด้วยเตารีดร้อน ๆ ยางมะตอยจะซึมอยู่กับกระดาษ

ป้องกันมิให้หนังสือถูกหนูกัด แมลงสาป หรือตัวแมลงอื่น ๆ ควรใส่การะบูน ตามหิ้งหรือชั้นหนังสือ

อย่านั่งเล่นริมเตียง เพราะจะทำให้ริมที่นอนเหลวและนิ่มอ่อนทรุดลงกว่าตรงกลาง

อากาศร้อนอยากนอนให้สบาย ใช้แอลกอฮอล์อย่างเจือจางพรมผ้าปูที่นอนอย่างเบาบาง

อากาศหนาว ควรปูกระดาษหนังสือพิมพ์เก่า ๆ หลาย ๆ ชั้นไว้ใต้ที่นอนจะช่วยให้อุ่นขึ้น

ใช้ไข่ขาว ๑ ฟองตีผสมกับแชมภูสระผม จะช่วยให้ผมดำเป็นเงา

เนื้อวัวสดที่มีสีชมพูอ่อนแสดงว่าเป็นเนื้อที่มีเชื้อโรค เนื้อวัวสดที่ดีต้องมีสีแดงเข้ม ส่วนมันมีสีเหลือง

ใส่ข้าวสารลงในกระปุกเกลือเล็กน้อย จะทำให้เกลือไม่ชื้นและติดกันเป็นก้อน

ท่านต้องการจะเก็บปลาสดเอาไว้นาน ๆ จงเอาน้ำตาลหวาน ๆ โรยลงบนปลาสดจะได้ผลดี

ถ้าโรยเกลือป่นเล็กน้อยลงในน้ำกาแฟ จะทำให้กาแฟมีกลิ่นหอมและรสโอชาขึ้นด้วย

น้ำมันที่เหลือใช้จากการทอดปลา ควรเอามันฝรั่งที่ปอกเปลือกแล้วสัก ๒—๓ หัวใส่ลงไปจะทำให้น้ำมันสะอาดและเก็บไว้ใช้ได้อีกต่อไป

มะนาวก่อนที่จะใช้ปรุงอาหารควรแช่น้ำไว้สัก ๕—๑๐ นาที จะทำให้มะนาวมีน้ำขึ้นอีกหนึ่งเท่าตัว

ชิ้นเนื้อหรือมันไชสัตว์ที่กำลังร้อน ไม่ควรจะเอามีดตัดในขณะนั้นเพราะจะทำให้มีดเสียคม

ถ้าหากนมเปรี้ยวหรือบูดไม่ควรทิ้ง ควรจะเอาเครื่องเงินมาแช่ไว้สักครึ่งชั่วโมงแล้วขัด เครื่องเงินของท่านจะสะอาดเหมือนของใหม่

ถ่านหินหรือถ่านธรรมดา ก่อนใช้ติดไฟควรเอาน้ำเกลือราดเสียก่อนให้ทั่วแล้วทิ้งไว้ให้แห้ง เวลาติดไฟจะทำให้ไฟลุกและใช้ได้นาน

ถ้ารินน้ำร้อนใส่ถ้วยแก้วมักจะแตกได้ง่าย ถ้าจะไม่ให้แตกท่านควรรินน้ำแต่น้อยแล้วขยับไปมา ให้ความร้อนกระจายไปทั่วเนื้อแก้ว แล้วจึงรินต่อให้เต็มทำเช่นนี้ถ้วยแก้วจะไม่แตกเลย

กระเทียม ถ้ากลิ่นกระเทียมติดมือหรือภาชนะใช้สอย จะละลายเมล็ดพันธุ์ผักกาดปนน้ำอุ่นล้างกลิ่นจะหาย

ไข่ ถ้าเอาน้ำมันมะพร้าวหรือน้ำมันหมูเช็ดให้ทั่วจะรักษาให้เสียช้ากว่าธรรมดา

เก็บผักสดไว้นาน ๆ จงบรรจุไว้ในขวดที่ใส่เกลือนิดหน่อย แล้วปิดฝาเสียให้แน่น

ถุงแพรจะทำให้ทน เอาโซดาไบคาร์บอเนตโรยเสียก่อนใช้ ถุงนั้นจะทนมากขึ้น

นาฬิกาพกวิธีล้าง เปิดฝาออกแล้วเอาสำลีชุบน้ำมันเคโรซินพอชื้น ๆ แผ่ให้เต็มปิดฝาอัดไว้ ๔–๕ วันผงที่จับเครื่องจะติดที่สำลี

เมือกปลาถ้าจะล้างออกให้หมด ใช้สารส้มถูหลาย ๆ ครั้งจะออกได้

ต้มไข่ควรให้น้ำเดือดเสียก่อน แล้วจึงใส่ไข่พอสุกยกลงแช่ในน้ำนั้นต่อไปอีกสักประเดี๋ยวไข่ขาวจะไม่เหนียว

เครื่องเรือน เครื่องประดับ ภาชนะที่ทำด้วยหินอ่อน ถ้าใช้เปื้อนแล้วให้ใช้มะนาวผ่าซีกถู

หินอ่อนที่สกปรกผสมผงชอล์คกับน้ำโซดาให้ข้นขนาดแป้งเปียกแล้วทาหินอ่อนให้ทั่วทิ้งไว้สัก ๒๔ ชั่วโมง แล้วเช็ดล้างจะสะอาดดี

ถ้าจะให้เค็กนุ่มใส่ไข่ไก่ที่ตีขึ้นแล้ว (เลือกไข่สดใหม่ที่สุด) แล้ว ไข่ขาวที่ตีขึ้นแล้วจะทำให้เค็กเบาอีกด้วย

นมที่จะใช้ทำเค็กผสมน้ำส้มสักหน่อย เมื่อสุกเค็กนั้นจะเบาลง

มะนาวที่ดองเมื่อดองควรใช้ยากันบูดหน่อยจะดี

ดอกไม้ ถ้าจะให้สดได้นาน ๆ ควรใส่ยาแก้ปวดในน้ำที่แช่ดอกไม้ไว้หลาย ๆ เม็ด

ข้าวตังถ้าจะให้แกะได้ง่าย ก่อนจะตักข้าวควรยกหม้อข้าวลงจากเตาแล้ววางไว้ที่ดินสักครู่หนึ่ง จะทำให้แกะได้ง่าย

ข้าวต้มถ้าจะให้ดี เวลาต้มควรใส่ข้าวเหนียวผสมนิดหน่อยจะดี

น้ำชาที่ค้างคืนไม่ควรดื่ม จะทำให้ปวดหลัง (ตามคนแก่)

น้ำค้างผสมกับน้ำมันแกวตำละเอียด กับไข่ขาวของไข่ไก่ให้ทาแก้สิว

เม็ดพริกไทย ใช้แทนลูกเหม็นได้

พิมพ์ที่โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์ 74 ถนนเฟื่องนคร หลังกระทรวงมหาดไทย พระนคร
โทร. 21746 น.ส. ส่งศรี รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2511